

MAJALAKSA
MAJU LASSILA

KILPAKOSIJAT

KERTONEN

KILPAKOSIJAT

KILPAKOSIJAT
KILPAKOSIJAT

Algotin untola
MAIJU LASSILA

KILPAKOSIJAT

KERTOMUS

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA

MAAILMAN

KIRJAKOSIAT

KERTOMUS

HELSINGISSÄ 1913
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ

I.

Suoraan sanoen ei Pielisjärven takamailla Matkaselän salokylässä oleva talokas Heikki Sikanen tuntenut kirjasta iitäkään. Siitä huolimatta oli hän voinut elää jo yli viisikymmenvuotiaaksi. Rippikoulu oli kyllä vielä käymättä, mutta mitäpä siitä. Ilman senkin apua oli hän näet onnistunut saamaan itsellensä ainoan pojan Pekan, joka siis, kun äiti-vainajakin oli ollut ripillä käymätön, oli tavallaan neitseestä syntynyt. Talonsa hän oli asunut kuten mies. Viljelykset olivat semmoisessa kunnossa, että kontu elätti miehensä. Ja polvesta polveen olivat suvun miehet kulkeet omassa nahassansa kuten aina tekee väärentämätön ja oikea tavara.

Se isän entisyydestä. Sanottakoon vaan, että hän oli yksi niitä yhäti pois häviäviä parhaita,

jotka elävät omien käsiensä työstä ja jotka eivät omia tapojansa, nimeänsä ja säätyänsä ujoile, eivätkä narreina etsi itsellensä muijaa mesopotamialaisen herrasväen, vaan oman »Kaanaan maansa» tyttäristä.

Entä hänen esikois- ja ainokaispoikansa Pekka? Luonnollisesti oli hän kaikessa isänsä oikea poika, jopa siihen määrin, että ei tuntenut ainoatakaan kirjainta, ei ollut kirjaa käteensä ottanut ja oli kuitenkin jo ehtinyt iässä kolmekymmenvuotiaaksi.

Eikä hän sitä surrut. Hänkin oli yksi niitä pohjaltansa parhaita, jotka pystyvät ymmärtämään, että jos ei maassa ole miehiä, jotka perustavat leipään eivätkä virkaan, niin nälkään kuolevat nekin, jotka sanalla ruokkivat ja opettavat, että ei ihminen elä leivästä.

Ei hän siis ollut virkauralle yrittänytkään, vaan kasvatti maasta viljavuutta, ei itsestänsä virkamiessatoa. Mutta kun hän oli samalla kokonaan laiminlyönyt sanan, oli hänen rippikoulunsa käymättä, eikä hän siis lainkaan nykyisen papin ja ankarien kirkollisten olojen vallitessa voinut jatkaa sukua: hänellä ei ollut isyysoikeuksia. Ja niin uhkasi Sikasen sukua sukupuutto-kuolema.

Se asia tiedettiin yleensä Pielisjärvellä. Ukko Sikanenkin oli näet jo tavallaan leski, sillä hänen neitsyensä, Pekan äiti, Kaisa, oli kuollut kaksi vuotta sitten. Hyvänä hän oli sitä pitänyt ja kuoltua kaihonnut. Syyttä ei siis sanottu Pielisjärvellä siitä aviosta, että:

»Sikanen pitää Kaisaansa kuolemassakin parempana kuin moni vasta-vihittyä!»

* * *

Ei niin, ettei Pekka tosin olisi yrittänyt suorittaa rippikouluvaikeuksistakin. Jopa kerran kaksikymmen-viisivuotiaana oli hän näet tallustellut rippikoulu-aikana kirkonkylään iso eväskontti selässä. Mutta siellä oli noussut tie pystyyn. Hiltusen leski, jonka saadakseen hän oli rippikouluun lähtenyt, oli näet juuri samana päivänä ajanut kirkolle panettamaan itseänsä kuuluutukseen Antti Könösen kanssa.

»No . . . Sittenpä tässä ei ole enää asiaa minkä vuoksi ruveta itseään rippikoulussa vaivaamaan», oli Pekka sen kuultuansa arvellut. Ja niin oli hän luopunut koko yrityksestä, syönyt kirkon-

kylässä eväänsä loppuun, lyönyt korttia ja käynyt yöjalassa, kertaakaan avaamatta kouluhuoneen ovea.

* * *

Mutta palaamme pääasiaan.

Aivan äskettäin oli kuollut Antti Saastamoinen ja sen lapsettomalle leskelle, Kaisalle, oli nyt muun ihanuutensa lisäksi melkoinen myötäjäistalo. Ei siis ihme, jos koko Sikasen suku, niin isäukko kuin poikakin, alkoivat silloin toisen toistensa ajatuksia tietämättä punnita sitä suvunjatkamisasia.

Ja mikäs siinä. Ainoastaan rippikoulu oli pienenä esteenä . . . Kaisa nimittäin kyllä lupaili sekä isälle että pojalle, mutta samalla ilmoitti, ettei hän suostu olemaan neitseenä, vaan oikein vihittynä.

»Eikä se näin tiukkoina papillisina aikoina muuten passaisikaan», selitteli hän.

Ka, täytyihän se myöntää niin ukon kuin pojan, ja he alkoivat ahkerasti hautoa rippikouluun menoa.

* * *

Olikin sopiva syksyaika. Rippikoulun piti alkaa jo huomenna. Ujostutti kai puhua toisilensa näin ikämiehenä siitä lukuasiasta. Ja siksi varustautuivat he muka muille matkoille.

»Jos tässä pistäytyisi siellä Polvijärvellä Kaisavainajaan sukulaisissa», peitteli ukko lähtemistään pojalle, jatkaen vielä: »Hierotuksella».

»Ka . . . Tarpeenhan se sinulle jo on!» ihastui Pekka siitä, varsinkin kun isä sanoi aikovansa viipyä matkalla kokonaisen kuukauden. Isän poissaollessahan oli mukava suorittaa rippikoulututkinto. Yhteisiä eväitä siis paistettiin.

Ja Pekka selitteli vielä, saadaksensa isän epäluuloa herättämättä rippikouluevää itsellensäkin:

»Vaikka minä tästä siksi aikaa lähden sinne Takasuolle ojankaivuun.»

* * *

Oli uninen syyssää. Painosti ja torkutti niin tavattomasti varsinkin nyt syötyä lämpimässä tuvassa. Äänensä tupakoidessaan koki ukko Sikanen miettiä taas sitä rakkaus-asiaa, mutta uni tahtoi sotkea.

»Hyvät pellothan siinä Kaisan konnalla olisi», koetteli hän pitää ajatusta vireillä. — Pellot ku-

vastuivat hänen aivoissaan tällä hetkellä vielä jotakuinkin selvinä, varsinkin se rukiille kylvetty . . .

»Se mullas pelto taas . . .»

Sitä syyskynnettyä peltoa hän mielti. Mutta siitä häämöitti päässä nyt enää ainoastaan yhä pimenevä musta multa. Uninen pää jo nuokahti kertasen.

»Se . . .»

Ei luistanut ajatus! Katse sattui russakkaan, joka koetti siinä ihan nenän alla lattialla päästä sillanraon yli. Se sotki ajatuksen. Näkyi nyt hapuilevan tuntosarvellansa . . .

»Ja sitten sen heinäsuu . . . sen Saastamoisen Kaisan», kääntyi russakan häiritsemä ajatus jälleen toisaanne. Alussa se suo kuvastui selvempänä. Hän eroitti siitä ojatkin, mutta . . .

Russakka sotki ajatuksen. Se vaaputteli tuntosarviansa niin kiehtovasti, että uninen ajatus kiintyi niihin. Suo alkoi himmetä. Ei siitä enää eroittanut paljon muuta kuin jonkun heinäpieleksen hämärän haahmon ja . . .

Taas nuokahti pää.

»Kolmekohan niitä on . . . niitä pieleksiä!» koki hän siitä himmeydestä eroittaa. Piippu oli

suupielestä putoamaisillansa. Russakan tuntosarvet viippasivat yhä sotkevammin.

»Vai neljäkö!» koki hän yhä pinnistää unista ajatuskykyään.

Mutta ei. Yhä vaan himmeni suo. Russakan tuntosarvet ikäänkuin pitenivät. Niiden kiehtoivat, uuvuttavat viippeat sekoittivat kaiken.

»Hylky! . . . Kun se niin viiputtaa!», suututeli hän russakalle, minkä unituhjakassa kykeni, ja yritti taas:

»Eiköhän niitä neljä . . .»

Yhtä turhaan. Yhä viippasevat russakan sarvet ja yhä pitemmäksi tuntuvat ne venyvän. Närkästytti jo.

»Kehnon russakka . . . Kun se viipsuttimiaan!» kihautti hänen päässään uninen suuttumus.

»Viipoittaa tässä koko pään . . .»

Alkoivat jo hävitä pielekset tyyten päästä . . . Kuului jo pieni kuorsaus . . . Hän istui aivan nuokuksissa, kuin nenälleen tupsahtamaisillaan. Ajatuskyky oli aivan nukahtamaisillansa . . . ja

»Kops!»

Piippu se vain tipahti nukahtaneen suusta lattialle ja kopautti. Hän havahtui siihen, haparoi piipun lattialta takaisin suuhunsa, huokasi enimät unet pois ja tiedusti, muistaen Pekan äskeiset puheet ojankaivusta:

»Niin, jotta ojankaivuunko sinä sanoit meneväsi . . . sill'aikaa kun minä hierotan?»

Pekka istui yhtä unisena. Sekin oli nukkunut niihin avioliittomietteisiinsä.

»Vai mitä Pekka?» täytyi ukon toistaa.

»Niin jotta mitä?» heräsi siihen Pekka, ja imasi sammunutta nysäänsä.

»Ka . . . Niin jotta ojankaivuunko sinä?» toisti ukko.

»Ka . . . Niinpä tässä arvelen» mukasi poika. Sitten hän hapuili jotain rytkyä päänalusikseen ja vääntäytyi penkille mahallensa.

* * *

Tuvassa oli nyt makea lämmin.

Pekka oli äskeisen puhelun johdosta havahtunut sen verran, että kykeni hänkin siinä varsinaisen unen edellä miettimään asiaa.

»Olisihan siinä», koki hän päästä mietittävään käsiksi, mutta uni tahtoi tuketa ajatuksen. Hän yritti uudestaan.

»Olisihan siinä . . .»

Mutta ei jaksanut saada selvää siitä, mitä hän aikoi ajatella: sitäkö että »olisihan siinä kerrakseen taloa», vaiko: »olisihan siinä Kaisassa yhdelle miehelle akkaa.» Painosti niin peevelisti uni.

»Olisihan siinä . . .»

Mutta ei vaan ollut ajatusvoimia. Vatsassakin kurisi. Yhä syvempään unentuhjakkaan vajoten koki hän päästä käsiksi siihen: »Olisihan siinä», — mutta . . .

»Mahakohan se kurisee!» kääntyi nyt uninen ajatus tähän asiaan. Isäukko jo kuorsasi. Tuntui niin hiton makealta, autuaalta aivan . . . Se makean hankurinakin tuntuu aivan imelältä, niin että . . .

Taas se kurahti. Nyt hän ei selvästi enää tajunnut sitäkään, kurisiko se mahassa vai . . . oliko se isäukon kuorsausta.

»Ka . . .» jaksoi hän enää arvella. Ja makean lämpimässä tuvassa alkoi soida noiden kahden sulhasmiehen tasainen, rauhallinen ja syvämielinen kuorsuu.

II.

Saloteitä nämä olivat. Taipaleet olivat pitkiä, yksinäisiä.

Tänään, aamiaisen jälkeen oli Pekka lähtenyt sinne »ojankaivuun» ennen isänsä lähtöä »Polvijärvelle.» — Iso eväskontti selässä polki hän nyt kirkonkylää kohti. Ja hän oli jo ehtinyt ohi sen tienhaaran, josta olisi pitänyt poiketa, jos mieli Takasuolle ojankaivuun. Lapionsa hän oli vain siellä peittänyt havukasaan.

Huh! Oli niin leuto ja rauhaisa syyspäivä. Lihavat metsonpojat ja teeret rypivät siellä korven rikkaissa puolukkapaikoissa ja kylläiset oravat loikkivat joskus käpyiseltä oksalta toiselle. Hän polkea junttasi. Päähän alkoi nousta ajatuksia. Siitä tästä rakkaudestansa ja rakastetus-

tansa, Kaisasta, hän yritti mietiskellä. Tarvitsi nyt vain saada kiinni ajatuksen päästä . . .

»Olihan sitä jo siinä eilen . . .»

Ajatusta päässä nimittäin. Koitti hän sitä tietä päästä alkuun.

»Mutta mikähän sen sotki!» polkea junttasi hän edelleen. Piippu lerppasi laiskassa menossa. Ei toki hiottanut.

»Seköhän se mahankurina sen sotki?» pääsi hän nyt ajatustyössäkin hiukan eteenpäin. Mahankurinasta hän johtui muistamaan isän kuorsuun ja . . .

»Se on jo vanha ukko . . . se isä!» Ei siitä ukosta olisi enää kilpakosijaksi. — »Varsinkin, kun se on ripillä käymätön», muisti hän.

Ja sitten ajatus juuttui siihen isän rippikouluasiaan: »Mutta kun sille on muutenkin onnistunut saada poika . . . Tää nyt, minä!» venytteli päässä ajatus mukavasti, kuin haukoitellen. Pieksu nousi tiestä tasaisesti. »Tottapa se isä ei ole nuorena pappeja pelännyt, kun on uskalta-
nut, niin että . . .»

»Se on ollut aika vesa nuorena . . . Tää isä-
ukko!»

Mutta silloin hän taas heräsi mahan kurahdukseen, muisti kontissa jutkottavat maukkaat kalakukkonsa ja niin istahti hän nyt pehmeään sammalikkoon einehtimään mahansa täyteen.

* * *

Miten leutoa ja pehmeää nyt oli! Kaikki ikäänkuin hautui hiljaisessa syyspäivän lämpimässä. Kuusetkin olivat pehmeitä, kuin jotain viherjövää, äänetöntä unta.

Ei ihme, että häntä syönnin jälkeen hieman painosti uneen päin. Hän heittäytyi pehmeään sammalikkoon selällensä ja antoi kukon sulaa.

Aivan siinä lähettyvillä istui korpikoivun latvassa lihava metso.

Haukotutti —, ja yhä pakkasi päähän halu ajatella sitä naimasiaa.

»On se aika poikaa olla sitten naimisissa!» ihastui hän jo siinä selällensä kellellessään. Silmät olivat jo puoliummessa: »Kun nyt vaan läpäiseisi tään rippikoulun!»

»Ja miksikäs sitä ei läpäisisi!»

»Varsinkin jos . . . Jos osaisi lukea!»

Mutta hän oli sitä mieltä, että sitä hän ei osaa. Ainakaan ei hän ollut varma siitä, sillä

hän ei ollut koskaan vielä ottanut kirjaa käteensä.

Taas haukotutti.

»Mutta, — ho-hoi!» haukotteli hän keskeyttäen: »Mutta jos minä olisin pappi, niin . . .»

Tavattoman hautova se ilma nyt olikin.

»Niin . . .»

Ei se nyt vaan selvinnyt, että mitä sitten, jos hän olisi pappi:

»Niin . . .»

Ajatuskyky pötkötti vain päässä laiskana. Unetti jo ja oli hyvä olla.

»Niin . . .» Ja, miten liekään osunut, niin nyt se onnistuu hänelle:

»Niin minä osaisin lukea». Aivan se jo innostutti häntä. Unen alutkin karkkosivat.

»Osaisin lukea ja . . .»

Näppiä hän löi sitä ajatellessaan ja intoili:

»Saakeli vie!»

Hän innostui niin, että nosti ketaransa pysyyn ja vannoi:

»Saakeli vie, kun minä silloin sekä lukisin että messuaisinkin, niin että . . .»

»Korpi siinä pitäisi kaikua ja seinät soida! Mitähän nyt jos messuaisinkin».

Ja niinpä alkoikin hän siinä selällänsä lojuen veisata mönkyä niin että korpi raikui:

»Juur hirmuisesti pauhaa
ja soittaa pasu-u-na-a».

* * *

»Ka! . . . Pekkako se! . . . Sipperi! . . . tää veisaaja!» keskeytti hänet eräs ääni! Kuten oudosta teosta tavattuna kavahti Pekka jalkeille. Siikasen Ville se näkyi hänen huomaamattaan siihen ajaneen. Ja — elä helkkarissa: isä-ukko konttinsula. Matkalla oli Ville näet osunut tapamaan ukon ja tarjonnut kyydin kirkonkylään asti, josta kontti-ukko oli valehdellut menevänsä Polvijärvelle.

Sekä isä että poika nolistuivat tietämättään miksi. Se salainen rippikoulu- ja rakkaus-asia se siinä piili. Pekkaa sen lisäksi ujostutti se veisaaminenkin.

»Niin jotta tääkö meidän Pekka se on?» tiedusti ymmälle joutunut isä Villeltä muun puheen puutteessa.

Asiaa muulla puheella sotkeakseen riensi nolistunut Pekka Villen hevosen luo, nosti sen häntää, katsoi ja ilmoitti:

»Se entinen tammako tää sinulla yhä on?»

Mutta ei. Taas se Ville vaan alkoi siitä oudosta veisaamisesta:

»Että niinkö kuin ihan virttä sinä, Pekka?»

Ei vastausta. Pekka suivasi Villen hevosta kuin ostaja. Isä-ukko oli kömpinyt alas rattailta ja tiedusti nyt hänkin:

»Niin jotta sinäkö sitä, Pekka, täällä veisata jyryytit?»

Ei hän olisi moista uskonutkaan pojastansa.

Mutta sillä välin oli Pekka jo ehtinyt kiertää hevosen eteen ja ikäänkuin ei olisi mitään kuulut, katsoi hevosen suuhun ja ilmoitti taas:

»Entinen . . . entinen on tamma . . . Ja ikä hampaan mukaan!»

Ja etteivät Ville ja isä pääsisi uudestaan kyslemään, löi hän tammaa kämmenellä rutosti lautaseen ja kysyi päättävästi kuin hevosen ostaja:

»Paljonko tahdot tuosta tammastasi, — jos kuka lyö rahat pöytään?»

Ville oli ymmällä. Tiesihän sen, ettei Pekka mikä hevosen ostaja ole. — Isä köntysti Pekan luokse. Kai se aikoo kysyä, miten hän on täällä, vaikka lupasi mennä Takasuolle. Estääksensä

ukkoa pääsemästä puheen alkuun, touhusi Pekka kuin todellinen hevosostaja.

»Niin että nyt paukaa, Ville, hinta pöytään niin että pamahtaa!» innostui hän, kiersi hevosen taa, nosti häntää uudestaan. Ja julisti kuten asiantuntija konsanaan:

»Niin on — kuin näkyy! . . .»

Ja toistamiseen hän katsoi hammastakin ja kopeloi ja koputti, vaikka ei hän ymmärtänyt ai-noatakaan näistä kolmesta tekemästään tempusta ei tääntaivaallista.

»Elä nyt, Ville, hinnalla turhia tingi!» touhusi hän. Ville koki jotain hakea, mutta kiirusti ilmoitti Pekka:

»En minä itseäni varten. Mutta se Jussi Voutilaisen vävy on hevosen tarpeessa, niin minä häntä varten kehoitan sinua, Ville, jotta myö sinä vaan kohtuhinnasta hänelle!»

Siltä tuntui jo kuin olisi ollut tosikaupasta kysymys. Isä-ukkokin alkoi tarkastella hevosta tuota — ostajaa varten.

»Sata markkaa! . . . Ota pois rahat. Anna vaan mennä Voutilaisen vävyllle!» ilmoitti Pekka äkkiä.

»Ka . . . Tuota . . . Prr-hui, kun — sylettää», ha-puili Ville sanoja.

»No kymppi lisää! . . . Nyt elä tingi!» innostui Pekka ja löi tammaa rennosti lautaseen.

Mutta selvittiin siitä lopulta tajuamaan, että eihän tässä nyt vielä varsin kiirettä ole päättää asiaa, ennenkuin on kuultu ostajan omakin ajatus. Jätettiin siis koko asia, ikäänkuin olisi väsyttynyt siihen. Ja Pekka selitteli nyt isällensä:

»Arvelin ennen suolle menoa käydä Kinnusen Mikolta kysymässä sitä viime kesäistä velkaa . . . Niin en poikennut järkiään suotielle!»

»Ka!» uskoi isä sen, toisti puolestansa äskeiset omat valeensa ja niin erottiin. Isä lähti Viljen rattaille jatkamaan matkaansa ja Pekka jättyi jällelle, jatkaakseen sitten isän tietämättä kulkuansa samaan opinahjoon, johon isäkin niin hänestä kuin muistakin varkain riensi.

III.

Härkäkouluksi ne sanoivat tätä rippikoulun laiskankouluosastoa, johon ne ukko Sikasenkin määräisivät. Varsinaista koulua piti pappi itse kirkossa, mutta tätä mullikkakoulua johti lukkari lämpöisessä pitäjäntuvassa.

Ja kovasti siellä olikin nyt avioliittoa kohti taivaltavaa Pielisjärven ihannemiestä. Pitkin seinävieriä olevat tuvanpenkit olivat ihan pakaten täynnä. Lukkari aivan puisteli päätänsä sen joukon suuruutta ihmetellessään, raapi korvallis-
taan ja oudosteli kuin surullisesti huokaillen:

»Tjaa! . . . Tjaa! . . . Tsaa!»

Miten surullista. Miehet haukottelivat. Jotkut istuivat jo puoli-torkuksissa, kyynärpäät polvia vasten.

»Ukko Sikanenkin täällä!» oudoksui lukkari, ja aivan vihelti sille ihmeelle. Miehet vääntivät häränsilmää ukon puoleen.

»Ka», yritteli ukko, mutta jätti kesken, sillä koko tämä peli hävetti häntä, aikamiestä.

»Tulin tässä poikenneeksi», kierteli hän asiaa kaunistellen, imasi savut, sylkäsi ja koki painua entistä syvempään tupakoimiskumaraan.

»Sen pojan kanssa siinä tuli puheeksi kirkolle lähtö, ja se arveli, jotta jos minä pyörähtäisin», jatkoi hän hätävalettaan.

Miten ilkeän painostavaa! Lukkari katsoi häneen ääneti, muka surullisena seurakuntansa tähden. Se äänettämyys ja miesten häränkatse kiusasi ukkoa:

»Niin lupasin jotta saapihan tuossa pyörähtää», koki ukko yhä pinteissään änkätä.

Mutta onneksi sattui silloin eräälle miehistä siinä torkkuessa tapahtumaan joku vahinko. Se käänsi yleisen huomion ukosta pois ja niin päästiin hyvään alkuun.

* * *

Ei tämä henkinen työ tahtonut ukko Sikaselta ainakaan nyt alussa ihan rentonaan luonnistua.

Pahimpana vastuksena oli uni, sillä tupa oli herkullisen lämmin. Oikeastaan oli asianlaita niin, että tämä uusi pappi, joka yleensä oli alkanut ahdistella ripilläkäymättömiä, oli antanut nimismiehen toimeksi noutaa Pekkakin, ukon poika kouluun. Kai se nimismies vain ei tainnut vielä ennättää monilta muilta noudettavilansa sitä noutaa. Nyt hän aikoi jo alkaa varsinaisen opetuksen.

»No-o . . . Jos me siis . . . Me kirjanoppineet ja», pisteli hän.

Joku »kirjanoppineista» sylkäsi. Eräs haukotteli. Ukko Sikanen oli sattunut pääsemään aivan paraaseen unenpesään, lähelle uunin kuvetta, ja odotti jo aikaansa.

Mutta juuri silloin työntyi Pekka tupaan, selässä iso kontti ja siinä kaikki leiviskät tallella. Ukko hölmistyi tavattuun poikansa täällä:

»Ka! . . . Niin jotta meidän Pekkako se on!» pääsi häneltä. Aivan jo karkkosi unikin. Pekka puolestaan ei ollut uskoa silmiään, nähdessään isänsä täällä opintietä vaeltavan. Ovipieleen hän jäi seisomaan kuin pökertynyt ja kysyi lukkarilta umpimähkään:

»Ka . . . Niin jotta mitäs sitä tälle isä-ukolle täällä kuuluu?»

Lukkari nuuskasi ja katsoi tutkivasti. Pekka oli kuin pinteissä, varsinkin isä-ukkonsa tähden. Ovipielessä seisten hän ymmällään raapasi niskaansa, sylkäsi ja tolkutti umpimähkään selitelyä.

»Minä vaan muuten poikkesin . . . Kun en tiennyt, jotta täällä on tää . . . pyhä-yhteinen seurakunta . . .»

Mutta ukko Sikanen oli syventynyt tupakointimishartauteensa niin tyyten, että ei katsetta nostanut maasta.

* * *

Joten kuten siitä selvittiin. Lukkari selitti jo Pekalle, että hänet onkin määrätty ruununkyydillä haettavaksi. Häntä se miltei hölmistytti. Ovensuussa yhä seisten ja korvallistansa kynsäisten hän siihen arvella tokasi:

»Ka . . . Niin jotta vai pitää se tää esivalta jo niin hyvän huolen . . . Jotta ihan hakemassa käy».

Joukko seurasi tapausta puoli-unisena. Tuvan lämpö oli lisääntynyt. Siinä oli jo muutakin kotoista kuin lämpö. Tämä kaikki aivan jo

houkutteli ja rohkaisi Pekkaa, ja nyt hän jo myöntelikin:

»Ka . . . Mikäpäsi siinä sitten auttaa . . . kun kuitenkin kerran väkisin ja ruunun voimalla . . .»

Ja hän alkoikin riisua konttiansa naulaan ja varustautua siten jo kotiutumaan ja sitä isäukkonsa täällä oloa yhä oudostellen ja hölmistellen kysäsi lukkarilta toistamiseen:

»Niin . . . jotta sitä minä jotta . . . mitäs sitä tälle ukolle kuuluu?»

Lukkari aikoi jotain vastata, mutta nuuska alkoi tehot, suu aukesi laajaksi, ja kohta kai-kui tuvassa juhlallisen voimakas ja räjähtävä aivastus.

IV.

Tänä aamuna oli lukkarilla ollut vaimonsa kanssa ankara riita siitä oliko Johanneksen saarna profeetoista vaiko Davidista. Vaimo oli väittänyt sen olleen Davidista, mutta lukkari itse oli tiukannut, että se oli profeetoista. Kuten luonnollista, kehkeytyi tästä asiasta aviopuolisoiden välillä ensin pieni ja sitten vähitellen iso riita.

Oli näet eräs syy joka vaikutti sen, että asia rupesi aviopuolisoista näyttämään tavallista tärkeämmältä, semmoiselta, josta maksaa vaivan riidellä. Eräästä luonnollisesta syystä, jonka saamme piakkoin tietää, oli rouva näet taas viime aikoina ollut hyvin ärtyisä. Se ei sietänyt kerrassaan mitään, ja kaikkein vähimmin hän saattoi kärsiä omaa miestänsä.

Ei ihme, jos oli sukeutunutkin kerrassaan ankara riita. Vaimo oli lopulta menettänyt malt-

tinsa, haukkunut miehensä pahanpäiväiseksi ja loppujen lopuksi jo lähestynyt iso maitokapusta kädessä niin uhmaavana, että lukkari oli nähnyt paraaksi peräytyä pois koko talostaan.

Mutta hän ei heittänyt itse asiaa. Se kyti hänessä, ja niinpä hän päätti nyt ottaa tuon samaisen kysymyksen selityksensä ja opetuksensa aiheeksi. Sitä asiaa hän nyt koki näiden kirjanoppineiden kanssa ratkaista.

Huh! Aivan jo löyhähteli tuvassa lämpö. Lukkari selitteli nyt Johanneksen saarnan henkeä voidaksensa sitten vertailla sitä sekä profeettain että Davidin kirjoituksiin.

* * *

Oltiinkin jo istuttu ja pohdittu tovi. Ukko Sikanen torkkui uuninnurkassa tamineissansa ja laski omia laskujansa. Rakkaus s. o. Saastamoisen Kaisa ja Kaisan kontu kiinnittivät mieltä. Etenkin kiusasi se, kun hän ei muistanut oliko Kaisan nurmella kolme vai neljä heinäpielestä. Hän koki muistella ja laskea:

»Ensimmäinen on ihan siinä nurmelle tullessa . . .»

Sen hän muisti. Se oli iso, neli-puuvälinen pieles. Mutta jo toista ajatellessa alkoi uni päätä

nyökyttää ja huiputtaa. Kolmi-puuvälisen hän muisteli sen olevan . . .

»Vai onkohan siinä neljä? . . .

Ei tahtonut saada selvää. Uni veti jo silmäluomia alas. Lukkari selitti nyt kohtia profeetta Jesaijasta. Jostain kuuluu hiljainen kuorsuun hyminä ja se ja lukkarin ääni tuuditti ukkoa kuin taivaallinen laulu. Vaivoin muisteli hän:

»Neljä siinä taitaa olla!»

Mutta silloin nuokahti hän syvään. Se neljäs puuväli ikäänkuin tipahti pois päästä. Hän he räsi hieman ja koki taas pysytellä pystyssä. Nyt hän laski samaa pielestä uudestaan.

»Jos nyt vertaamme Johanneksen saarnaa . . . esimerkiksi . . . esimerkiksi niin», hymisi lukkarin ääni ja erään kuulijan makea kuorsuu.

»Niin, ei piruvie siinä ole kuin kolme puuväliä», oli ukko saavinansa selvän jo.

Tups! oli hän luiskahtaa lattialle nenällensä, havahtui siihen ja kohentautui istumaan niin, että nojasi selin uunin kupeeseen.

»Niin meidän täytyy tulla siihen päätöksen, että Johanneksen saarna oli profeetoista!» todisti lukkari kirjaansa syventyneenä. Ukko Sikanen oli saanut selällensä tukevan taustan ja

koki nyt sen nojassa syventyä siihen puuväliskysymykseen, mutta ei se tahtonut selvetä, sillä uni hämmensi taaskin.

»Paholainenkohan siinä sotkee!» oli hän jo harmistuakin koko asialle, mutta silloin nuoskahti pää taaksepäin uunia vasten ja . . .

Niin . . . Kyllä hän taisi silloin jo torkahtaa koskapa . . .

»Ja vaikka Habakukkia katsomme . . . pienistä profeetoista niin näemme . . . minä vaan etsin Habakuk . . . näemme että . . . e=että . . . Esai . . . Hesekiel» selaili hän etsien Habakukia . . . »Hese . . . Hesekiel . . . Näemme, että se on profeetoista . . .»

»Krhoo=ool!» kuului silloin mahtava jyrinä. Lukkari kiivastui:

»Kuka piru siellä kuorsaa!» huusi hän.

»Krhoo=ool!»

»Sikasen poika . . . tuo piru!» hoksasi hän nyt. Pekka, joka istui aivan suoraan vastapäätä seinänvieruspenkillä, veti sikeää unta, selin seinään nojautuneena.

»Ylös sieltä!» raivostui lukkari ja löi kirjalla pöytään että jysähti.

»Kro=hoo=ool!» kuului yhä mahtavampi jyrinä.

Ja silloin täyttyi lukkarin mitta. Kiirein askelin hän riensi iso kirja aseenaan tuvan halki Pekan eteen. Se vain kuorsata jyrtytti.

»Pumps!» pamahti silloin kirja otsaan. Pekka kimposi hereille, hölmistyi.

»Paholaisen härkä!» huusi lukkari.

»Mikä härkä?» hölmistyi Pekka tyyten. Unenpöpperössä ollen hän luuli olevan kysymyksen jostain muusta härästä, ja katsoi silmät pyöreinä lukkariin. Lukkari raivostui ja huusi:

»Härkä! . . . Mulli-härkä sinä olet! . . . Lautapää sonni!»

»Mutta se nyt on toki pirun vale!» heräsi Pekka, ja kimposi aivan seisaalleen.

»Jotta minä nyt olisin sonni!» tenäsi hän. Lukkari huusi ja käänsi jo kiukkunsa isäukkaan.

»Ja semmoinen poikako sinulla on?» Se ei vastannut.

»Ukko! . . . Vai nukkuuko se sekin piru!» huusi lukkari ja riensi luo.

Ja totisesti se nukkui lämpimään uuninnurkkaan painautuneena.

»Ukko! . . . Nous' ylös!» repi hän sitä kaukuksesta.

»Ka!» heräsikin se ja kun lukkari yhä ravis-
teli ja haukkui, selvisi hän ja jo käski:

»Ka! . . . Elä nyt revil! . . . Jotta tässä saa rau-
han!»

Hänestä tuntui kuin olisi herännyt suloisissa
kotioloissa. Unta silmistänsä hieroessaan hän
puhelikin:

»Oli tuossa niin lämmin ja hyvä olo, jotta
arvelin jotta jos tuossa torkahtaisi!»

Lukkari huusi, haukkui ja sätti. Tapaus oli
herättänyt koko tämän hartaan seurakunnan.
Jotkut haukottelivat laiskasti. Toiset hieroksi-
vat unen-tihrua pois silmistään ja niin oli herä-
tys käynyt koko joukon läpi.

* * *

Alkoi se työ jo luistaa.

He jättivät toisensa siihen väärään uskoon,
että vallesmanni on muka heidät tavannut tieltä
ja tuonut tänne väkisin. Kaisasta he vaikenivat,
ja salasivat visusti toisiltansa koko rakkautensa.

Nyt he olivat vastikään syöneet tukevasti.
Lukkari oli pakottanut heidät ostamaan katekis-
muksen ja määrännyt, että heidän pitää opetella
siitä ulkoa ainakin kuudes käsky ja vaivaisesta

syntisestä vähintään ensimmäinen lause. He olivatkin jo ryhtyneet työhön. Pekka selaili kirjaa. Ensi kerran elämässään hän moisen ihmeen oli käteensä ottanut.

»Näkykö sieltä mitä?» kysäisi tupakoiva isä.

»Kas!» tapaili poika ja ilmoitti:

»Näky täällä ainakin kaikenlaista kommervenkkiä!»

»Mhyy! . . . Vai sitä siellä on!»

»Kas!» myönteli Pekka, jopa selittikin arvellen:

»Eivätkö nuo liene niitä kirjanpuustaimia!»

Ja ikäänkuin esiintyäkseen asiantuntijana, kohtautui isä silloin lähemmä, kurkisti kirjaan ja ilmoitti:

»Näytäppäs! . . . Jos minä hyvinkin tuntisin».

Miten juhlallista. Aivan hän käväsi pankon luo sylkäisemässä, kuten tärkeään toimeen varustautuva ainakin ja puheli sieltä pöydän luo palatessansa:

»Niin, jos minä vanhempana miehenä saisin heistä paremmin tolkun».

Hän yskäsi vieläkin, sylkäsi jälleen, oli siten valmis, katsahti, näki mustia rivejä ja ilmoitti kuten asiantuntija:

»Ka . . . Niitä kai ne ovat . . . puustaimia!»

Ja siihen varmuuteen he jäivät iäksensä ja sillä kirjatiedolla ja sillä uskollansa kuuluu heidän täytyvän kerran autuaaksikin tulla.

* * *

Useina päivinä oli lukkari jo tutkituttanut ja mietityttänyt sitä samaa tärkeää asiaa: Kummas-
tako Johanneksen saarna oli, Davidistako vai
profeetoista. Ei ollut siis ihme, että ukko Sika-
sen uteliaisuus oli alkanut herätä ja kiihtyä.
Usein hän oli jo itseksensä arvellut:

»Mikähän ihmeen mies se tuo Johannes on?»

Mutta ei se asia hänelle selvinnyt, ja uteliai-
suus alkoi häntä jo hieman vaivata. Niinpä hän
tänään ruuan jälkeen tupakoidessaan äkkiä ky-
säsi pojaltaan:

»Mistähän ihmeen Johanneksesta se niin mo-
nena päivänä peräkanaa puhuu?»

Pekka imeksi piippuansa ja sattui mietiksi-
mään rakkausasiansa: sitä että mitähän silloin
kerran tarkoittikaan sillä »olisihan siinä»: ak-
kaako vaiko kontua. Se oli pälkähtänyt nyt
taas päähän aivan sattumalta eikä hän siis siinä
mietiskellessään tajunnut isänsä kysymyksestä

muuta kuin äänen. Piippu siinä vain lerppasi suussa ja sylkikin oli itse-aikojaan valahtaa pois suupielestä. »Kumpaakohan paholaista minä ajattelin?» se miete kierteli unisissa aivoissa laiskana, aivan nukuksissa.

»Niin jotta. Osutko sinä tietämään, kuka mies se yletön Johannes oli?» kiihtyi jo isän uteliaisuus.

»Ka-a?» heräsi nyt poika, sylkäsi sylen pois ja tiedusti:

»Niin mitä?»

»Ka se». Ja ukko toisti taas kysymyksensä. Poika kuunteli taiten, imeksi savuja, näytti punnitsevan asiaa, ja kun se ei ottanut selviytyäkseen ja ruokaunikin jo painosti, vääntäytyi hän penkille mahalleen samalla valehdellen:

»Ka sitäpä minä tässä juuri itsekin ajattelin, jotta on se mahtanut olla vähän eriskummallinen Jaska se Johannes . . . Kun sen saarnakin on niin kovin sokkeloinen, jotta ei lukkarikaan siitä selvää saa».

Ukko joutui ymmälle. Pekan vastaus kiihdytti vain uteliaisuutta. Vaiettiin. Ukko tupakoi kumarassa ja mietiskeli Johannes-kysymystänsä. Poika haparoi joitakin risoja päänsä alai-

seksi ja siinä aikoen jo painautua uneen, tuli taas miettineeksi rakkausasiansa. Laiska ajatus johtui siitä rippikouluvaivoihin ja hän arveli isällensä:

»Sinulle se oli toki hyvä, jotta satuit elämään sen hyvän papin aikana . . . Niin jotta sait ja ilman rippikouluakin ottaa eukon!»

»Ka» yritti isä, mutta Johannes-ajatus sotki. Poika loikoili, punnitsi asiaa ja oloja ja hetken kuluttua arveli:

»Nää nykyajat ovat tässä lukuasiassakin tiukoja aikoja kuten kaikessa muussakin. Jos nuo eivät sitten ajan=oloon hellittäne . . .»

»Niin mitkä?» heräsi isä Johannes-mietteisensä, sillä hän oli ollut taas nukahtamaisillaan.

»Ka=a» tapaili poika, mutta ajatus uupui siihen, sillä unen maukas esi-maku sulki jo kaiken. Pää oli kuin lyijyä. Ukkokin huomasi, että häntä torkutti. Hän kopisteli piippunsa, pani porot suuhunsa, pisti nysänsä pieksun varteen, vääntäytyi penkille, ja kohta alkoi taas kuulua tämän sulhasissa vaeltavan Sikas=suvun tasainen sovinnollinen kuorsaus.

V.

Paitsi Sikas-sukua, uhkasi niinä aikoina Pielis-järvellä vaimonpuolen puutteessa sammua eräs toinenkin suku, nimittäin iso-partaisen Jussi Leskisen. Monista ponnistuksistaan ja tuuheasta parrastansa huolimatta ei näet tämän jo viisi vuotta sitten leskeksi jääneen Leskisen ollut onnistunut saada uutta vaimoa. Ja niin elää lei-poi hän yksinään Pielisjärven pitäjän eteläpäässä.

Mutta nyt hän oli kuullut, että pitäjän pohjoispäässä Saastamoisen Kaisa oli vapaa.

»No . . . Eihän tässä sitten enää hätää eikä eukonpuutetta olekaan», oli hän ihastunut. On-neksi sattuiivat vielä näihin aikoihin olemaan Nurmeksen markkinat, ja kun hänellä oli iso sika vietävänä markkinoille kaupaksi, päätti hän tietysti samalla matkalla kosia Kaisasta itsellensä eukon.

Mutta menemme varsinaiseen asiaan.

Tämä itsetietoinen ja pitkäpartainen Jussi Leskinen istuksi todellakin nyt Kaisan tuvassa ja kosi Kaisaa. Laatuun käyvältä akalta se hänestä olikin tuntunut.

»Niin jotta mitäpäsi siinä sitten Kaisa . . . turhia tingitään» suostutteli hän, sillä hän oli jo ennättänyt kehua sekä itsensä että kontunsa.

»Pyörähdät tästä vain katsoa sukaisemassa sitä minun taloani ja sittenpähan Nurmeksen markkinoilla pannaan kauppa lukkoon pusuja vaille».

Rennolla sulhaspäällä hän nyt olikin ja reilusti kuten iso isäntä ikään heilautteli pitkään pieksunvarteen pistettyä jalkaa polven päällä.

»Vai mitä Kaisa? . . . Niin jotta eikö anneta tään rakkauden vaan ryskää?» kysäsi hän jo voitonvarmana, imasi aivan ökäsavut, sylkäsi oikean isäntäsylen ja jalkaa polven päällä retkutellen odotti vastausta.

Mutta ei. Kaisa kaapi taikinaa ja mietti ja punnitsi. Hän näet epäröi, kun ei ollut varma jaksako kumpikaan Sikanen läpäistä rippikoulunsa.

»Tällä Leskisen Jussilla on talo, jossa ei ole puutetta lihasta eikä leivästä eikä . . . tästä nyt

muustakaan särpimestä!» kehui Leskinen lisää, kokien pehmittää Kaisaa.

Ei vieläkään vastausta. Mieluummin hän ottaisi Sikasen, kumman tahansa, heidän kontukin kun on tästä ihan rajatusten, mutta ken sitä niiden rippikoulua tietää! Hän syventyi kuopimiseen.

»Ei, ei siinä meidän talossa akalla ole puutetta muusta kuin köyhyydestä!» toisteli Leskinen ja sylkäsi niin isäntämäisesti että niska nytkähti itsetietoisuudesta.

»Entinenkin akka valitti vain sitä jotta kun hän ei vain tään ajallisen paljouden takia saisi sielullensa sitä vahingoksi sanottua» jatkoi Leskinen ja päästi savua sekä suusta että sieramista niin että koko parta tuprusi kuin palava kuonalo. Kaisa mietti ja kaapi. Olihan hyvä pitää tuo Leskinen ainakin Sikasen varalta.

»Sielullensa . . . sielullensa se eukko vaan pelkäsi vahingon tulevan kun . . .»

Hän sylkäsi välillä ja nyhti partaansa:

»Kun siinä on niin ylettömästi sitä jota koi ja ruoste syö ja raiskaa, jotta ei siitä raiskatenkaan loppua tule».

Selvittiin siitä toki jo parempaankin alkuun. Äkkiä näet Kaisa herkesi kaaputtamasta, kaatoi taikinaan likovettä ja kysäsi:

»No entäs . . . Niin jotta onko sinulla siinä?»

Miltei kainostutti sanoa loppuun.

»Siitä entisestä eukosta mitä?»

Lapsia hän tietysti tarkoitti. Arvasihan sen Leskinen.

»Mhyh!» ynseili hän siihen niin, että isäntämäinen niska aivan nytkähti.

»Vai vielä niitä kakaroita olisi pitänyt siihen siittää!»

Aivan hän ylpistyi kun niitä ei ollut.

»Leivän syöjiä!»

Mokomiakin. Ylpeät sylet laski hän isosta parrasta lentoon ja aivan komeili ynseästi keuhon:

»Sillä puolella Pielisjärven pitäjältä . . . siellä eteläpäässä, kuule Kaisa . . .»

Luontoa se aivan nosti. Äänikin nousi, kun hän lopetti kehaisten:

»... Siellä tään pitäjään eteläpäässä kuule puidaan nämä riihet niin, jotta siitä ei synny pölyä eikä ruumenia!»

Teki jo mieli sipasemaan isoa partaakin. Lapsettoman, rikkaan lesken tietoisuudella ja tyytyväisyydellä laputteli hän pieksun pohjalla lattiaa ja . . .

»Niin kun on laita täällä keski-pitäjäälläkin, ja . . . Täälläkin ja Lieksan paikkeilla», yltäi hän vertailemaan sillä . . .

»Sillä näissä, Pielisen keski-pitäjään taloissa, kuule Kaisa, kun sitä perillistä pymätään, niin sitä ei köyhimpien kaivoissa riitä edes kastevettä, jotta saisivat ilman järviveden apua sen perillispaljouden kastetuksi kirkonkirjoihin . . . Niin jotta . . .»

»Häh?»

Aivan se suututti jo moinen kehuminen Kaisaa. Hän kehäsi jo omaakin lapsettomuuttansa:

»On sitä nyt keski-Pielisjärvelläkin puitu ja paukuteltu eikä . . .»

Aivan hän jo pyörähti siinä.

»Ka-a» yritti Leskinen muhkeasti, mutta ei enää nättänyt jatkaa, sillä kunniansa puolesta kimpautnut Kaisa sieppasi täyden vesikorvon lattialta penkille ja lopetti ynseillen:

»Eikä silti ole ruumenhuoneet ruumenta ja rötyä täynnä!»

Ja sinä tässä kehut! Soo.

»Ka . . . tuota», yritti Leskinen, mutta Kaisa piti suunvuoron. Oli jo sukeutua pieni väittely, mutta painui se toki, sillä Kaisaa alkoi taas arve-
luttaa se Sikasuvun lukutaito. Paras siis sit-
tenkin pitää Leskinen varalta.

Ja niinpä lupasi hän käydä katsomassa taloa, ja kun hänenkin oli härkä-mullikka vietävä Nur-
meksen markkinoille, lupasi hän siellä ajatella
asiaa ja puhua siitä.

»Sittenpä hän näkee, kun kokee» arveli hän, ja
niin oli hänellä nyt kolme sulhasta lemme-
paulassa.

* * *

Ukko Sikasta oli henkisessä työssä ponnistel-
lessa alkanut yhä enemmän vaivata se Johannes-
utelaisuus. Häntä aivan kiusoitti, kun ei tien-
nyt mikä kumman mies se oli, kun lukkari yhä
vain sen saarnaa pohti.

»Mikähän pirun mies tuo oli!» oli hän ker-
rankin oudostellut pojallensa Pekalle.

»Ka», oli Pekka yrittänyt sanoa, mutta oli
keskeyttänyt huomattuansa, ettei hän itsekään
tietänyt, ja oli vain arvellut:

»Kun olisi siltä lukkarin paholaiselta itseltään
kysyä!»

* * *

Tänään oli lukkari taas ollut ankara ja yhä se oli selittänyt samaa saarna-asiaa. Sikaset olivat nyt syöneet taas vankasti ja istuksivat kortteerituvassa tupakkahartautta pitäen ja odotellen unen tuloa.

Ja nyt taas pani heidät mietiksimään sitä rakkausasiaa. Ukko koki taas laskea niitä Kaisan heinäpieleksiä, mutta nyt tahtoi sotkea se Johannes. Hän istui kumarassa, tupakoi, syleksi miettiväisenä, ja joltinenkin hikipisara kiili nenäselällä aikoen lähteä vierimään nenää pitkin alas.

»Neljähän niitä piti olla niitä pielessijoja, kun...»

Mutta ei sittenkään. Jos hyvinkin pettää muistil! Hikipisara valahti nenänselkää pitkin jo kertasen alemma, mutta pysähtyi toki vielä.

»Kun se tää...»

Se tää muu: tää Johannes sotkee, koki hän siinä unentuloa hilliten pitää ajatusta työssä. Johannes alkoi näet siinä makean unentulon seassa sotkea.

»Niin jotta niitä!» koki hän taistella unta ja epäselvyyttä vastaan.

»Niitä...»

Hän hapuili jotain yhä himmenevässä Johannesen ja pieleksen välistä ajatusta. Pää riippui

kuin pois putoamaisillaan. Hikipisara herahti rauhassa hieman alemma. Piippu lerppasi kuin unehtuneena ikenessä ja ...

»Niitä...»

Turhaan. Uninen ajatus ikäänkuin viippasi ja viipoitti pieleksen ja Johanneksen välillä. Johannes tuntui vievän voiton:

»Paholainen kun... sotkee jo koko ajatuksen!» harmistui hän jo. Mutta ei se auttanut. Väkisinkin vei Johannes voiton. Yhä syvemmin painui hän nyt hautomaan sitä uteliaisuutta heittävästä kysymystä että:

»Kuka piruhan tuo mahtaa olla, kun se...»

Lukkari oli näet nytkin taas käynyt läpi profeeta Hesekielistä aina Syyrakkiin saakka eikä sanonut pääasiaa: sitä kuka se Johannes oli. Utelaisuus valloitti unisen mielen:

»Kun saisi paholaisesta selvän!» hoki hän siinä. Uni painoi jo hitosti. Hikipisara oli kasvanut ja kiilsi jo aivan nenänpäässä, kun hän siinä tuhjakkeena nuokotti. Pekka tupakoi samalla tavalla, ja mietti rakkausasiaansa. Olikin hän jo saanut nyt selville sen, että sillä »olisi sitä siinä» oli tarkoittanut joko akkaa tai kontua tai sitten molempia yhteensä. Se oli siis selvä. Hän

sylkäsi ja kun pääkin oli jo täynnä makeaa unta, lopetti hän ajatustyön kokonaan ja aikoi venyt-
täytyä penkille nukkumaan.

»Niin jotta . . . olikohan tuo!» koki isä-ukko
yhäkin sitä Johannes-asiaa. Uni painoi jo niin,
että hän nuokahteli tavan takaa.

»Olikohan tuo . . .»

Taas vetäsi nuokahtamaan ja keskeytti ajatuk-
sen. Hikipisara riippui jo nenänpäässä juuri
pois tipahtamaisillansa.

»Tuo hylky . . . olikohan tuo . . .»

Tip!

Se hikipisara se vain nyt ukon nuokahtaessa
tipahti nenänpäästä lattialle. Ukko heräsi siihen,
hölmisteli ja eikös tiedustanut Pekalta:

»Niin jotta . . .»

Sylkeä oli torkkuessa kasaantunut suuhun
tukoksi. Hän käväisi pankon luona tyhjentä-
mässä ja jatkoi nyt:

»Kun sen Johanneksen yksin jo se saarnakin
on ollut niin moni-peräinen, jotta se on ollut
sekä Syyrakista jotta . . . Muistatko sinä Pekka
mistä se vielä oli?» loppui häneltä oma muisti,
ja kaikki meni sekaisin.

»Ka», yritti Pekka auttaa tiedoilla isäänsä, mutta muisti petti. Kuin pulasta pelastuakseen hän sylkäsi ja tokasi:

»Se on se toinen puoli niistä toisista nimistä . . . eikä tästä nyt . . . tästä paljaasta Syyrakista».

Ja penkille hän venyttäytyikin mahallensa ja kun nyt kerran päässä oli niiden äskeisten rakkausajatusten rippeitä, sai hän niistä puheen aiheen ja arveli siis isällensä:

»Sinulla sitä oikeastaan ei ole enää tästä rippikoulun käymisestä mitään etua . . . Kun ei sinulla kuitenkaan ole enää uuden akan otto mielessä . . .»

»Ka» tapaili ukko, mutta pysähtyi. Ei sitä nyt kuitenkaan olisi sopinut vielä asiaa ilmoittaa ja niin nukahtivat taas nämä kilpakosijat tietämättä tään-taivaallista siitä, mitä vaarallisia miehiä he toinen toisellensa olivat.

VI.

Viime päivät olivat heille olleet kovia. Lukkarin vaimo oli näet sen jo ennen mainitun n. s. Johanneksen=saarna=ärtyisyytensä syytä miehensä selittäesssä ollut pakoitettu sille ilmoittamaan sen ilosanoman, että hän on taas toisilla kymmenillä ja pieni=palkkainen lukkari oli tietysti siitä hermostunut. Ahkerasti purki se nyt vihaansa oppilaisiinsa, heristäen vahinkonsa niille. Varsinkin Sikasia hän haukkui minkä ilkesi. Lisäksi oli heidän korviinsa ehtinyt jo huhu Leskisen kosissa käynnistä.

Tämä viime mainittu asia se antoi nyt heille päänvaivaa. Uskokin päästä haihtui ja myös Johanneskin ja pieni mustasukkaisuus alkoi kehittyä.

Sillä pieni se vielä oli: tuskin alussaan. Tänään olivat he syöneet navakasti ja lukkarin

siinä selittäessä autuuden asioita mietikivät he molemmat samaa asiaa. Ja mikä ihmeellisintä siinä.

Ajatelkaas! Aivan samoilla ajatuksilla ja yhtä rinnan!

Kummallista!

»Onkohan tuo niitä entisiä pitkäpartaisia Leskisiä . . . Tää josta ne juttuavat Kaisan suhteen!» kokivat he mieltä. Lukkari luki kohtia Davidista ja todisteli niiden avulla, että Johanneksen saarna ei voi olla siitä.

»Vai niitäköhän mahtaa olla niitä saloLeskisiä!» punnitsevat Sikaset aivoonsa. Mutta asia ei tahtonut selvitä, sillä tuvan makea lämpö räsitti ajatuselimiä. Pojan suussa jo riippui nysä aivan irrallansa.

»Sillä, jos se olisi Davidista niin», innostui lukkari ja selasi taas auki monet kirjan kohdat.

»Niin . . . Että esimerkiksi Syyrakki ja Habakuk!»

»Ne partaLeskiset ne kuuluvat olevan rikkaanpuoleisia», löyhähti kuin tuvan lämmöstä uutta ajatusta Sikasen päähän. He eivät olisi suoneet että se Leskinen on niitä rikkaita, sillä siitä voisi olla vastusta.

»Mutta niitpä se toki tää Leskinen onkin... niitä!»

Niitä köyhiä leskisiä. Tuvan unettava lämpö tuntui aivan makealta ja se vaikutti, että ajatus vähä päässä oli kuin imelä mämmi. Hätä-hätä pysyivät vielä silmäluomet auki ja...

»Sillä ei piru vie se niitä rikkaita Leskisiä!»

Miten makealta se ajatus tuntui! Lukkarin ääni soi kuin ihana etäinen unilaulu...

Tip!

Ei toki vielä. Se yritti vain pudota, piippu ikenestä, mutta herättikin vain unesta. Taas mie tittiin, taas nuokuttiin.

»Niitä se on... niitä!»

Niitä heille edullisia Leskisiä, nuokahtelivat he jo, kuin ollen penkiltä pois tipahtaa. Lukkari vertaili nyt Syyrakkia ja Davidia...

»Niitä köyhiä Leskisiä niin että...»

Kops!

Pojan piippu se nyt tipahti ikenistä lattialle. Lukkari kuuli sen, raivostui ja juoksi jo kirja iskuun kohotettuna uneen vaipujaa kohti hutaen:

»Sikasen härkä!...»

»Nops!»

Se oli isäukon nysä, joka nyt tipahti, ja . . .
Tietysti alkoi silloin paukkua kirja päähän.

Eikä ainoastaan Sikasien päähän, vaan suuren joukon, sillä kauhuksensa huomasi lukkari koko seurakuntansa vaipuneen synnin=uneen.

* * *

Nyt alkoivat mustasukkaisuuden vaikeat ajat, johtaen opintieltä joksikin väliajaksi parempiin puuhiin.

Oli näet kulunut joku päivä. Siitä Kaisan ja Leskisen asiasta oli nyt tullut lisävarmuutta. Olipa jo tuotu sekin huolestuttava tieto, että Kaisa on³ lähdössä ja nyt siis jo lähtenytkin juuri näinä päivinä alkaville Nurmeksen markkinoille, poiketaksensa samalla katsomaan Leskisen taloa.

Ei siis ihme, että sekä isä että poika alkoi toisistansa salaa varustella markkinoille lähtöä. Siellä voi pitää Kaisan suhteen varansa, päättää kaupat ja sen tehtyä palata lopettamaan rippikoulun. Sitä mietiksi nyt ukko. Olikin taas ollut ankara päivä koulussa. Mustaapenkkiä istumaankin oli jo lukkari uhkaillut panna.

Kotoa oli heille tänä aamuna tuotu iso korvo maitoa ja he aterioivat. Pekka koki kavaluudessa houkutella isänsä karkaamaan pois koulusta: solahtaman sinne Polvijärvelle hierotuksilleen. Sillä aikaa voisi hän pistääntyä Nurmeksen markkinoilla ja kosasta siellä Kaisan lopulliseen varmaan talteen ohi Leskisen suun. Samaa asiaa hautoi isäkin mielessänsä. Polvijärvellä käväsyn varjolla aikoi hänkin pistääntyä Nurmeksessa.

* * *

He, kuten sanottu, aterioivat ja hautoivat sitä kavalan puheen alkua. Siinä piimäkupissa oli eräs tavattoman iso ja herkullisen näköinen sileä kokkeli. Kumpikin pani sen silmälle, aikoi säästää sen maukkaaksi viime palaksi ja kavalasti varoi, ettei toinen saisi sitä sitä ennen hotaista. Mikäli muistan, alkoi poika, Pekka, ensiksi asiasta puheen, arvellen siinä syödessänsä:

»Niin kuin jo sinulle sanoin, niin sinulla sitä ei enää ole akan otosta huolta . . . Niin ikämiehellä».

»Ka» yritti ukko, mutta ei joutanut jatkamaan. Sitä herkkukokkeliä piti näet lusikalla haparoita suojaan omalle puolelle kuppia.

»Aikookohan tuo tuon kokkelin», hoksasi jo Pekka itseksensä, työnsi suun leipää täyteen ja hapasi lusikalla maitoa niin ovelasti, että kokkeli joutui hänen reunallensa. Sen tehtyänsä hän palaa pureksien jatkoi:

»Kun sitä minäkin olisin ennättänyt tuossa iässä ja aviossa niin pitkälle, jotta minullakin olisi näin iso poika niin . . .»

Taas häntä huolestutti se kokkeli. Isä hapa-roi sen taas reunallensa.

»Niin en minä enää viitsisi tätä ajallista ruumistani näillä lukutöillä vaivata» jatkoi hän ja harasi taas kokkelin vieikkaasti puolellensa.

»Ka!» yritti ukko, mutta keskeytti. »Paholaistakohan se tuosta kokkelista haroi!» hoksasi hän siinä jo itseksensä.

»Vaikka luitani sen sijaan hierotella lykkyyttäisin!» riensi poika jo likemmä sitä isän hierontusmatkalle lähtöä. Päässä häämöitti aavistus, eltä isäkin vaani sitä isoa kokkeliä ja siksi hän kiersi nyt kuppia niin että oikea reuna joutui häneen päin. Suu ruokaa täynnä selitti hän samalla:

»Sillä ei se enää tunnu miltään olla eukolle velvollinen sillä iällä kuin nyt sinä!»

»Niin jotta», tapaili taas isä. Häntä jo harmitti tää pojan kokkelikuje.

»Aikookohan tuo, piru, sen hotaista itse!» mietti hän jo itseksensä.

»Varsinkin kun sinullakin jo on tätä perettäkin . . . Niin jotta ei jää kontu kuoltua vieraille» ahtoi Pekka leipää suuhunsa ja . . .

»Ka . . . Tuota . . .»

Ajatus sotkeutui. Siitä kokkelista alkoi näet pakata pieni hätä:

»Lotkaiseekohan tuo sen suuhunsa!» hätäili hän jo salassa. Aivan jo tavallaan hermostutti ja suututti.

Taas se pyörtytti kupin kokkelireunan puolellensa.

»Kehnon vietävä!» nousi jo salainen harmi ukon päähän. Ahmittiin ruokaa kuin kilpaa.

»Vai mitä sinä arvelet?» tiedusti Pekka pala suussa.

»Ka . . . Eipä tässä . . .»

Mutta ei siinä joutanut nyt näinkään tärkeään asiaan. Huolestutti jo aivan:

»Syö se piru tuon kokkelin!» harmistui hän siinä jo ja hapasi kiireessä kokkelia lusikalla niin varomattomasti, että se hajota valahti.

»Tuota paholaista!» äänsi siitä lopen harmistunut ukko puolitietsekseen.

»Ka=a!» yritti poika lisätä, mutta suu oli ihka täysi. Kiireesti lusikoivat he sen hajonneen kokkelin suuhunsa ja niin oli ateria vihdoinkin lopussa.

* * *

Erinomaista se piimä olikin. Poika nuoleksi lusikkansa, pisti sen seinänrakoon ja ukko käväsi sylkäämässä piimänloput likakorvoon. Sen tehtyänsä hän nyt puolestansa meni asiaan, kyvästään:

»Niin jotta, sitäkö sinä tässä taannoin... syödessä arvelit, jotta minä voisin lähteä Polvijärvelle hierottamaan?»

»Ka=a» hapuili poika tupakka-vehkeitänsä. Miten mielissäänsä olikin nyt ukko, kun poika oli sattunut moista ehdottamaan.

»Vai muutenko sinä siinä syödessä juttusit?» tiedusti ukko kun pojan lopullinen vastaus viipyi. Pekka työnsi jo piipunvartta ikeniinsä ja myönteli:

»Ka eipähän se pahaa tekisi kenenkään luille... hierominen!»

»Ka eipä sel...»

Ja aivan hän alkoi nyt jo valitellakin miten suuressa hieromisen tarpeessa hän on ja miten...

»Varsinkin nivuslihoja kivistää!» valitti hän vaivojansa ja jo seuraavana aamuna lähti tämä rippikoulukarkulainen taivaltamaan Nurmesta kohti ja tuossa puolenpäivän korvissa lähti samaa tietä painamaan poika, joka uskoi isänsä lähteneen etelää kohti, kiertääksensä sitä tietä Polvijärvelle.

Mutta jo samana iltana huomasi lukkari, että häneltä on kadonnut kaksi opetuslasta. Ne oli määrätty ruunun kyydillä tuotaviksi, eivätkä siis saaneet omin lupinsa poistua.

Ja niinpä ilmoittikin lukkari oitis asian nimismiehelle ja sen oli virkansa puolesta lähdeettävä ottamaan kiini näitä karkureita.

* * *

Muinaisina aikoina oli ukko Sikanen Nurmeksessa käydessään joutunut kavalan petoksen uhriksi. Tässä tienvarrella olevan Kylälahden Simpson Pellisen talon väyy oli myynyt hänelle viinana pullollisen silkkaa vettä ja hän oli pannut sen asian hampaankoloonsa.

Nyt tällä matkalla osui samainen vävy Yrjö Jeremias tulemaan vastaan siinä talonsa lähetyksellä. Se oli metsäistä seutua ja oitis alkoi ukko hakea riitaa. Toinen kyllä koetti vältellä ja sovittelua, mutta ukko ei hellittänyt, vaan kaiken lopuksi antoi petturille pienen selkäsaunan.

»Elä lyö kuule!» huusi piestävä ja uhkasi oikeudella.

»Vaikka kuvernööriin pane!» ähki ukko Sikanen ja mukilo i vain allansa rimpuilevaa miestä nyrkillä niskaan. Alkoi toki kuulua paikalle rientäviä ääniä, joten ukon täytyi lopettaa ja luikkia tiehensä.

Mutta onnettomuudeksi oli joku ehtinyt jo nähdä. Piestyllä oli siis vierasmies ja oitis jätti hän asian lautamiehelle.

Eikä sillä vielä hyvä. Nyt pani hän vuorostaan asian hampaankoloonsa. Ja eikä se tarvinnutkaan siellä kauvan hautua. Jo seuraavana aamuna osui näet Pekka kontti selässä polkemaan siitä ohi ja kun Pellisen vävyn apuna sattui olemaan hänen veljensä, niin he lyhyessä, mutta ankarassa tappelussa voitolle päästyänsä pieksivät miestä sen verran, että Pellisen vävy voi kehua maksaneensa velan korkojen kanssa.

Mutta sen suurempaa seikkailua ei sulhasmiehillemme matkanvarrella tapahtunut ja verrattain ehein nahoin saapui siis Pekkakin Nurmeksen markkinoille.

Yksi vahinko oli hänelle toki osunut juuri siinä tappelussa: Hän oli näet rynnistellessä satunut tappelun alkupuolella onnettomuudeksensa saamaan joltisenkin voiton: Pellisen vävyn veljeltä oli hän onnistunut vääntämään sormen sijoiltansa. Vamma ei kyllä ollut vaarallinen voitetulle itsellensä, mutta sormi rupesi toki turpoamaan ja oli kipeä sen verran, että voitto voi myöhemmin käydä epäedulliseksi Pekalle, s. o. voittajalle itsellensä ja olikin sillä, kuten vielä tulemme näkemään, suuri vaikutus hänen markkina- ja rakkauskohtaloihinsa.

* * *

Niinä aikoina oli Nurmeksen kaupunkiin ilmestynyt jo erikoisempiakin nähtävyyksiä: Parkarisen konttoristi se, Antti Viinanen, joka oli juopottelutovereiltansa saanut kultaisen ryyppy-lasin palkkioksi väkijuomien pitkäaikaisesta ahkerasta ja nuhteettomasta väärinkäytämisestä, oli muodostanut yhtiön, joka kaupungin liike-

elämää vilkastuttaaksensa oli ostanut automaattisen vaa'an ja asettanut sen markkinatorin reunaan yleisön käytettäväksi. Tarvitsi vain pistää kymmenpennisen aukosta vaakaan ja itse nousta laudalle, niin vaaka näytti painon.

Ja paljon sitä olikin käytetty jo ennen markkinoitakin. Ravintoloista palaavat herrat olivat iloisella tuulella ollessansa punnituttaneet itseänsä tuon aamuyön seuduissa, lapset pitkin päivää, palvelusväki sunnuntaisin ja . . .

* * *

Ukko Sikanen oli oitis tultuansa löytänyt tämän ihmepuntarin, sillä sen ympärillä kihisi aina väkeä. Hän oli jo tutkinut sen, ihmetellyt maailman viisautta, jopa punnituttanutkin itsensä.

Ja nyt löysi hän Kaisansakin. Härkä-mullikka se talutteli nuorasta torilla.

»Härkääkö sinä myöt?» tervehti ukko.

»Hä-ärkääpä pä tässä» virautti Kaisa sylen suustansa. Puheltiin. Ukko arveli, että pitää sitä nyt Kaisalle markkinaisiakin näin sulhasmiehenä ja arveli muka karusellia.

Mutta silloin muistikin hän vaa'an. Sehän oli aivan uutta ja lisäksi huokeampaa, sillä karusel-

lissa kiskoivat viisikolmatta penniä. Hän alkoi jo Kaisalle selitellä sitä uutta ihmettä ja kärtti koittamaan sitä ihmettä. Ja yhdessä siunailivat he nyt ja ihmettelivät tään maailman viisautta.

»Tässähän se ruoja on!» ilmoitti ukko vaa'an luo päästyä ja kehoitti:

»Ei siinä muuta kuin kohottaudut sille laudalle niin . . . Kyllä minä pidän rahansuorituksesta huolen».

Ja miten hyvältä tuntuikin olla nyt antelias, maksaa Kaisan puolesta! Tuntui aivan nuoren miehen ololta.

»No jo on pirun ihmeet!» ihmetteli Kaisa, nyhti härkää likemmä ja kömpien jo vaakaan kainosteli:

»Ja vieläkö tässä nyt minunkin pitää! . . . Vanhan akan!»

Tuntui aivan juhlalliselta, siinä keskellä väkijoukkoa ja härkänuora kädessä.

»No? . . . Joko se mittaa?» tiedusti hän äkkiä.

Ja mittasikin se jo. Ukko oli pujottanut rahaukkoon ja onneksi ilmoitti vielä joku lukutaitoinen poika:

»Sata kiloa!»

»Häh?» oli Kaisa epäselvillä, mutta eräs laiska mies tokasi:

»Ka . . . onhan sitä siinäkin painossa jo akkaa kerrakseen . . .»

Kaisan pää tahtoi mennä näissä luvuissa pyörälle. Hän tapaili kuin ymmällä:

»Sata kiloa . . . Eihän se ole vielä! . . . Onko se täyttä neljää vanhaa puutaakaan?»

Ukko Sikanenkin sotkeutui siinä. Hän tiedustella hapuili joukolta:

»Niin jotta onko tässä räkninki-miestä . . . joka osaisi sanoa puudan päälle?»

Mutta ei sitä ollut. Onneksi rupesi härkä toki juonittelemaan, kokien päästä nuorasta irti ja sitä asetellessa pelastuttiin enemmästä pulasta tässä laskuasiassa.

* * *

Hyvät kotvaset oli ukko Sikanen jo Kaisan mukana kuleksinut, sen niskoittelevaa härkää takapuolesta lykkien eteenpäin avitellen. Siinä lomassa oli hän jo puhunut taas asiastakin ja vakuuttanut, että rippikoulu tulee käydyksi onnellisesti:

»Niin jotta hyvästihän tää naimiskauppa rupeaakin lykästämään» hyvitteli hän jo Kaisaa. Se punnitsi asiaa, vertaili iso-partaista Leskistä ja sen taloa tähän toiseen ja ollen yhä kahden-vaiheilla, päätti pitää molemmat, jopa Pekankin kaiken varalta.

»Vai mitä Kaisa?» tenäsi jo ukko vastausta.

»Häh?» joutui Kaisa pulaan.

»Niin jotta . . . Pannaan tää kauppa järkiään umpilukkoon!» selvensi ukko.

Ja silloin ei pulaan joutunut Kaisa voinut pelastua muulla kuin rupeamalla ihan syyttä toraimaan härälle, kun se muka ei kule.

»Pahanhengen mulli!» soimaili hän ja koki nyhtää nuorasta. Härkä siitä juristautuikin ja alkoi harata vastaan. Ukon täytyi siis ruveta lykkimään takaapäin apuna ja niin sotkeutui asia vielä tällä kertaa.

VII.

Kuten jo sanottu, pääsi Pekka kaupunkiin yhdellä ainoalla selkäsaunalla ja sekin ainoa oli vielä lievänpuoleinen. Ahkerasti etsi hän nyt jo Kaisaa ja niin oli hänkin siinä etsiesssä osunut vaakaa ympäröivään markkinajoukkoon. Hän oli saanut selvän asiasta, punnituttanut itsensä.

»Yhdeksänkymmentä kiloal» tokasi joku nuumeroiden tuntija.

»Ka» raapasi Pekka niskaansa, oli jo ikään kuin koko vaa'an kaikista salaisuuksista perillä ja halutten näyttää muille viisalta, selitteli hän jo asiaa noille kuin asian tuntija konsanaankin:

»Ei tää mikään erikoinen ihme ole» selitteli hän jo siunaileville akoille jatkaen:

»Tässä on ihan selvä peli: . . . Tuossa on vaan reikä rahaa varten ja muu meininki on siellä sisällä . . .»

* * *

Mutta nyt oli hän jo löytänytkin Kaisan ja lykki sen härkää takapuolesta, kuten äsken hänen isänsä oli tehnyt. Mulli olikin nyt kovin niskoitteleva. Pää väärällä, silmät muljollaan vain harasi vastaan ja tuskin jaksoi Kaisa nyhtää sitä jälessänsä, vaikka Pekka lykkäsi takapäin täysin voimin.

Sillä vaakaa kohti he taas vaelsivat. Markkinaisia se Pekkakin tahtoi Kaisullensa tarjota ja tämä vaakahan nyt oli ihan verestä.

* * *

Sitä markkina-hälyä! Koki Pekka toki siinä mullia peräpuolesta lykkiessään jo toimittaa sitäkin sydämensä asiaa. Hän puheli:

»Ja mitä rippikouluun taas tulee niin . . .»

Ei tahtonut olla selvillä mitä sanoa. Mutta asian tärkeys vaati rohkeutta ja hän ilmoittikin ylimalkaisin:

»Niin kuin tiedät niin se on jämpä! . . .»

Ei Kaisa sitä aivan selvästi ymmärtänyt: ei tiennyt tarkoittiko hän sillä »jämtilä», että on jo päässyt ripille tai että varmasti pääsee. Hän nyhti epätietoisena härkää. Nämä monet sulhasetkin tahtoivat sotkea, kun ei tiennyt miten niitä toisiltansa salailisi. Pakkasi jo aivan hermostuttamaan.

»Edestä jämpti ja takaa jämpti ja niinkuin jullinpäälle!» vahvistaa toisteli Pekka entisellä ylimalkaisella.

»Vai mitä, Kaisa?»

»Ka», tapaili Kaisa kokien pitää silmällä, että ei vaan Leskinen ja ukko Sikanen osuisi.

»Niin jotta pistetään vain ovi reikeliin ja munalukko päälle!» koki Pekka jouduttaa asiaa.

»Vai mitä, Kaisa?»

»Tuo häränjura! . . . Pahuus en paremmin sano!» käänsi Kaisa äkkiä pulasta pelastumistorailuksi. Härkä ynsistyi, alkoi jurata vastaan ja kun Pekan täytyi silloin autella tavallista tukemmin, sotkeutui asia Kaisan onneksi vielä tällä kertaa siihen.

* * *

Onnellisesti saapuivat he vihdoinkin vaaka paikalle.

»Se on tämmöinen laitos» selitti Pekka sinnetultua. Kaisa, joka, kuten tietty, salaili ukon rakasteluja pojalta, tekeytyi kuin näkisi nyt ensikertaa koko ihmeen.

»No en olisi tässä maailmassa moista uskonut!» siunaili hän, kokien nyhtää härkää likemmä. Pekka tunsu taas olevansa viisas sekä rippikoulun perusteella että muutenkin.

»Tässä on ensin reikä, johon pujojetaan raha», selitteli hän.

»Herraisä siunaa! . . . No kaikki reiät ne pitääkin jo tässä Nurmeksen kaupungissakin olla!» jatkoi Kaisa teeskentelyä, mutta nyt käski jo Pekka:

»Ka mitäpä se siitään paranee! . . . Niin jottanouse vain siihen . . . puntarin-nenään, niin sitetepähän tiedät!»

»No . . . Ihanko tässä nyt!» esteli Kaisa, samalla jo kämpien vaakaan. »Vieläkö se nyt täänkin vanha akan-raato punniten paranee!»

Ja aivan hän vetäsi huivin tiukempaan, nosti molemmin käsin helmansa koholle kuin suossa seisova ja seisoi vaakalaudalla niin juhlallisen komeasti kuin voi.

»Yli sata kiloa on jo nyt!» ilmoitti se äskeinen poika. Joku mies tokasi siihen:

»Se on tällä välillä syönyt!»

Mutta Kaisa löi muka ihmetyksestä reiteensä ja sotkeakseen asiaa, ettei Pekka edellisten puheista huomaisi hänen olevan jo toistamiseen punnittavana, siunaili hän:

»No ei olisi uskonut! . . . Jotta nyt vanhaa akka olisi Herra siunannut niin jotta ihan toista sataa kiloa . . . Härkä . . . Perr! . . .»

Härkä näet säikähti jotain ja riuhtasi hänet mukaansa. Apua huutaen koki hän nuorasta nyhtää sitä pysähtymään, mutta se vaan veti mukanansa ja saatiin pysähtymään vasta sitten kun avuksi rientävä Pekka sai sitä siepatuksi hännästä kiini ja uhkasi:

»Etkö kestä, paholainen! . . . Hähl!»

Miten topakkaa! Härkä seisahtuikin kuin naulattu ja väänsi muljottavaa häränkatsetta syrjäsilmin. Kaisa alkoi sitä hyvittelä, rauhoitella ja taputella, puhellen sille lempeitä hyväily sanoja.

* * *

Asian lopullisen selvyyn vuoksi hyppäämme kertomuksen juonesta hetkiseksi syrjään.

Pielisjärven nimismiehellä oli oikeastaan Sikasia vastaan vanhaa kaunaa: Hän oli niitä kiu-

sannut tientekoasiassa, kuten muitakin pielisjärveläisiänsä. Kerran sitten oli hän ajanut kauppias Hallikaisen nimipäiviltä, mutta vasta nimipäivien jälkeisenä aamuna ja sattunut silloin nukahtamaan rekeensä. Sikaset olivat osuneet ajamaan heinäkuormineen vastaan ja nähtyänsä hänen avuttomana, olivat ne panneet hänen virkallakkinsa hevosen päähän, hakeneet Jantusen pellolta vanhan variksenpelätin, laittaneet siitä hänelle kuskin ja niin antoivat hevosen sitten juosta hölkyttää koko kirkonkylän läpi.

Ei siis ihme, että nimismies etsi karkureita innokkaasti, sillä kostaa hän nyt halusi. Hän oli jo käynyt niiden kotitalossa, mutta ei siellä tietty mitään koko miehistä. Turhasta matkasta harmistuneena oli hän silloin ajanut käräjäkirjuri Pöndisen luo juomaan ja lyömään korttia ja sillä matkalla oli Pellisen vävyn lautamies osunut vastaan ja alkanut kertoa, että hän on menossa Sikasia manaamaan. Niin sai vallesmanni vihiä siitä, missä miehet ovat ja ajoi nyt kostonhimon kiihdyttämänä etsimään niitä Nurmeksesta.

VIII.

Nämä olivatkin taas oikeat ökämarkkinat. Väkeä oli ylettömästi, olipa myytäväksi tuotua tavaraakin, ainakin nimeksi ja haistiaisiksi. Niinpä oli Juukastakin saapunut satoja miehiä, yhtä monta tyhjää viinalekkeriä, pari pyttyä voita, joku hevoskoni ja lisäksi muutamia lampaan nahkoja.

Ja niin sitä nyt myötiin ja kehuttiin. Väki oli markkina-mielellä. Pekka oli nyt joutunut eroon Kaisastansa, sillä jollain tekosyyllä oli se nyt isä-ukon ja Leskisen tuloa peläten erottautunut hänestä.

Eräässä paikassa keskellä katua kinasí joukko miehiä. Lieksan Antti Kettunen kaupitteli näet mustinsa nahkaa mustan ketun nahkana ja jotkut kinasivat että se on koiran nahka.

»Mutta se nyt on perhana!» vannoi siihen Kettunen ja todisti lujasti vannoen:»

»Vaikka ei yksikään enää tältä paikalta pois järehtäisi, niin mustan ketun nahka se vaan on!»

Kokoontui yhä enemmän väkeä. Pekkakin siinä jo toimi asiantuntijana. Hölistiin. Ostaja, joka oli tullut pettämään ihmisiä nahkakaupassa syytti Kettusta petosyrityksestä ja epärehellisyydestä. Ja miten olikaan niin sukeutui yleinen riita, johon sotkeutui Pekkakin. Asiantuntijan tavoin haisteli hän koirannahkaa visusti ja ilmoitti:

»Ka . . . Nahka kuin nahka!»

* * *

Mutta silloin työntyi utelias isäukkokin joukkoon, ja ihan odottamatta tapasivat poika ja isä toisensa.

Sitä omituista jälleen-näkemisen-tunnetta! Kummastakin tuntui, että hänet on toinen tavannut luvattomilta jäliltä.

»Ka . . . Pekkako se!» hölmistyi isä. Pekka oli pulassa.

»Ka=a!» tapaili hän ikäänkuin niskaansa raapaisten ja muun puutteessa tokasi:

»Tää nahan ostaja tää vaan on nostanut tässä joutavasta kinan!»

Mutta ei ollut siitäkään nyt apua. Myöjä, Kettunen, näet luikki ääneti, nahka kainalossa pois, joukko hajaantui ja isä ja poika jäivät kahdenkesken keskelle katua:

»Tuota noin . . . Ka . . . että tuota», tapaili luottomilta poluilta yllätetty isä.

»Ka . . . Mitäpäsi siinä!» hapuili samassa asemassa oleva poika, hapuili sanoja ja tokasi lopulta umpimähkään:

»Niin jotta . . . Tässä ostajassa se oli vilppi . . .»

* * *

Mutta selviytyi siitä toki Pekka. Hän näet muisti sen vaa'an ja alkoi oitis, ilmoittaen:

»Tässä kun kertovat torilla olevan semmoisen ihme-mitan, jotta se on vähä toisenlainen puntari!»

Älysi isä mitä puntaria se tarkoitti, mutta hölmistyneenä ollen ja asiaa, sitä Kaisan punnitsemista peitellen, tekeytyi tietämättömäksi ja kysyi:

»Niin jottako puntari?»

»Ka . . . Sittepähän näkee, jos käydään katso-massa!» vilpisteli poika vuorostansa. Ja vai-

keasta asemastansa pelastuakseen lähtivätkin he katsomaan tuota ihmettä, tulivat paikalle ja Pekka kysyi joukolta:

»Onkohan se tää nyt se ihme=puntari? . . . Se joka punnitsee niin herran kun narrinkin?»

»Ka-a . . . Näkyihän tässä äskettäin yhtä isoa=kin akkaa punnittaneen!» tokasi eräs laiskasti. Pekka alkoi suinailla vaakaa, oli löytävinänsä raha=aukon ja ilmoitti isällensä:

»Siinä näkyy tuossa olevan reikä».

»Se on raha=reikä», ilmoittaa tokasi eräs hölmö poika.

»Häh? . . . Jotta raha=reikäkö?» uteli isä, käh=räten tarkastelupuuhiissa hänkin ja ihan mukautosissaan. Pekkakin jatkoi suinailua ja ilmoitti äkkiä ihmetellen:

»Vehe se piru vaan näkyy olevan!»

Suinailtiin. Ihmeteltiin taas maailman viisautta. Lopuksi ehdoitti Pekka isällensä rutosti:

»No! . . . Mikäpäs siinä! . . . Niin jotta koeta punnituttaa, niin sittepehän on paino sitä myös=ten selvä!»

Mutta ei isä nyt. Omituinen esimaku siinä kiusasi. Hän esteli:

»Mitäpästä tästä minusta . . . Ei tää . . . tää leivästä laitettu punniten paranel!»

Poikaansa hän sen sijaan kehoitti koettamaan.

»Että näkee ruojan konstit», selitteli hän kavalasti, suostutellen vuorostaan Pekkaa.

»No!» suostuikin se, lisäten:

»Eipähän tuossa mies kepene, jos ei jykene-kään!»

Ja kaikki kuin ihan tosissaan. Hän nousi laudalle ja raha maksettiin.

»Yhdeksänkymmentä kiloal» kuului joku tylsästi tokaisseen.

»Ka . . . Niinkuin ennen ja aina», tokasi joku edellisen punnitsemisen nähnyt lisää ja Pekka ilmoitti isällensä tyytyväisenä:

»No! . . . Niin jotta onhan sitä jo siinäkin . . . yhdeksässäkymmenessä kilossa sinulle tätä . . . tätä nyt ainutta poikaa kerraksensa».

Ja vähitellen siitä se ensi hölmistys hälveni-kin. Ukko valehteli saaneensa vapaan hevoskyydin ja siksi lähteneensä kiertämään Nurmeksen kautta Polvijärvelle ja poika puolestansa päästi sen valeen, että rippikoulusta on muka annettu markkina-lupa.

Parta=Leskinen ei ollut vielääkään onnistunut myömään sikaansa. Joku oli kyllä kysäissyt jo sen hintaa, mutta sitten ilmoittaa, että ei hän ole ostaja, vaan muuten vain kyselee. Eräs musta=lainen oli sensijaan yrittänyt tosikauppaa, mutta ei sekään osto= vaan vaihtokauppaa. Olisi oman imisänsä vaihtanut Leskisen urosaan, eikä Leski=nen siihen suostunut, varsinkin kun selvästi huoma=masi, että hän olisi kaupassa hävinnyt.

Niinpä etsiä touhusi hän nyt Kaisaa, sikaa nuorajukosta perässän= talutellen. Lujasti oli hän päättänyt ajaa näillä markkinoilla naimakau=pan päätökseen asti.

Ja pian hän löysikin Kaisan ja yhä sillä oli härkä myömättä. Rajusti nyhti hän sikansa siihen yhteen joukkoon ja tervehti, kehaisten:

»Tässä se on possu!»

Ja rentonaan alkoi hän sitä kehua ja ylistää. Suorasuisen miehen rehellisyydellä kehui hän mitä ylettömiä hintojakin siitä muka on jo tar=jottu:

»Mustalainenkin olisi äsken lyönyt likoon koko sielunsa autuuden!» rehenteli hän jo nyt, ja huomasi jatkaa varsinaista tervehdystänsä, kysäisten ilmiselvää:

»Ja härkäkös se on tämä sinun elävä?»

»Ka-a . . . Sen=sorttinenpa tää vain!» vilkui Kaisa, olisiko Sikasia näkynyt. Ei niitä näkynyt. Leskinen kiirehti pääasiaan, kysäisten jo:

»Ja näitkö taloa katsomassa käydessäsi sen meidän talon ison syöttiläshärän? . . . Niin jotta miltä tuo se poika silmiin pisti?»

Ei siitä päässyt. Vastata sille täytyi. Mutta koki hän toki sen ylpeilemistä masentaa, vastaten kuin sen ison härän arvoa polkien:

»Ka-a . . . Härkä on aina härkä . . . Niin jotta siinä on nahka päällä ja lihat nahan sisässä».

Vai ettäkö sitä nyt ei ole moista ennen nähty! sitä hän tahtoi vain kierrellen sanoa.

Mutta ei Leskinen siitä talttunut.

»Niin! . . . Siinä se on jussi . . . siinä härässä!» kehui hän, ja kysäsi äkkiä:

»Ja entäs muu kontu? . . . Niin jotta eikö siinä semmoisella konnalla kelpaa parta=Leskisen akkana elää leipoa?»

»Ka-a!» tapaili Kaisa yhä vaan epäröiden. Mieluummin hän olisi jäänyt sinne omaan kylään, kuten jo sanottu, mutta ei toiselta puolen ollut vielääkään varma Sikasien ripille pääsystä.

»Ja miehen saat sitten tästä Leskisestä, kuule, semmoisen jotta . . . niin jotta et siinä tunne tyhjissä valjaissa vaeltavasi!» kehui Leskinen yhä rennommin. Ihan se oli panna jo pään pyörälle.

Ja miten olikaan huomasi Leskinen silloin Kaisan jo olevan niin kypsän, että voi viedä sen karuselliin. Ei ollut, niin hän luuli, enää pelkoa, että karusellirahat menevät hyödyttömästi.

»Niin jotta mitäs siinä sitten onkaan! . . . Tule pyöräytetään kerta vaan karusellissa ja siitpä se sitten alkaa asia mennä mötkötellä . . .»

Ja suostuikin se Kaisa. Sattui vielä pari Mullan akkaa olemaan karusellin luona. Niistä myöntyi toinen pitelemään Kaisan härkää, toinen Leskisen sikaa sillä aikaa, kun kosiskelijat panivat karuselliksi. Pitkävärtiseen pieksuun puettu Leskisen jalka retkotti rentona, kun hän itse istui jökötti karusellihevosen selässä ja Kaisa siinä edessä lasketteli keinuvassa veneessä.

Suurenmoista. Karusellin kellot vain helisivät.

»Niin jotta Kaisa!» vahvisteli jo Leskinen ikäänkuin asia olisi ollut jo ihan varma.

»Niin jotta minä julistankin tään asian sitä myöten päättyneeksi ja ottaa höyräytän sinut akakseni».

Mutta koko karusellissa pyörimisajan oli väkijoukossa seissut yhtäällä ukko Sikanen ja toisaalla Pekka. Sattumalta ne olivat osuneet paikalle ja oitis arvasivat asian. Leskistä he, omista kyllä, eivät tunteneet, mutta kun olivat kuulleet sillä olevan tuhattoman ison mustan parran, arvasivat he siitä, että se se nyt on.

»Kehnon vietävä!»

Ja hiljaisuudessa vannoi nyt kumpikin heistä, että vaikka verinen tappelu tulisi, niin pois pitää Kaisan lähteä Leskiseltä.

IX.

Markkinaremakka vain yhä jatkui. Oli jo tehty kauppojakin: Kaikki viinamäen miehet olivat ostaneet viinaa. Joku oli ostanut morsiamellensa rinkeliä ja joku vehnästä. Puhumattaakaan siitä, että Kinnunen oli vaihtanut mustalaisen kanssa hevosia.

Ja ennallansa jatkui Sikasienkin ja Kaisan ja parta-Leskisen asia. Kaisa oli taas torilla härkinsä ja Leskinen sikoinensa ja entistä ahkerammin koki Leskinen nyt siinä kehua ja painaavaan kauppaa lukkoon. Sian myöntikin siinä jo unehtui tyyten.

»Hys!» suhahti silloin Kaisa äkkiä. Hän näet huomasi Pekan olevan tulossa. Kiireesti suhis-

ten neuvoi hän Leskistä, että se heittäytyisi härän ostajaksi. Siten toivoi hän saavansa asian Pekalta sotketuksi.

»Se on koko päivän . . . härkää . . . on tinki-nyt!» koki hän suhista.

»Niin jotta . . . Hys! . . . Jotta kun sinä . . . olet ostajana ja korostat hintaa, niin se auttaa!» suhisi hän siinä pulassa tulisella kiireellä. Leskinen älysikin, että tarkotus on muka saada ostaja uskomaan, että hän on tosi-ostaja ja siten kavaluudella saada se nostamaan hintaa. Mikä onni! Kaisan asiahan oli jo kuin hänen omansa.

»Ka . . . Kaisa! . . . Härkäkauppojako sinä vaan teet?» kysyi Pekka pistävästi: ei näet puhunut häränmyömisestä vaan kaupasta . . . Leskis»härästäkin» siis.

»Ka-a!» tapaili Kaisa. Mutta rennosti ilmoitti silloin, kuten kaupan tekoa jatkava ostaja konsanaan, Leskinen Kaisalle:

»Ja nyt elä akka enää tingi! . . . Sen minkä lupasin härästäsi, lyön pöytään, että puu tärähtää!»

Ja hän suinaili muka vieläkin kerran härkää ja puheli:

»Härässä, kuten sanoin, ei ole vikaa . . . mutta on siinä sadassa markassa jo rahaakin! . . . Niin jotta nyt akka!»

Kaisa maiskutteli suutansa ja oli olevinansa epätietoinen. Häntä jo hermostutti ja peloitti koko asia.

»Kenenkä akka sinä olet? . . . Kun härkäkaupalla kulet», kysäistä rynnisti Leskinen yhtäkkiä. Asian täydelliseksi sotkemiseksi se oli.

»Häh akka?» tenäsi hän. Kaisaa vähin kainostutti ja hävetti. Hän koki ilmoitella:

»Kas . . . Paljasta Saastamoistapa siinä oli vähän sinä ukonjurana . . .»

Pekka olikin jo sotkeutua. Ei tämä parrastansa huolimatta tuntunut Leskiseltä, koskapa se ei tiennyt kuka Kaisa on. Kai se oli ostaja. Mutta Kaisan härkähän oli jo tavallaan hänen omansa. Hän jo ryhtyi siis auttamaan Kaisaansa puhuen:

»Satako markkaa vain näin hyvästä elävästä! . . . Minä toki jo aikoja sitten lupasin lyödä satasta elävästä sata kolmekymmentä pöytään, mutta ei tää akka laskenut siitä hinnasta!»

Omaa etuansa hän sillä ajoi: korotti oman härän hintaa. Koko asia alkoi Kaisan silmissä

sotkeutua. Nyt suinaili jo Pekkakin härkää ja kehui:

»Niin pirun hyvä siitossonni! . . . Kun nyt vaan akka älyäisit olla kohtuullinen, niin minä ostan».

Sitä rahantuloa! Aivan se jo sokaisi Leskisen. Ahneus sai hänessä vallan ja niinpä ylvästeli hän:

»No oli menneeksi! . . . Sata neljäkymmentä! . . . Kun tää toinenkin siitossonnin kärkkyjä tässä jo on tarjonnut! . . . Nyt lyö kättä Saastamoisen akka!»

Mutta rahaa se tarvitsi Pekkakin. Ja siksipä hän sitä Leskisen pussista ansaitaksensa kiirehti väliin, estellen:

»Elähän . . . elähän vielä eukko! . . . Kun minä suinaan ja kopeloin jalat ja . . . mahasuonet . . .»

Ja hän kopeloi ja touhusi ja Leskinen samoin.

»Sata viisikymmentä järkiään!» ilmoitti nyt jo Pekka rutosti. »Kelpaako keisarin myntti?»

Kaisa oli ihan sekaisin. Ei hän ollut moista odottanut.

»Pahanhengen jural» kiukutteli hän hermostuneena jo härällensä, kiskoen sitä nuorasta ilman asiaa. Väkeäkin oli jo kokoontunut ympärille aika liuta.

»Kylläpä siinä nousee härälle hintaa!» ihmetteli joku.

»Sata kuusikymmentä!» sai Leskisessä sokea ahneus vallan. Ja hän jo aivan sysi Pekkaa pois härän luota.

»Elä perhana!» oli Pekka siitä suuttuvinaan ja uhkasi ärsyttävästi:

»Jos niikseen tulee, niin nostan kahteen sataan asti . . . Tää on rotusonni!»

Kaisa poloinen tiukensi huiviaan, nyki nuorasta härkää ja yritteli pulassa jos mitä. Väki aivan tunkeili kuulemaan ja näkemään ihmehärkää, josta niin ylettömiä tarjottiin.

»Tavallisen mulipään härän näköinen on! . . . mutta onpas pirun arvokas elävä!» ihmetteli eräs ukko, uskoen todellakin härän olevan jonkun ihmehärän. Oudosteltiin. Ympärille kokoontunut vaimoväki seisoikin kuin hölmistynyt joukko. Kaikki puuhasivat ja oudostelivat tosissaan. Ostajat jo toisiansa pettääksensä aivan kuin riidellä nahistivat. Lisättiin hintaa.

»Ja jos niikseen, niin kerrassaan kaksi sataa!» uskalsi jo ahneuden sokaisema Leskinen panna peliin.

»Ja kymppi yli sen!» lisäsi Pekka. Ei hän olisi uskonut, että voi rikastua näin helpolla: lupaamalla vain maksaa härästä liikoja.

»Tää jo nousee paraan hevosen hintaan!» ihmettelivät miehet ja aivan joukolla kopeloivat härän jalkoja ja mahan alusta ja ihan kaikkea, huomataksensa, mikä ihme siinä niin yletömästi maksaa.

»No! . . . On siinä härkä!» ilmoitti eräs ihmeisensä. Asia näet oli pannut päät pyörälle. Leskinen yltyi, päätti saada vielä muutaman kymmenen lisää, touhusi, syleksi ja ilmoitti uljaasti kehuun:

»Ja jos se taas niin kinaksi tulee niin . . . Ja kun tää nyt tunnustettavasti kuitenkin on sen» hoksasi hän siinä jo äkkiä kääntää kavalaksi valeeksi, »sen kuuluisan Jehu-sonnin jälkeläisiä . . . niin».

Hän kopeloi, touhusi ja jatkoi uljaasti:

». . . niin lähelle puolta-kolmatta sataa minä tätä toista ostajaa uhalla nostan sille».

Ja rennosti löi hän siinä rukkaskädellä härkää lautaseen ja kerskasi kovaäänisesti:

»Sillä minä olen se Pielisjärven rikas Leskinen ja se poika ei rahaa nurise!»

Mutta se muutti asian. Pekka hoksasi jutkun ja äänteli:

»No jos sinä nyt kerran se parta-Leskinen olet, niin pidä pois härkä...»

Ja ääneti lähti hän työntymään joukon läpi, vannonen antavansa näillä markkinoilla Leskiselke selkäsaunan.

Hän vain tarvitsi sitä varten nyt rohkaisuviinat.

* * *

Torilla remusi markkinaelämä taas ennallansa. Kaisan härän maine oli äskeisen hintatarjoilun johdosta levinnyt laajalti ja harva se mies oli jo kopeloinut tuon ihme-elävän.

Mutta kauppoja ei vaan syntynyt. Monella oli jo hyvä halu, mutta raha-asiat vetivät vastakynttä.

Ja ahkerasti pitivät Sikasetkin nyt Kaisaa ja Leskistä silmällä. Vaikeuksia siinä kyllä oli, kun oli lisäksi kartettava toisiansa, ettei poika tapaisi isää ja isä poikaansa pahoilta teiltä.

Mutta nyt oli Pekka taas onnistunut pääsemään Kaisan seuraan ja aikoi siltä vaatia tiliä Leskisen suhteen. Myömättä sillä näkyi yhä olevan se härkä, koskapa se sitä vieläkin talutteli.

»No! . . . Niin jotta mitäs sitä nyt kuuluu Kaisa?» tervehti häntä Pekka jo hieman uhittelevasti. Kaisa aavisti, että se hakee riitaa ja alkoi riidellä, muka härkäänsä soimaillen:

»Tuon pahanhengen jullin, kun sain ottaneeksi sen riesakseni, niin . . . Sille nyt et vaan saa käteisellä ostajaa, et omasta silmästäsiikään!»

Siinä loppui. Hän koki edelleen pelastua yksikimisellä ja valehtemisella, että ajat ovat yksikäisiä.

Mutta ei Pekka hellittänyt.

»Vai ei ole käteisellä ostajaa!» haki se vain riidanalkua, voidakseen vaatia tilin.

Mutta siitä saikin Kaisa kiireessä taas jotain pelastavaa suuhunsa ja kiehahhti:

»Niin! . . . Kaikki vain velaksi . . . Niinkuin sekin partasuu miehenmakara . . . En paremmin sano!»

Ja aivan hän, alun saatuaan, rupesi sitä »partasuuta» soimaamaan ja asiaa sotkeakseen riiteli valehdellen:

»Pahahenki . . . olisi näet käteisellä maksanut ainoastaan pienen osan . . . Ja muu sitten velaksi . . . Niin meneppä tälle usko! . . . Tuntemattomalle kuotukselle . . . Ptyhui!»

Aivan hän siinä sylkäsi Leskistä halveksuen ja nyhtäen härän päätä pystyyn, ylös maasta, yritti taas jotain, mutta Pekka esti. Se oli saanut kiemurteluista jo kyllänsä ja ilmoitti jyrkästi:

»Kuule, Kaisa! . . . Elä sinä kippuroi, eläkä luule jotta tämän pojan silmä ei erota oikeaa härkää hevosesta!»

Herraisä! Arvasi Kaisan omatunto mitä se tarkoittaa. Hän alkoi taas riidellä härälle. Mutta tiukasti painoi Pekka asiaansa ja uhitteli:

»Ja nilakka-kalaa, kuule, ei Sikasen talossa panna panna, eikä luikari-akkaa ikuiseksi omaksi edes-oteta! . . .»

»Pahuus!» tuskastui Kaisa härälle ja jo potkasikin sitä hieman. Mutta yhä yltyi Pekka, tenäten ja uhkaillen:

»Sillä siinä talossa on suora luonto ja reilu peli . . . Muista se!»

Ja tiukka oli nyt se viimeinen »se»-sana. Niin se tuli kuin vasaralla lujasti lyöty.

* * *

Mutta nyt tapahtui käänne, joka sai Pekan hillitsemään vihansa.

Kiivaudessa ei hän näet ollut huomannut,

että isäukko oli tulossa. Kaisaa kovistamaan se sekin riensi, eikä ollut siinä vihansekaisessa innossaan huomannut poikansa olevan paikalla. Hän jo tervehti äkeällä:

»Kaisa kuule . . .»

Mutta siinä hän hoksasi.

»Ka . . . Tuota! . . . Jotta sinähän se, Pekka! . . .»

Siinä sitä siis oltiin! Kumpikin tajusi, että hänet on toinen tavannut jo hyvin likeltä sitä luvatonta. Sanattomaksi se pani. Yhtä tukala oli Kaisan olo.

»Ka-a!» tapaili Pekka. Oli loppua kaikki asiat. Kaiken puutteessa alkoi silloin ukko suinailla Kaisan härkää ja kysäsi:

»Vai olet sitä sinäkin, Kaisa, markkinoilla . . . härkää kaupalla . . .»

Kaisa ynseili härälle. Ukko kiersi sen taakse, nosti häntää, pyöräytti sitä kertasen, kuten syynimies ja, siinä pulassa ollen, arveli:

»Ka . . . Hyvä härkähän tää näkyy olevan!»

Miten kiusallista! Ei tiennyt mitä nyt puhuisi.

»Vai mitä sinä, Pekka, arvelet? . . . Tästä Kaisan härästä?» täytyi jo ukon turvautua.

»Ka-a . . . Onhan tää . . . Härkä kun härkä!» tapaili Pekka. Ja nyt ei hänellä ollut muuta

neuvoa kuin alkaa vuorostansa suinailu. Hänkin siis nosti häntää, sylkäsi ja ilmoittaa tokasi:

»Mukiinmenevä siitossonni!»

Mutta siinä hän hylkäsi nyt kaiken toistaiseksi, siksi kunnes tapaa Kaisan taas yksin. Ääneti alkoi hän työntyä väkijoukon läpi etsimään Leskistä ja hakemaan sen kanssa riitaa ja tappelua.

Rohkaisuviinatkin oli hänellä jo valmiina housuntaskussa.

X.

Olikin oikeastaan ukolle onni, että poika sattui hänen tullessansa olemaan paikalla. Se näet esti hänet päästämästä vihansa irti. Nyt hän oli ehtinyt tyyntyä ja voi siis ryhtyä rauhallisesti vaatimaan Kaisalta tiliä.

Ja niinpä alkoikin hän asiansa ja valituksensa perusteellisesti, aivankuin juhlallisesti, kuin Aatamista asti lähtien. Piipunperät poskeensa pistettyänsä hän alkoi:

»Niinkuin Kaisa tiedät», alkoi hän, »niin minä olen sen entisen Antti Sikasen poika ja sen ukon suku ei luikerra . . .»

»Se, toisin sanoen, on totuudessa pysyvää sukua.» Kaisaa alkoi taas yskittää. Ei hän luullut ukon vielä tietävän Leskisestä, mutta se tämä äskeinen tapahtuma oli pannut hänet pulaan ukon edessä. Ukko jauhoi edelleen, selittäen:

»Se isäukko julkisesti sanoikin, jotta hän ei ole eläissään valehdellut muuta kuin kolme hätävaletta ja sitten neljännen tään».

Se oli kyllä siltä isäukolta ollut hyvin epäselvää, orakelimaista puhetta — se olikin näet ollut taitava valehtilija — mutta kuten tunnettu kävi se vieläkin täydestä Pielisjärvellä. Kaisa siunaili itseksensä.

»Niin jotta senpätähden sitä en minäkään voisi rakastaa petollista ja valehtelemiseen taipuvaista akkaa! . . . Kun kerran olen samaa Sikasukua», jauhoi vihostunut ukko likemmä asiaansa. Kaisa kakisteli kurkkuansa ja valitteli kuin muka yksin puhuen:

»Kinnusen akan pahuus kun juotti semmoiset sikurikahvit! . . . Jotta kurkku on kuin tervattu ikään . . .»

Mutta moisesta kiemurtelemisesta ukko jo ihan kimpaantui ja alkoi riidellä:

»Kaisa kuule! . . . Niin jotta elä livistä pois asian totuudesta ja vakavuudesta, sillä minä olen tiukka mies!»

Ja tiukasti hän sen sanoikin. Kaisa yritti jostain puhua, mutta ukko koveni silmittömäksi.

»Ja siinä, kuule, Kaisa, pitää paikat ryskää, jos tämä mies akan päältä kehen suuttuul!»

»No! . . . Mutta sepä on perhana!» taas yritti Kaisa. Mutta ukko moisesta yhä vaan yltyi ja kerskui lopulta jo kuin älytön, ihan umpimähkään:

»Niin jotta vaikka kaksi perhanaa niin . . .»

Kaisa rähähti ja kiskoi härkäänsä. Ukko jultmistui ja aivan huusi:

»Ja vaikka kolmekin perhanaa olisi niin! . . . Ja vaikka tämän sinun härkäsikin ostan paikalla ja lyön rahat pöytään, niin nähdään, jotta tällä pojalla on!»

Sitä ukon tiukkuutta nyt! Hän uhkaili, jatkaen:

»Niin jotta jos muussakin asiassa tiukka tulee, niin siinä pitää tulla eteen *tenä*!»

Ja tiukasti löi hän viime sanaa ärjäistessään kämmenellä härkää lautaseen, mutta . . .

* * *

Mutta: silloin sattui taas käänne. Leskinen oli näet huomannut väkijoukon ja Kaisan härkinsä sen keskellä. Oitis välähti hänen rahan-

ahneessa päässänsä se älykäs ajatus, että Kaisan paulassa on taas uusi härän ostaja.

Ja tietysti hän silloin riensi sikoinensa Kaisan avuksi. Hänen luuloansa varmisti vielä se, että näki ukon lyövän lautaselle härkää. Ainoastaan hinnan tarjoajat ne niin tekevät. Kiireesti riensi hän hätään, ettei Kaisa ehtisi päättää.

Ja silloin osui ärtynyt ukko Sikanen toistamiseen uhkaamaan tekevänsä tenän. Härkää lautaselle lyöden hän aivan kiljasi, uhaten:

»Tenä kyllä pitää tulla!»

»Mitä», ehätti Leskinen, tunkeutuen väkijoukon läpi hätään kuin tulipaloon ehättäjä ja jatkaen:

»Niin jotta. Onko tällä eukolla härkä myötävänä!» touhusi hän, nyhtäen sikaansa joukon läpi. Kaisa oli kuin tulisilla hiilillä.

»Niin jotta, etkö myö eukko härkää?» touhusi vain Leskinen ja alkoi jo tutkia ja kokeilla, selitellen samalla:

»Minulla kun on siinä sitä sarvikarjaa . . . sitä hameessa-käyvää sukupuolta nimittäin tuonne lähelle kahtakymmentä lypsävää, niin tarvittaisi niille jo ainakin yksi Aatami . . . niinkuin ajan ratoksi . . .»

Siinä oli nyt touhua kun hän partoinensa puuhasi. Ukko Sikanen tupakoi ja syleksi synkkänä. Hän ei tiennyt, että se on Leskinen, vaan luuli ostajaksi. Innostunut Leskinen alkoi jo lasketella omia tavallisia, härän-tarvettansa, selitellen:

»Siinä koko Pielisjärven Vuonislahdella kuin ei olekaan paljon muuta kunnollista urosaksi sanottavaa, kun se Piiparisen tois-silmä ukko, niin . . . Niin tämä Leskinen ostaa!»

Siis se onkin juuri se Leskinen, hoksasi nyt ukko. Hän alkoi työntyä synkkänä pois joukosta, joten Leskinen alkoi vaimentua ja päästää siten hyödyttömäksi tullutta ostointoansa vaimentumaan.

Mutta synkkänä etsi nyt ukko Sikanen tilaisuutta voidakseen antaa Leskiselälle selkään. Sitä varten lähti hän nyt jo varaamaan rohkaisuviinoja.

* * *

Kuten sanottu, oli Pekka tapellessa onnistunut nyrjäyttämään Pellisen vävyn veljen Hermannin Moilasen sormen, niin että se alkoi turvota. Oli täytynyt lähteä aivan lääkärille ja se olikin vetänyt sormen jo sijoilleensa.

Mutta lääkärin palkaksi oli mennyt kokonainen markka. Se tietysti harmitti Moilasta, eikä siis ihme, että hän nyt veljensä kanssa haeksi Pekkaa markkinoilta, aikoen antaa hänelle uuden selkäsaunan, että markka tulisi siten edes osaksi korvatuksi.

Mutta ei sitä osunut löytämään. Sen sijaan sattui ukko Sikanen itse tapaamaan Leskisen jo ennenkuin oli saanut viinasta oikeaa voimaa ja rohkeutta.

Ja oitis hän tietysti alkoi hakea riitaa. Ei sitä tosin [näin selvin päin tahtonut löytää, mutta parastansa hän koki.

Koki ja löysikin. Onneksi oli näet Leskisen sika juur'ikään rypenyt katuravassa. Sen kupeesta aivan valui loka. Ukko hoksasi oitis asian, kiirehti sian rinnalle ja astui sen ohi niin taitavasti, että kengänvarsi rypeytyi sian kupeesta.

»Perhana!» ärähti hän silloin oitis Leskiselle ja jatkoi uhmaavana:

»Elä, kuule, astuta rapaista sikaasi ryvettämään toista ihmistä!»

»Hääh?» oudosteli Leskinen ja nyhti sian aivan viereensä. Ei hän aavistanutkaan, että tässä on nyt kilpakosija.

»Niin kyllä!» uhmaili Sikanen ja jo uhkaili:

»Tahi kun kutsun paikalle poliissit ja vallesmannit, niin se pitää nähdä, jotta tokko se naukuu!»

Mutta ynseäksi vain tekeytyi mahtava Leskinen.

»Mhyh! . . . Vai minun possu astuisi toisen jalalle!» halveksui hän, syyhätti kertasen sikansa selkää ja jatkoi kuin ihmisten pahuutta surkutellen ja päivitellen:

»Mutta sitä vaan näkyy olevan tässä maailmassa semmoistakin ukonkaraa, joka ilkeää soimata syytöntäkin!»

»Perhana! . . . Elä puhu kuule tahi kun minä. . .»

Ja ilman sen enempää töytäsi hän Leskistä nyrkillä ryntäihin niin että se oli keikota rapaiseen katuun selälleen.

»Perr!» kirosi se julmasti ja kavahti pystyyn. Väkeä tulvi ympärille.

»Vaikka kerr . . . niin!»

Ja siinä riidanhakemuskiihkossansa potkasi hän, Leskistä ärsyttääksensä, sen sikaa, kiroten:

»Paholaisen sika!»

Ja se auttoikin! Sika älähti ja onneksi vetäsi suuttunut Leskinen silloin jo häntä sikanuoran päällä vasten naamaa huutaen:

»Elä potki, kuule, sikaa tahi...»

Mutta julmistuneena rynnisti silloin luullun tappeluaiheen täten hankkinut ukko tulisesti Leskisen ryntäisiin kiinni ja alkoi aikamoinen paini.

* * *

Se tapahtui Nurmeksen torin reunapuolella. Onneksi oli poliissi nyt ottamassa salaviihkaa n. s. kylmän-ryyppyä, joten valtion puolesta ei ollut estettä.

»Saatanan Leskinen!» ähki ukko ja koki vääntää. Leskinen rimpuili ja väänsi vuorostansa. Sika puikkelehti hätäisenä siinä jaloissa ja eräs katsoja arveli:

»Meinaavatkohan ne siinä tapella?»

Sitä ottelua!

»Vaikka pää menisi niin... vannoi ukko ja väänsi rajusti.

»No... En minä mokomaa... paholaista!» ähki ja päivitteli oudostunut Leskinen. Kun vielä ilman asiaa ja valmistusta!...»

Luut tuntuivat ruskavan. Akat siunailivat. Pojat tunkeilivat joukon läpi likemmä ja pelästynt sika pyöri jaloissa.

»Kukahhan niistä voittoa!» laskea tokasi eräs hyvin laiskan näköinen mies. Leskinen repi jo ukon nuttua.

»Elä nuttua revi, kuule!» kirosi silloin ukko ja väänsi kuin viimeistä päivää.

Ja luultavasti hän olisikin saanut aivan selvän voiton, jos ei sika olisi joutunut jalkoihin. Mutta nyt se hylky siinä kintuissa pyöriessä sotki selvän asian. Ukko, joka oli siihen kompastua, tapasi sitä potkaista pois tieltä ja kirotta:

»Tuokin sian piru . . . siinä!»

Mutta silloin se hylky sotki selvän asian. He kompastuivat siihen molemmat ja yhdessä ankarassa rysyssä kierivät he siten, sylitysten torirapaan. Siinä hetken piehtaroituansa hellittivät he, nousivat jalkeille ja punaisena ja hikiäsenä päivitteli lopen uupunut Leskinen huo'ottaen:

»Niin jotta vieläkin minä sanon . . . Jotta», huohotti hän. »Jotta tää nyt vasta on kalu . . . kun . . . piru» huohotti hän taas, »kun ilman mitään syytä ja valmistusta hyökkää kimppuun keskellä kaupungin toria!»

Mutta ukon sisu nousi yhäkin.

»Mutta nähdään se vielä kuka se ryntää ja rynnistää vielä uudella kurssilla!» uhmaili hän, aikoen viina=voimat saatuaan näyttää vähän kovemmalla tavalla. Viinan ostoon hän siis lähti kin. Tästä äskeisestä tappelusta hänellä ei ollutkaan aivan selvää voitonmerkkiä. Ainoastaan ylt'yleensä rapainen puku ja surkeasti poikki reväistyt sarkanutun kaulus osoitti, että oli hän toki yrittänyt ja koettanut voittajaksi päästä.

* * *

Mutta menemme edelleen.

Pojalla, Pekka Sikasella, oli tässä tappelu=asiassa isänsä asiaan verraten useita etuja. Niinpä oli hänellä jo valmis riidanaihe: Olihan näet Leskinen hänen kiusallaan kallistanut härän hintaa ja siitä jos mistään sopi toki alkaa. Lisäksi oli hän ollut niin varova, että oli aikonansa hankkinut ryypyt ja niinpä olikin hän jo pikku liehakassa. Rohkein mielin etsi hän siis Leskistä.

Ja siinä se rapainen Leskinen olikin. Ja oitis hän alkoi:

»Tiedätkö, Leskinen, mitä sanassa ja raamatussa sanotaan siitä, joka ostajan vahingoksi kallistaa härän hintaa?» kysyi hän uhitellen. Les-

kinen tunsi kilpaostajansa; mutta tietämättä vielä kään asian oikeaa laitaa, alkoi hän rahallisia etujansa ajaen selittää:

»Ka . . . Mutta sepä ei se akka hellittänyt vielä siihenkään hintaan . . . Niin jotta minä peräännyin . . .»

»Häh!» uhkaili Pekka. Mutta toinen vaan neuvoi:

»Ka . . . Niin jotta se on vielä härkä akalla järellä . . . Senkun menet vaan ja lyöt rahat pöytään niin . . .»

Ahneus sai taas vallan. Aivan hän neuvoksi:

»Hyvä härkä se on siihen hintaan . . . Ja . . . toisekseen . . . niin jotta», hän imasi kehaisusana, »jotta ei se sillä hinnalla heltiä enää kunollinen liha-härkäkään, saati sitten oikea rotussonni . . .»

Mutta ei Pekka. Tiukasti hän vain hieroi riistaa. Tosin ei hän luullut olevansa humalan puolesta vielä aivan valmis, varsinkin kun hän huomasi ryypyiltänsä palanneen poliisin pitävän silmällä menoa. Siispä tyytyi hän tällä kertaa tähän vähään alkuun, uhmaillen salaperäistä:

»Mutta kunhan se piru herää ruokalevolta niin . . .»

Niin jatkettiin. Pekka härnäsi ja ärjäsi jo lopulta aivan kiljasemalla:

»Ryökäleen Leskinen!«

Sitä karjaisua! Se oli jo ilmeistä tappeluräinaa.

»Saakeli!« hölmistyi Leskinen, joka huomasi siinä olevan taas tappeluaikeet. Väkeä kokoonnutui taas.

»Tuntematon mies vielä!« siunaili hän sille ja päivitteli, mutta mustasukkainen Pekka vaan yltyi ja uhkaili.

Mutta poliisi toki lähestyi jo. Hoilaten alkoi Pekka sen huomattuansa painua ottamaan ryyppyistä lisärohkeutta, antaaksensa sitten Leskiselälle. Leskinen puolestansa huomasi, että häntä uhkaa vaara ja pyysi paria tuttua olemaan läheisyydessä, että tarpeen tullessa voisi saada apua niiltä.

XI.

Siinä heitä takaa ajavaa vallesmannia koskevassa asiassa oli tätä sammumistansa ja sukupuuttoon häviämistänsä vastaan nyt taistelevaa Sikasen-sukua suosinut hyvä onni. Vallesmanni ei näet ollut heitä vielä yllättänyt.

Se johtui siitä, että he eivät, kuten aina ennen kaupunkimatkalla, osuneet nyt majoilemaan Pakarisen, vaan sen rikkaan Parviaisen tuvassa. Pakarisen tuvassa sen sijaan majaili Kaisa.

Mutta vallesmanni etsi heitä vanhoilta jäliltä, eikä ottanut uskoaksensa, vaikka Kaisa aivan vannomalla vakuutti, että Sikaset eivät asu täällä. Hän arveli, että eiköhän tässä Kaisan totuudenjulistamisessa tällä kertaa sattuisi onneksi olemaan pisara parempaakin, eikä vain silkkaa ja paljasta totta. Ja hän päätti sittenkin tuossa

puoliyön aikana käydä varovaisuuden vuoksi tarkastamassa tuvan.

* * *

No niin.

Pääasia siis, että Pekka ja hänen isänsä voivat nyt rauhassa valmistautua tulevaa taistelua varten. Parviaisen tuvassa he nyt istuksivat, kummankin povessa sama toisiltansa salattu tappeluaije. Isäukkokin oli jo pienessä liehakassa, eikä siis ihme, jos hän mielellänsä puhui äskeisestä henkisestä työstänsä, rippikoulusta.

»Niin jotta, Pekka!» tarjosi hän pulloa pojalensa. »Jotta oli se aika ötäkkää se luku-meno . . . siellä koulussa . . .»

»Häh?» heräsi poikakin ja tenäsi:

»Niinkö tässä rippikoulussako?»

»Ka . . .»

Ja taas he ryyppäsivät. Ukko mietiksi: Pojan äskeinen tolkuton kysymys häämöitti päässä epäselvänä. Sai hän siitä toki jotain tajuttavaa ja tiedusti:

»Niin jotta mitä sinä äsken kysyit? . . . Jotta rippikoulussako?»

»Ka=aa!» oli Pekalla niin kovin suloinen olo. Hän tarjosi ukolle. Ryypättiin. Alettiin jo juopua.

»Tää on niin pirun lystiä!» arveli jo poika, jatkaen:

»On . . . o=on kuin soutaisi veneellä ri . . . ip . . . rippikoulusta pois taivaan i . . . ki . . . iloon!»

Miten ihanaa! Isä=ukko istua tuhjotti ääneti. Äkkiä alkoi silloin kohota päähän joku ajatus= pahainen. Aivan kömpimällä se sinne kömpi kuin sammakko ja ukko koki sitä selittää, turis= ten ja tuhisten kuin yksin puhuja:

»Ihanaa ja . . . Ja mutta se Johannes oli . . . se oli hyvä mies sillä se . . .»

»I=isä!» keskeytti Pekka. He ryypäsivät. Mutta taas kömpi ukko Johannes isä=ukon pää= hän ja niin jatkoi se puhella turistien tolkutonta:

»Se Johannes oli viisas mies, sillä se asetti . . . ka . . . asetti tään maanviljelyksen ja ka=ar . . .»

Nikottamaan rupesi. Kaikki pyöri jo päässä. Hän koki jatkaa:

». . . tään karjanhoidon kannattavuisuuden ja . . . asetti . . .»

Hän horjahti. Äly sekoittui. Hapuili hän toki taas sanat ja lopetti:

»... asetti sen se... eura... seurakunnallisuuden ja rippikoulun kannalle...»

Ja kohta huomasivat he olevansa tappeluvalmiit ja niinpä työntyivät ulos ja lähtivät kumpikin tahollensa etsimään Leskistä pieksettäväksi.

* * *

Mutta Leskisen onneksi ja terveydeksi olivat he ottaneet liika useat voimaryypyt. Jalat kyllä vielä jotenkin kannattivat, mutta silmissä pyöri kaikki kuin myllyssä. Ei siis ihme, jos he eivät Leskistä löytäneet, ei isä, ei liioin poika.

Mutta sen sijaan löysivät he toisensa. Se tapahtui keskellä erästä katuja. Eivät he tosin enää toisiansa selvästi tunteneet kun silmissä oli taivas ja maa jo sekalutta, mutta himmeästi kuvastui toki päässä se, että he ehkä ovat vanhoja tuttuja... tiesherra sukulaisiakin.

»Ku... uka sinä olet?» tenäsi poika, tuskin jaloillaan pysyen.

Mutta ei ukko sitä nyt muistanut. Sen sijaan hän horjui ja omasta vuorostaan tenäsi:

»Entäs si... i... sinä?»

»Si... i... ka... Sikasen poika!» tiesi Pekka toki ilmoittaa syntyperänsä. Ukon päässä kuu-

motti jokin etäinen muisto. Ja siksipä hän jaloillansa jotenkuten pysytellen jaksoi kysyä, ténäten:

»He... eik... heik... Heikkikö Sikasen?»

»Ni... iin!»

Niin sai ukkokin hämäärän tolkun ja aavistuksen siitä, kuka hän itse on ja heiluen ilmoitti:

»Ja minä o... ol... olen pojan isä... isä... isä!»

Ja niin ilmestyi heidän päähänsä hämää tietoa siitä, että he ovat jotain sukulaisia, jotain samoja Sikasia ja rennosti heiluen kehoitti poika silloin isäänsä ottamaan kaulasta kiinni ja lähtemään...

Johonkin... vaikka minne! Hei vain!

»Hih!» hihkasi hän heiluen kuin heiluri.

»Ih!» yhtyi siihen isäukko ja kaulatusten ja kamalasti horjuen lähtivät he painamaan keskikattaa pitkin umpimähkään, samalla laulaa hoiaten aivan tolkutonta:

»Ja me sitä ollaan reiluja poikia...

Ja reiluja... rei... ei... reiluja poikia!»

Niin painuivat he horjuen ja hoiperrellen ulomma kaupungin reunoja, johon saakka poikajoukko oli saattanut heitä.

Mutta eräässä paikassa teki tie äkki-mutkan. Siitä huolimatta päättivät nämä kaulatusten vaeltavat tuttavukset astua ihan suoraan, mutta tie ei ottanut sitä mukaa ojentuaksensa.

Mutta ei isänsä kanssa kaulatusten hoilaava Pekkakaan nyt hellittänyt ja taipunut tanssimaan tien oikkujen mukaan.

»Tuosta... su... uoraan!» rynnisti hän umpimähkään.

»U... suoraan!» uljastui isäkin ja niin painoivat kaulatusten päätä suoraa ja...

Ka. Arvaahan sen! Yli maantieojan pääsivät he sen rynnistyksen voimalla, mutta oitis sen yli päästyä jo tupertuivat kuusen juurelle, pehmeälle sammalikolle.

»Tää on niin su... uloista!» alkoi siinä jo poika oitis vaipua autuaaseen uneen. Isä pysyi vielä jonkun aikaa puoli-hereillä kuin horrok-sissa, sillä hänen sekavassa päässänsä elelehti taas se epäselvä Johannes-ajatus kuin joku hämähäkki ja hän koki siinä nukkuessaan saada siitä jotenkin kiini.

Mutta ei. Ei hän voinut. Uni voitti ja kohta alkoi samalta paikalta kuulua sikeästi nukkuvan suvun voimakas kuorsuu.

Ja juuri niinä aikoina lähti Pellisen vävy veljensä Hermannin Moilasen kanssa kaupungista kotimatkalle. Kovasti heitä harmitti se, että eivät olleet löytäneet Pekkaa, että olisivat voineet hivenisen, vaikkapa vain pintapuolisin, rikkoa viidettä käskyä vastaan.

»Koko markkinareissu meni hukkaan!» pahoitelti Moilanen, jonka mieltä tuo vanha kauna nyt kaiveli tavallista enemmän.

Ja surkeatahan se olikin! Menettää sillä tavalla kokonainen päivä! Ei ihme, jos hän suuttui hevoselle, ärjäsi sille, riuhtasi ohjaksista ja vetäen selkään antoi sen ravata, että kärrit keikkuivat kuoppapaikoissa koholla.

Hih!

Mutta mikä onni! Hevonen aivan säikähti ja pysähtyi täydestä hurja-juoksusta niin äkkiä töksähtämällä, että molemmat ajajat lensivät sitä vauhtia kärrin sevän yli nenällensä maantielle. Kiroillen kömpivät he ylös ja ärjyttyänsä ensin hevoselle, ryhtyivät tarkastamaan mitähän se niin äkkiä säikähti.

Ja silloin löysivät he kokonaisen Sikas-suvun, joka nukkui sikeästi kuin pölkkä.

»Ka!... Kaksi humalaista!» hoksasi sen ensin Pellisen vävy, mutta lähemmin tarkasteltuansa älysi Moilanen ja ilmoitti:

»Ka!... Tässähän ne nyt ovat!»

Mikä riemu! Mutta oitis huomasiivat he myös, että tässä tapauksessa ei olisi heille lyönnistä mitään hyötyä, koska se ei sikahumalaiseen kuitenkaan koskisi ja siksipä he...

Niin... Ajatelkaas mikä pirun metku niiden riettaiden päähän pisti. Moilanen sen ensiksi keksi ja ilmoitti jo:

»Tää on hyvin houkutteleva tilaisuus!»

Ja todellakin! Miten se nyt veti mieltä. Eikä se lisäksi ollut mitään uutta, vaan tavallista, kansallista, n. s. maantapaa. Siispä kehoittikin Moilanen jo aivan empimättä:

»Mitäs siinä!... Riisutaan vain housut pois ja...»

Se ajatus viehätti Pellisen vävyäki. Heilläkin oli näet hienoinen liehakka päässä.

»Lämmin iltahan nyt on», selitti vielä Moilanen.

Riettaat!

Ja niin oli pirun juoni valmiiksi punottu. He riisuivat nukkujen jalasta kaikki housut ihan

paljasta ihoa myöten, ja veivät ne mukanansa, jättäen nukkujien ylle ainoastaan paidan ja lyhyet takit ja sukat ja pieksut siihen viereen. Ja niin ajaa laskettelivat riemuiten kotiinsa.

Ja niin suuri oli heidän riemunsa, että Pällisen vävy aikoi peruuttaa lautamiehelle ukko Sikasta vastaan jo antamansa haasteen.

Mutta sikeästi nukkuivat väsyneet vaeltajat taivasalla, kintut paljaina. Leuto, milt'eipä hautovan lämmin harmaa syyspäivän iltapuoli siinä vain heidän yllänsä äidillisesti hymyili ja pehmeähavuisien kuusien oksat seisoivat hiljaa nuokullansa, ikäänkuin jotain säälin ja hartauden hetkeä viettävät lempeät tädit.

XII.

Mutta taas meidän täytyy hajoittaa kertomusta, s. o. poiketa asian tärkeyden ja selvyyden vuoksi pois varsinaisesta juonesta.

Tällä välin oli näet Kaisa yhdestä asiasta selvinyt, mutta samalla oli toinen asia sotkeutunut.

Hammaslahden Samuel Ruusunen oli näet innokas karjanhoitaja ja suuri hyvän karjan kasvattaja, siis todellinen karjalainen. Nytkin hän oli tullut vaimonsa Liisan kanssa Nurmeksen markkinoille ostamaan rotukarjaa.

Hän tulikin oikeaan aikaan. Nyt näet oli jo hänenkin korviinsa osunut kertomus Kaisan ihme-härestä, josta tarjottiin niin tuhottomia. Oitis etsi hän Kaisan käsiinsä, sillä hän oli varma, että kun härästä on tarjottu niin isoja rahoja niin se on jotakin silloin.

»Tästä on jo tarjottu puoli-kolmattasataa!» valehteli ja kehui Kaisa hänelle ihan tosissaan puhuen, hyvitteli mullikkaa maireilla hyväily-sanoilla ja taputteluilla ja muistettuansa Leski-sen puhuneen jostain »Jehusta», ilmoitti varmasti:

»Tää on alkuaan sen entisen... sen Liperin rovastin härän... sen Jehun peruja!»

Ruusunen kopeloi härkää jos mistä ja suinaili ja syleksi.

»No? ... Ka?» kysyi hän jo eukoltansa lupaa ja selitti sille asian edullisuutta tolkuttaen:

»Kun ovat kerran muutkin jo tarinneet saman niin... Tottapahan se on silloin tavara hintansa väärti!»

Ja suostuihan se Liisa. Tietysti. Ruusunen luki rahat Kaisan kouraan ja niin oli hänellä nyt taattu, juhlallisesti rotu häräksi korotettu härkä.

Eikä hän kauppojansa katunutkaan, sillä luulen härän olevan jonkun ihme-eläimen, syötti hän sitä kuin kuningas keisaria. Härkä siis voimistui, lihoi ja pulskistui kuin pappi isossa pittäjässä. Ja niinpä polveutuukin tästä samasta Jehusta koko Hammaslahden kuulu, Suomen paras karjakanta.

Sitä myöten oli siis Kaisan asia selvä.

Mutta nyt sattui sotkevaakin. Samaisen ostajan, Samuel Ruususen vaimo, oli lähimäistänsä koskevissa asioissa vähintään yhtä suorasuinen kuin Leskinen asiassansa. Hän tiesikin kaikki, varsinkin rakkausasiat. Kotoisin hän oli Pielisjärven Vuonislahdelta, joten tunsu Leskisen ja tiesi lisäksi sen monet rakkausjutut, jopa senkin, että Leskinen oli kosinut kaikkia sekä Vuonis- että Hammaslahden vapaita vaimoja.

No niin. Häneltä osui nyt Kaisa varovaisuuden vuoksi, tai saadaksensa vihiä sulhasensa avuista, kysäsemään, tunsiko hän Leskisen:

Ja silloin sitä alkoi Liisalta tulla:

»Leskinen!... Joka nyt on semmoinen peto akkojen perään jotta!...»

Aivan hän oli kauhistuvinaan sitä pahuutta ja jatkoi Kaisalle, vannoen:

»Ei ole enää Vuonis- euemmänkuin Hammaslahdellakaan akkaa, joka uskaltaisi sen miehen suhteen mennä takuuseen omasta itsestänsä!»

»Hyi tuo ruoja!» inhoili siihen jo Kaisa. Liisa sai siitä kielimyllyynsä oivaa vettä. Nyt hän jo supatti Kaisan korvaan erään suuren salaisuuden. Ja kun Kaisa näytti siitä kauhistuvan,

vannoi hän sen todeksi, aivan reiteensä lyöden hehuen:

»No vaikka sormet pitäisi panna kirjan päälle, niin totta on asia!»

Ja eikä hän malttanut sitä äsken korvaan suuren salaisuutena supattamaansa olla nyt muidenkin ihmisten kuullen sanomata. Viisaasti ja silmää salaperäisesti linkuttaen hän näet kehui:

»Niin jotta niin on asia... Jotta jos ei vaan tää minun ukko Ruusunen olisi akastaan niin tiukka ja nuuka mies kuin on, niin ei tiedä!... Eh, Kaisa!» linkkaili hän salaperäisesti silmää ja vannoi Leskisen pahuudesta aivan ilkkuen:

»Niin... niin!... Niin jotta huhuilla saisi meidänkin ukko Leskisen vuoksi akkansa perään, jos ei vaan itse olisi älynnyt olla asiassa tiukka mies!»

Ei siis ihme, että Liisa alkoi epäröidä Leskisen suhteen. Hän toivoi, että ainakin osa Sikasukua pääsee ripille ja lykkäsi lopullisen ratkaisun siksi. Leskistä hän päätti kuitenkin pitää vieläkin toistaiseksi hätävarana.

Alkoi jo lähetä illan tulo. Ilma viileytyi sitä mukaa.

Ja silloin alkoi avojaloin nukkuvasta Sikasen suvusta tuntua ikäänkuin olisi peite valahtanut pois jaloilta. Pariin kertaan oli isä-ukko' jo siinä tuhjakassa koettanut haroa sitä takaisin, mutta ei ollut onnistunut löytämään ja niin oli taas vaipunut uneen. Se Johannes-uteliaisuus oli vain silloin, horroksissa nukkuessa elelehtänyt päässä kuin pieni, kuoleva hiirenpoika pesässensä.

Mutta nyt hän heräsi jo viluun. Aluksi hän hölmistyi, eikä muistanut mitään. Hoksasi toki poikansa siinä nukkuvan ja huomattuansa siltäkin olevan peitteen jaloilta pois, alkoi nykiä.

»Pekka! ... Pekka hoi!»

Heräsihän se lopulta ja nyt voi ukko kysyä:

»Niin jotta eikö sinullakaan ole niitä ... välttämättömiä? ... Ka niitä housuja?»

»Saatana!» kirosi Pekka ja kavahti istualleen. Tuossa paikassa selvisi humalan jäännös. Molemmat tajusivat, että tässä on tapahtunut Pielisjärvellä ynnä muualla Suomessa tavallinen, mutta ilkeä ihme ja istuivat noloina, ääneti, paljaita kinttujansa syyhytellen.

»No en minä paremmin sano!» tapaili ja oudosteli isäukko lopulta ja kummeksi:

»Niin jotta kenenkähän paholaisen työtä tämä on!»

»Ka-a!» tapaili Pekka. Turhaan etsivät he kadonneita välttämättömiänsä metsästä. Eivätpä ne olleet niitä sinne jättäneet. Neuvottomina palasivat he siis paikallensa ja ukko todisti harmitellen:

»No nuo paholaisen peijuonit!... Niin jotta jokohan nuo veivät housut myötä-möisin!»

Siltä se ainakin näytti. Pekka virutteli paidan helmaa alemma, mutta ei siitä riittänyt pitkälle.

»No en minä ennen eläissäni ole yhtynyt morkomaan ihmeeseen!» jatkoi ukko taas harmitte luansa.

Lähestyi jo ilta. Ilma kylmeni. Ei siinä auttanut muu kuin vetää pieksut jalkaan ja lähteä paljain kintuin polkemaan kaupunkia kohti.

»Tämä ei ole nyt oikeaa kristillistä peliä!» suuttui silloin jo Pekka.

Mutta mikäpä siinä auttoi. Ukko koki apuna myönnyttellä ja päivitellä.

»Ka... Eihän tämä mitä kristillistä... mutta Niin jotta mikäpä tässä enää auttaa!» tokasi hän äkkiä.

Ei mikään! Ääneti polkivat he kaupunkia kohti. Alkoi toki hämärtää. Taas oudosteli ukko, ihmetellen ja harmitellen:

»No en minä, kehnovie, olisi uskonut!... Niin jotta kenen paholaisen ilvettä tää peli pitää olla!»

Sitä hän koki päässänsä hautoa. Poika astui kuin ynseä härkä. Vaiettiin pitkä taival. Ukkoa alkoi jo kiusata uteliaisuus, kuten aina. Taas ihmetteli ukko, toistellen:

»Kenen... kenen pirun peliä pitää vaan olla tää mokoma hylky!»

Ja silloin jo tuli Pekkakin hieman katkeraksi ihmisille yleensä ja hän paheksui:

»Ka... Niitä on aina maailmassa ihmisiä, joilla ei ole sitä omaatuntoa senkään vertaa kuin vanhalla saappaalla».

»No on hylkyjä!... On, en paremmin sano!» vahvasti päivittelevä isä ja niin lähestyttiin kaupunkia. Ihmeen tyhjää nyt olikin tiellä. Onneksi ei siis ollut kiusaa kulkijoista.

Mutta nyt osui tulemaan vastaan kaksi naista. Ne olivat markkinoilta palaavia. Höljäkän Turusen tyttö Siveä ja Pennasen leski Maija. Tienpolvesta ne tupsahtivat eteen aivan yht'äkkiä.

Arvaa sen kauhistuksen ja parahduksen! Suin päin syöksyivät naiset takaisin kaupunkiin huutaen apua minkä voivat.

»Mitä hittoa te turhia pelkäätte!» koki ukko heitä rauhoitellen huutaa. »Emme me teitä syö!»

Mutta ne vaan juoksivat ja kirkuivat.

»Paholaiset!... Herättävät vielä koko kaupungin!» harmitteli jo ukko. Asia tuntui jo rupeavan pimenemään. Siinä kiiruussa hän taas huusi:

»Ei me olla muuta kuin paljaita housuttomia miehiä vain!... Niin jotta elkää joutavia pelätkö!»

Mutta ei! Kuin siivillä lentää ryöhöttäen laskettelivat tietä pitkin kaupunkia kohti ja parkuivat kuin piestävät kanat. Ukko hätäytyi:

»Juuttaat... Herättävät vielä koko poliisikomennon tänne!» harmitteli hän. Mutta poika otti asian nyt jo tyynemmältä kannalta: Kuin kohtalon alle alistuen arveli hän:

»Ka... Minkäpä sille silloin enää osaa!... Jos nimittäin poliisikomentoon asti asia pääsee!»

Hän vetäsi vain paidan helmaa taas alemma ja lisätä tokasi:

»Saahan silloin toki poliisilta valtion ja esivallan puolesta ruunun=housut!»

Oli jo hieman painostavaa. Asia tuntui synkistyvän sitä mukaa kuin ilta pimeni ja pää sekaisin päivitteli jo ukko harmitellen että:

»No osaapas paholainen sotkea ihmisen tien ja vaelluksen kun se niikseen rupeaa!... Osaatuo hylky, en häntä mokomaa jo paremmin sano!»

XIII.

Oltiinkin jo ihan lähellä kupunkia. Siinä he nyt pysähtyivät odottamaan varsinaisen pimeään tuloa ja tarkastaaksensa mikä vaikutus kaupungin yleiseen elämään on äsken pelästyneiden naisten huudolla ja palaamisella.

Ja niin se kävi kun ukko jo oli ennustanut: Naiset kertoivat nähneensä ihmeitä. Asia juoksuutettiin poliisin tietoon monin kerroin suurennettuna ja kuten luonnollista on, pani poliisi komennuskunnan liikkeelle. Yleisimmin uskottiin miesten olevan ihmiselle vaarallisia, jostain hullujenhuoneesta tai muualta karkuun päässeitä mielipuolia. Niitä tiettiinkin nyt jo olevan vähintään kuusi. Ei siis ihme jos kiinni ottajiakin oli tarpeeksi suuri joukko.

»Paholaiset! . . . Niin jotta siinä ne nyt jo tulla huitovat!» ilmoitti ukko jo huomionsa.

»Ka . . . mikäpäsi siinä poliisinkaan auttaa! . . . Virastansahan sen on senkin pidettävä vaaril!» otti poika asian taas tyynemmin vastaan.

Mutta pois, pimeään metsän suojiin he nyt kuitenkin peittäytyivät ja antoivat komennuskunnan mennä menojaansa ohi.

»Sittepähän näkevät, kun turhaa etsivät!» mietiksi siitä asiasta ukko ja niin istahtivat he kyykyllensä kuusikon suojiin.

* * *

Yö joutui.

Ja mikä ihmeellinen ihana ja leuto syysyö: Kuin lempeä morsian nousi kaino kuu Pielisen hämähärien selkävesien takaa. Harrasta kuutamoansa levitteli se uinuville vesille ja öisille rauhaisille saloille. Metsot ja koppelot ne kai siellä nyt jo rauhassa nukkuvat oksillansa ja orava lempeän armaansa vieressä sammalpesässä. Ei ääntä, ei tuulta. Pielisen rauhalliseen syvyyteen kuvastui korkea taivaanlaki. Yöhämärä hymyili kaiken yli äidillistä hymyilyänsä, ja rannalla nukkui kaupunki, Pohjois-Karjalan ihana neitsyt: Nurmes.

»On tää toki ihana ilta!» arveli ukko siinä kyykyllänsä.

»Ka-a . . . Onhan tässä tuota luojan antamaa ihanuutta» todisti poikakin ja lisäsi: »Kun nyt olisi vielä käki! . . .»

Aivan se sykäytti jo ihaninta suonta. Ajatella että tuossa syysyön yöihanuudessa nyt käki pudotteleisi hellävaroen hopeoitansa. Ukko jo ihan suli:

»Niin jotta käkikö sinä sanoit? . . . Jotta jos kukkuisi?» tiedusti hän siinä kintut paljaina, tovin mietittyänsä.

»Ka-a!» myönteli poika.

Sitä aatosta! Ukko vaiken. Housuttomuuskin jo unohtui ja tuntui vain raittiilta. Ja . . .

Niin . . . Nyt hän äkkiä muisti miten hän oli nuorena sitä entistä eukkoansa kosiessa yötä ihaillut ja kuunnellut sen nuoren tytön kanssa käkeä, ja . . .

Se olikin hänestä ollut hiton nätti tyttö ja hyvänä oli hän sitä pitänyt kuolemaan asti, vaikka se ei ollutkaan ripillä käynyt eikä vihitty vaimo. Mieli heltyi.

»Hyvähän se olisi jos olisi nyt käki!» arveli hän siinä.

Ja mitenkä olikaan, niin heräsi heissä taas se lemmenkaipuu, joka oli koko näiden matkojen ajan povessa hiljaa kaiken alla piillyt, värjötellyt siellä kenenkään huomaamatta kuten yksinäisen kotivarpunen värjöttelee pakkasen paukkuessa jossain savutorven juurella, sieltä edes jotain vähäistä lämpöä hakien.

»Menisihän tässä käki» toisti Pekka. Se toivottomana värjötellyt kotivarpunen oli herännyt heissä. Lempi sai taas vallan. Mustasukkaisuus kiihdytti sitä ja lujasti päättivät he, että sittenkin valloittavat Kaisansa Leskiseltä heti kun on vaan housut saatu. Vielä tänä yönä päättivät he mennä Kaisan luo yöjalkaan vaikkapa olisi housut tehtävä itsensä paholaisen selästä nylettävästä nahasta.

* * *

Iltaapimeää se vasta oli, ei varsinaista yötä. Väkeä oli tietysti vielä kaduilla. Vasta varsinaisen yöpimeän ja hiljaisuuden tultua päättivät he hiiپیä kortteritaloonsa, Parviaisen tupaan.

»Tottapahan sitten sieltä jostain saa housut?»

Olla kökötettiin. Ukko alkoi taas ajatella rakkauttansa. Leskisestä se ajatusmeno lähti alkuun.

»Sillä sehän se on kaiken tämän aiheuttaja!»

Se oli kietoutunut siihen ja niin oli hän joutunut menemään Nurmekseen, pelastaman Kaisaansa ja . . .

»Taisi tulla siinä vähän ryypityksi», muisteli hän. Muurahainen oli osunut paljaalle kintulle ja hapuili siinä ees=taas,

»Ryypityksi ja . . .»

Ei hän jaksanut enempää muistaa, sillä välillä oli joku epäselvä erämaa. Hän muisti vaan kuinka oli kironnut ja huomannut että välttämättömät oli poissa.

Ja silloin alkoi häntä taas vaivata tavallinen uteliaisuus. Hän pinnisti ajatusta mutta ei se auttanut. Ja valitti hän pojallensakin:

»Sitä minä yhäkin tässä vielä mietin, jotta kuka kehnohan tuo älysinikin tehdä koko tään!»

Mutta ei se selvinnyt. Hän muisteli nyt asiaa syvemmältä ja muisti jotain ja ihmetteli Pekalle:

»Minä jo siinä nukkuessakin arvelin ja tunsin jotta minnekähän se peite on jaloilta solahtanut . . . kun se on vilu!»

Pekka tupakoi ääneti ja hautoi yöjalkaan me-

noa. Taas koki uteliaisuuden kiusaama ukko pinnistää ajatusta mietkiesien.

»Niin jotta olikohan tuo oikeita pielisjärveläisiä . . . Se joka tään pelin piti?»

Ei selvinnyt. Muurahainen tunnusteli tuntosarvillaan ihokarvoja. Ukosta tuntui kuin sitä kohtaa syyhyttäis, mutta ei hän malttanut uteliaisuudelta, vaan miettiä pinnisti käymitellen:

»Kehno kun minä en saa siitä selvää.»

Siitä välttämättömien viejästä. Uteliaisuus kiihtyi.

»Kun se ruoja hoksasi vielä molemmilta viedä» ihmetteli hän.

»Niin jotta . . .»

Mutta nyt kirpasi muurahainen hyvin ilkeästi ja pahasti. Ukko aivan kirosi ja niin oli koko uteliaisuusasia äkkiä varissut pois päästä.

* * *

Tulikin jo yö. Kadulla oli vain jokusia liikkeellä. Hyvänä apuna oli myös Nurmeksen ihanan kaupungin tähän tarkoitukseen sopiva katuvalaistus. He varustautuivat jo lähtöön ja ukko siinä nyt niistä takaa-ajavista poliiseista arveli:

»Saa nähdä mitenkähän etää tuo se meitä etsivä ja takaa ajava joukko nyt jo tätä yhtä rysyä mennä huuhtool!»

Ja hyvin se matka tuntuikin luonnistuvan. Kadut olivat tyhjiä. Vetäytyipä vielä hetkiseksi pieni pilviräsykin kuun eteen. Varovasti vilkuillen pyrkivät he Parviaisen tupaa kohti.

Mutta eikös ihan viime tingassa lähetä taas onnettomutta! Ne kaksi äskeistä pelästynyttä naista siellä taaskin ja . . .

»Voi! . . . Ne!» kuului parahdus ja huuto. Miehet syöksyivät täyttää ravia pakoon. Väkeä alkoi rientää hätäpaikalle. Kyseltiin. Naiset selittelivät. Alettiin etsiä väkijoukolla.

Ja niin oli isä siinä kiireessä joutunut eroon pojastansa. Hän onnistui pääsemään erään talon heinävajaan ja peittäytyi sinne. Rauhaan päästyänsä hän siinä taas voi miettiä. Alkoi jo suututtaa koko asia. Varsinkin ne kirkujaakat nyt suututtivat. Mokomatkin hyvät!

»Kehnon vietävät!»

Tavattomasti hän nyt jo harmistuikin, varsinkin niille akoille!

»En heitä jo paremmin sano!»

Niitä kirkuja-akkoja hän sitten soimaili. Vähitellen hän toki taas tyyntyi, kun huomasi olevansa turvassa ja miten olikaan, juohtui taaskin mieleen Kaisa ja sitä vaaniva Leskinen. Mustasukkaisuus sai vallan ja aivan sokeana uhmaten päätti hän sittenkin vielä tänä yönä kaikkien nukuttua lähteä yøjalkaan, vaikka paljain kintuin.

* * *

Paljo edullisempaan asemaan oli pelastunut poika, Pekka. Se oli näet onnistunut pajahtamaan Pakarisen tallin heinäsuojaan ja oitis älysi hän joutuneensa samaan taloon morsiamensa kanssa. Ei siis ihme että yøjalka-ajatus heräsi ihan kuin itsestänsä. Mustasukkaisuus se näet häntäkin nyt ajoi vaikka suoraan pedon kitaan.

Ja samaan aikaan istuksikin Leskinen tuvassa Kaisan luona Pakarisen tuvassa, joka oli aivan maalaisia varten. Kai silläkin oli tavalliset ai-keensa, mutta hän luopui niistä erästä syystä:

Kaisa näet siinä naimakaupoista puhuessa ja tinkiessä vihjaili hänelle, että hän on kuullut kerrottavan Leskisen huonoista puolista, liiallisesta rakastamisesta. Leskinen silloin yltyi ja

kehui siveyttään ensin kohtalaisen oikeissa rajoissa, mutta innostui sitten jo niin tyyten, että koko kehuminen oli pelkkää vertauskuvallisuutta jossa ei ollut suolaksikaan totta.

»Vai minä akkojen perästä!» ynseili hän niin että hänen vankka häränniskansa aivan hytkähti. Aivan häntä oli harmittaa se välejä sotkemaan tuppautuva Ruususen eukko. Sen osalle s. o.: sille kostaaksensa hän nyt siitä kehui:

»Ja vielä niitä Vuonislahden akkoja sitten! . . . Joista omat Vuonislahden miehetkin sanovat jotta mailmassa on vain kaksi kauheaa, nimittäin ijäinen kadotus ja Vuonislahden akka-väki!»

Kaisa laski ja mietti. Leskinen oli rentonaan, heilutteli vankkaa pieksujalkaa isäntämäisesti polven päällä ja nyt jo yltyi kehumaan tosimpiansa, ynseillen viattomuudellensa:

»Että vielä ihan minusta ilkeää Ruususen akka!...»

Minusta joka . . . Hän jatkoi:

»Koko siinä asiassakin olen vielä niin lapsenhousuissa, jotta entinen eukko-vainajakin sai minua iltikseen narrata, jotta lapsikin saadaan saunankarsinassa ja siinä väärässä uskossa olla jökötän vielä tänäkin päivänä.»

Hän oli valmis aivan vannonen vannomaan sen todeksi.

»Niin jotta joko lyödään kauppa lukkoon?» tenäsi hän reilusti jalkaa polvella heiluttaen.

»Ka . . . Jos nyt siinä uskossa olet ja pysyt niin . . .» tapaili Kaisa ollen aivan sekasin.

Niin jatkettiin. Leskinen vannoi viattomuutensa moneen kertaan.

Mutta siitä oli hänelle nyt se vahinko, että hänen ei sopinut jäädä Kaisan yövieraaksi. Pois piti lähteä että siveys olisi ihan todistettu. Kartanolla mennessään hän vielä puhua huuteli.

Ja sen huutelun kuuli Pekka. Mustasukkainen veri kuohahti. Näin, paljain kintuin oli hän juosta piilostansa Leskisen niskaan.

»Niin jotta maltahan sinä Leskinen! . . . Kunhan minä vaan ennätän päästää luonnon irtil» puri hän synkkänä hammasta. Sitä pukuasiaansa hän lie sillä luonnon irtipäästämisellä siinä itse asiassa tarkoittanut.

Mutta malttoi hän toki siinä tappeluasiassa nyt mielensä. Sen sijaan hän kiihkeämmin halusi nyt lähteä yöjalkaan.

Sokea oli hänkin jo rakkautensa tähden.

XIV.

Oikeastaanhan nämä yöjalka-asiat olivat pohjal-
tansa saloelämän ihaninta ja parasta. Niissä sykeh-
teli sittenkin esi-isien vanha elämän runous hellim-
pänä, luonnollisen koruttomana, aitojen, luhtien
ja kesäöiden hiljaiseen hämäärään verhottuna ja
niissä on paras ja puhtain alkuperäinen kautta
iki-aikojen ikävöidyn rauhansa saanut.

Ja nyt olikin jo yli puoliyön. Pielisjärven val-
lesmannikin varustautui jo lopettamaan ryypyt-
telemisensä ja lähtemään kalastamaan Sikasia
Pakarisen tuvasta. Pekka huomasi ajan tulleen
ja niin hiipi tupaan. Tiesi hän missä Kaisa
nukkui. Kopeloimalla löysi hän sen makuusi-
jan rahtilaisia varten laitetulta puuvuoteelta, ko-
peloi Kaisan kasvoja ja kuiskasi:

»Joko sinä nukut?»

Kaisa heräsi, tuns i oitis äänestä Pekan ja suhisi:

»Hys . . . hys! . . . Jos renki kuulee!»

Mutta ei renki ollut kotonakaan. Oli juuri lähtenyt keittiöön piikojen luo. Kaisa vääntäytyi istumaan ja niin alkoivat he siinä pimeässä hiljaa suhista rakkaudesta, tietämättä että tuvassa ei ketään muuta ollut.

»Niin jotta ei siinä rippikoulussa ole enää mitään pelkoa . . . Se on jo niin hyvällä alulla menossa jotta kyllä se nyt jo lörähtää loppuun ihan itsestään!» suhisi Pekka Kaisan korvaan. Ei se Kaisa tässä pimeässä tiennyt hänen housuasiastansakaan mitään.

»Vai mitä Kaisa?» kuiskaili tenäsi hän.

»Ka», lupailla supatti Kaisa, mutta lisäsi epäilevän suhinan:

»Mutta jospa se ei hyvinkään lörähdä . . . se rippikoulu.»

Miten hyvältä ja hellältä se kuuluikin nyt korvaan tämä Kaisan supatus! Aivan se sykehdytti.

»No se nyt on perhana . . . Jotta se nyt ei lörähtäisi!» supisi Pekka topakkana vastaukseksi

ja samalla lailla ihan korvan sisään supisten kehasi:

»Miehen käsissä se nyt on ennenkin tommoinen koulu kellistynyt . . . Niin jotta siinä asiassa ovat jo kaikki taivaan portit selällä. . .»

Ihan siinä pimeässä supatellessa jo heltyi. Likistään Kaisaansa vyötäisiltä kuiskasi hän supisten korvaan.

»Niin jotta kun nyt vaan sinä pysyt lujana ja rakastat niin peli on selvä!»

»Ka» lupaili Kaisa, mutta samalla vieläkin kierteli, etsi Pekan korvan ja supisi siihen:

»Eihän tällä nyt vielä mitä niin suurta kiirettä ja hengenhätää ole . . . Niin jotta vaikka vähän vuottaisi.

Mutta ei Pekka hellittänyt, vaan etsi taas vuorostansa Kaisan korvan ja tiukkasi varmuutta. Ihan hän jo kiroten sinne korvaan supisi:

»Senkö pirua se tällainen asia pitkittäen paranee! . . . Voi vielä vain siinä venytellessä käydä hullusti!»

Kaisa tuntui aprikoivan, punnitsevan. Rakastunut mies kiihtyi ja heltyi. Kädellensä etsiä haparoi hän jo Kaisan kasvoista suuta . . .

Kai se suudellaksensa sitä jo hapuili . . .

* * *

Mutta silloin narahti ovi.

»Hys! . . . Joku tulee!» kuiski Kaisa ja kii-
reesti painoi hän Pekan vuoteelle pitkälleen,
peitti sen räsyillä ja laskeutuen itse hiljaa viereen,
selin Pekkaan, alkoi tulijaa pettääksensä kuor-
sata. Pelkäsivät sen vain ottavan tulen ja näkevän.

Mutta tulija hiipi hiljaa kuin hiiri. Nyt se
jo kopeloi vuodetta, löysi Kaisan käsiinsä ja
kuiskasi:

»Kaisal . . . Sinäkö se olet?»

Mustasukkaisuus leimahti silloin Kaisan selän
taa kätkeytyssä Pekassa.

»Perhanan Leskinen!» kirosi hän ja uhkasi.

»Elä tule kuule toisen omaa, tahi tässä nousee
nyt iso metakka ja mökö!»

»Pe . . . Pe . . . Pekka!» pääsi silloin höl-
mistyneeltä isältä, joka oli tuntenut poikansa
äänen. Vielä hän toki varmuuden vuoksi kope-
loi sen jalat . . .

Ei epäilystäkään, sillä mies oli yhtäläisessä pu-
vussa kun hänkin. Hän yritti jo kirotta. Asia
oli nyt ilmiselvä. Kaisaa hävetti. Hän nousi,

sytytti tulen ja kauhistui nähdessään molemmat sulhasensa pahemmassakin kuin yöpuvussa.

»Herraisä siunaal . . . Tätä häpeää! . . . jos nyt sattuu vielä ihmisiä tulemaan niin . . .»

Niin hän päivitteli, supisi häpeissänsä ja lisäsi valitellen:

»Ihan tässä pitää ruveta vielä punastumaan . . . Ja vanhoilla päivillään vielä tämä! . . .»

Mutta isä ja poika istui jo syleksien synkinä. Pukuasiakin oli nyt jo ihan kokonaan haihtunut miesten päästä, sillä nyt he huomasivat olevansa kilpakosijoita. Onneksi ei tuvassa osunut nyt olemaan yövieraita, joten siellä oli rauhaisa paikka selvitellä tätä Sikas-suvun sotakuista perheriitaa.

* * *

Oli siinä jo hyvä tovi istuttu ääneti. Ukko Sikanen imeksi, kumarassansa synkkänä istuen piippunysää, ja niin teki jo poikakin.

»Ka-a» alkoi vihdoinkin poika, jatkaen kuin yksin puhuja.

»Muuten tässä vain poikkesin Kaisan luo . . . Kun ei ollut mihin muuannekaan mennä.»

Ukko vaikeni ja synkkeni. Istuttiin. Kaisa huokaili.

»Tää Kaisa kun lupasi kotimatalla hevoskyytiinsä ottaa . . . Niin poikkesin sitä asiaa peräämään!» yritti taas poika painaa asiaa jotenkin, hapuili tupakan ja syleksi siinä paljain kintuin.

Ja taas vaiettiin. Ukko oli kuin synkeä, harvaksen syleksivä pilvi. Kaisa niiskutteli neenänsä. Kului hyvä tovi:

»Vai mitä sinä arvelet siihen?» kysäistä toksi poika sopivan sylkäisyn perästä.

Ei vieläkään ääntä ukosta. Kuului vaan sirkan ääni ja vuorotteleva, vihainen syleksimisruakkailu.

* * *

Mutta vihdoinkin laukesi ukko. Yht'äkkiä se näet miltei ärjäsi tiukasti:

»Elä sinä poika, kuule, vännkkää!» Varsinkin se viime sana tuli tiukasti. Ja taas uusi, synkeä äänettömyys.

»Herraisä kuitenkin!» siunaili Kaisa. Nyt jatkoi taas ukko:

»Sillä sinä tiedä, jotta minä olen asiassa tiukka mies!»

Tiukasti hän sen sanoikin. Hänessä oli nyt ukkosta ja ukko Sikasta. Taas vaiettiin.

Mutta nyt alkoi poika puolestaan terhistyä puolustamaan Kaisaansa, jota isä vaani.

»Tiukka mies!» äänteli hän jo siinä isän sanalle ynseillen, imasi savut ja lisäsi:

»Senkö paholaisen tiukkuuta tässä tarvitaan. Selvässä asiassa!»

Niin alkoi sukeutua riita morsiamesta. Paljaat sääret vain paistoivat. Vaiettiin, sillä ukko kokosi sanoja. Nyt hän löysi ne ja ärjäsi aivan karjaisemalla:

»Minä kuule, olen tiukka ja ankara mies!»

Hän karjasi sen kuin peto, imeksi sitten taas synkeänä piippuansa ja vaikenä. Ja riita valmistui. Pojan luonto nousi. Nyt Pekka jo ilmoitti:

»Vaikka nyt oisit kuin ankara niin . . . En sitä nyt minäkään ensimmäistä pyytä pakoon lähde . . . jos kerran niikseen tulee!»

Siinä oli jo ihan uhittelua. Kaisa oli kuin tulisilla hiilillä. Ukko julmistui. Yht'äkkiä hän taas tovin vaiettua ärjäsi:

»Niin jotta sinä poika, elä vänkkää!»

»Minkäs teet vaikka vänkkään!» uhitteli poika.

»Elä vänkkää kuule!» karjasi silloin ukko niin että tuvan seinät soivat ja hieman siitä taas asiaan toinnuttuansa uhkaili:

»Sillä sinä tiedä se, jotta sinä olet minulle ainoastaan äpärä-poika . . . Niin jotta minä voin ottaa sinulta perinnön pois!»

»Elä perr . . .»

»Otan kyllä!» keskeytti ukon karjaisu ja nyt oli tappelu jo nousemassa. Poikahan piti näet tiukasti kiini Kaisastansa. Nyt hän ilmoitti.

»No ota sitten! . . . Jos kerran ilkeät antaa oman pentusi äpäränä olla!»

Ja niin kehittyi ankara riita ja taistelu Kaisasta. Tuossa paikkaa oli se jo leimahtava tappeluksi. Nyrkkiä julmasti pöytään iskien karjasi ukko nyt vieläkin kerran kamalan:

»Elä vänkkää!»

* * *

Mutta nyt tuli vähän toisenlaisia vieraita:

Pielisjärven vallesmanni se näet nyt samosi poliisin kanssa tupaan ja . . .

»No . . . Arvasinhan minä jo jotta täällä ne

hilyt!» ihastui hän löydöstänsä. Mutta mikä ällistys!

»Ja jo paljain kintuin!» Kauhistui hän sitä outoa näkyä, luoden Saastamoisen leskeen ilkeän katseen.

»Hyi!» inhoi Kaisa hurskaasti, ollen häpeästä ja harmista haleta. Paha-suinen poliisi etsi miesten housuja sängyn alta ja puheli ilkeästi:

»Ja niin jotta koko Sikasen perhekö se on tään Kaisan sulhasena?»

Se ilkiö! Kaisa tietysti rähähti hänelle ja aikoi ruveta haukkumaan. Mutta rutosti ja ilman kursailuja lopetti vallesmanni käskien.

»No! . . . Alkakaapas miehet joutua! Niin käynte tässä välillä lopettamassa sen rippikoulun.»

Se oli uusi yllätys tälle sulhas-suvulle. Molemmat miehet hämmästyivät niin että kirosivat kuin yhdestä suusta.

Mutta emme rupea tätä tärkeää tapausta tarkemmin selvittämään. Mainitsemme vaan, että vallesmanni oli harmissaan kun hänen oli täytynyt koko markkina-aika tehdä karkureita ajaessaan palkatonta työtä. Ei siis ihme jos hän nyt aivan kiihkeästi halusi kostaa nekin vanhat kau-

nat: sen kolttosen, jonka Sikaset olivat tehneet hänelle Hallikaisen nimipäiviltä palatessa.

Ja niinpä ei hän ruvennutkaan vangeille hankkimaan housuja, vaan antoi heidät raahata vankirattaille siinä puvussa missä olivat. Hevosloimen vain käski viskata sorkkien suojaksi.

Ja niinpä ajaa köröttelivät nyt nämä sulhasmiehet jatkamaan keskeytyneitä opinnoitansa.

XV.

Ei kukaan voi väittää Pellisen vävyn ja Moilasen tehneen itsensä syypääksi mihinkään epärehelliseen tekoon Sikasia kohtaan.

Ei. He olivat vain täyttäneet lain: s. o. maakuntansa perintötavan. Niinpä olivat he viisaan Hötö Niemisen kanssa rehellisesti lähettäneet miesten housut jo Pielisjärven rippikouluun ja käskeneet sanoa ihan raamatun sanoilla:

»Tässä ovat säkki ja käärö. Katso tavara tulee jälestäpäin!»

Ja lukkari oli avannut käärön ja tunnustellut ja oppilaittensa avulla tuntenutkin että tavarat ovat Sikasen ja hänen poikansa Pekan välttämättömiä.

Ja nyt ne tulla jyrysivätkin jo itse »tavarat». Poliisi saattoi näet huoneeseen kaksi paljaskintuista oppilasta ja ilmoitti:

»Ka . . . Niin jotta tässäpä nää nyt ovat!

Lukkarin silmät pyöristyivät ja pää kohosi ihmetyksestä ikäänkuin hän olisi katsonut tai-vaan aukenemista. Vaiettiin. Sikasen suku seisoi siinä ovipielessä kuin viimeisellä tuomiolla.

»Soo=ol» äänsi vihdoon lukkari. Asia selvisi hänelle itsestänsä, sillä olivathan housut jo täällä.

»Soo=ol» toisti hän.

Taas vaiettiin ja katsottiin. Ukko Sikanen kumartui sylkäämään ovipieleen.

»Soo=ol . . . Soo=ol» toisti lukkari vieläkin, ja nyt entistä hartaammin.

Ja sitten hän vaikeni tyyten ja katsoi vain sanattomana. Oikeastaan hän siten piinasi: Hän antoi miesten siinä ikäänkuin paistua hänen oppilaittensa ilona ja ivana.

Mutta eivät ne oppilaat nyt julkisesti riemastuneet. Äsken oli lukkari näet taas haukkunut heitä ihan kamalasti ja nyt he kostivat, s. o.: eivät lukkaria uhalla näyttäneet riemun merkkiä. Se oli äänetöntä kiusantekoa. Kuin vääräpää härät katsoa muljottivat ne vain näitä ka-

donneita ja taas löydetyitä tovereitansa kyynäsvarsin polveen nojaten, istuksien ja syleksien.

Mutta hereillä he toki olivat, sillä tapaus herätti heissä vilkasta sisäistä huomiota. Voipa heistä nyt sanoa että he olivat tällä kertaa tämän tapauksen johdosta Pielisjärven n. s. sisällisesti valveutuneinta väkeä.

»Tässä . . . tässä nää ovat», toisteli odottava poliissi pitkän piina-ajan kuluttua ja nyt tokasi ukko Sikanen siihen ajatuksettoman:

»Ka tässä!»

* * *

Mutta päästiin siitä toki asiaan.

Lukkari oli näet jo noutanut housukäärön, avasi sen ja ilmoitteli:

»Täällä muuten ovat jo aikoja olleet nää. . .»

Hän aivan huokasi siinä, jatkaen tavallaan hartaasti maailman pahuutta surren:

»Nää miesten ainoat . . .»

Ja yhäkin hän painoi ääntä murheelliseksi, hartaaksi ja jatkoi kuin huoaten.

». . . ainoat mitä Herra on antanut miehelle kelvollista . . .»

Mutta silloin tunsi Sikasen ukko housunsa ja

häneltä pääsi iloisa, kadotetun tavaransa löytäneen riemuisa huudahdus:

»No! . . . Siinähan ne nyt ovat! . . . nää meidän housut!»

Koko maailma unehtui sen ilon tähden.

»Pekka!» nykäsi hän jurottavaa poikaansa ja ilmoitti hyvillä mielin, kuin lohdutellen:

»Niin jotta johan minä sinulle sanoin, jotta eivät ne housut iäksensä mihin mene!»

Kaikki heidän välinen kaunakin unohtui tyyten. Yhteinen vahinko oli tässä jo matkallakin osaksi sovittanut heidät. Innoissansa tiedusti ukko lukkarilta:

»Onko minun housun taskussa jälellä rahamassi?»

Oli se. Lukkari huokaili ja haikaili. Seurakunta istui ennallansa ja syleksi. Miehet saivat nyt jo housunsa ja niitä jalkaan vetäissään puheli ukko onnellisena kuin lelunsa löytänyt lapsi:

»No! . . . Niin jotta eipä tässä nyt mitä sen enempää! . . . Kun tää . . .»

Tallella olivat alushousutkin, huomasi hän välillä . . .

. . . »kun tää asia kuitenkin lopultakin näin. . .»

Miten hyvältä tuntui vetää omiansa jalkaan.

»... näin hyvänne-päin kun tää pyörähti jotta ...»

Kiireesti veteli hän housuja jalkaansa ja tiukasti remeliä vyölle, yhä vain onnellisena jatkaen:

»Jotta tuota ... Ja yksin tulitikutkin ovat säilyssä taskussa», ihastui hän välillä, hoksattuaan sen asian.

»Jotta tuota ...»

Tiukasti vetäsi hän remelin vyölle ...

»Jotta olipa se rehellinen löytäjä ... se joka otti talteen nämä välttämättömät ... elikkä nämä housut ... Kun tulitikkulaatikkoakaan ei itse ottanut ...»

Ja jalassa ne välttämättömät nyt olivatkin. Ja hän jatkoi nyt sitä, jota oli aikonut ennen tulitikkulaatikon löytönsä:

»Jotta», jatkoi hän, »Jotta sitä minä vaan ihmettelen, jotta kukahan hylky tuo oli joka tään ylettömän ilveen teki ja» hän lökäytti housut koholle »ja otti nukkujalta talteen housut.»

Se uteliaisuutta herättävä kysymys alkoi sittemmin taas tuontuostakin vaivata häntä ja antaa hänelle päänvaivaa.

Mutta oli siinä nyt vielä harmillistakin.

Lukkari näet halusi näitä löydettyjä lampaitansa nyt uhallakin paistatuttaa ja huomattuansa että miehet häntä uhallalla eivät tuvassa riemuitse, päätti hän päästää koko joukon ulos. Siellä ne varmasti paistavat, päätteli hän, ja niinpä käski kaikki lukumiehensä ulos, ilmoittaen syyksi:

»Että saa välillä päästää tuvasta ulos pahan hengen . . .»

Ja hän arvasi tavallaan oikein. Koko miesjoukko kokoontui piiriksi Sikasuvun ympärille. Eivät ne siinä mitään puhuneet, katsoivat vain aivan ääneti, mutta juuri se se ilkeintä paistamista olikin. Velttoina, kädet taskussa, pää väärässä ja piippu ikenissä seisoivat ne ilkiöt siinä kuin älyttömät härät.

Se oli vaikea paikka Sikasille ja ei siis ihme jos isä ja poika ikäänkuin sulivat taas yhdeksi. Olihan ympärillä yhteinen vihollinen, koko pyhä seurakunta nyt heitä paistamassa.

Mutta täytyi siinä toki jotain yrittää. Pekka keksikin asian ja alkoi asiaa muuksi painaen kertoa, kehasten:

»Nurmeksen markkinoilla se oli nyt myötävänä vähän toisenlainen härkä!»

Siitä Kaisan härästä hän näet löysi tämän pelastavan puheenaiheen. Hän jatkoi kehuja:

»Siitä pojasta kun hintanakin satoja ja täysii tuhansiakin mätkittiin niin jotta roiskil!»

Turhaa puuhaa. Liikkumatta, laiskoina ja päät väärällä seisoivat nämä kirjantutkijat vain piirissä ja tupakoivat ja syleksivät veltosti.

»Niin jotta ollappa Pielisjärvellä vaikka pariakaan semmoista, oikeaa jyryhärkää, niin ei lopuisi enää maito!» koki taas Pekka, piippuaan kuntoon laittaessa.

Mutta ei ääntä, ei mitään joukosta! Tuskin muuta elonmerkkiäkään kuin laiska välinpitämättömyys! Lukkari nautti akkunassa.

»Taisithan sen sattua sinäkin näkemään . . . sen tuhottoman härän?» kysyi Pekka, jo isältänsä siten apua pyytäen.

»Ka», autteli se. »Olihan siinä sonnia yhden härän osaksi . . .»

Sama mykkyys. Miehet vain seistä kutvottivat ennallaan. Joku toki elonmerkiksi sylkäsi.

»Ja entäs sitten se ihmepuntari!» alkoi nyt ukko ja selittää tuheresi.

»Siellä on Nurmeksessa nyt semmoinen paholaisen puntari, jotta se ottaa kymmenpennisestä nenäänsä vaikka koko kaupungin.»

Mutta nyt tuli toki iloinen apu ja pelastus. Eilen oli näet kuollut talokas Mikko Siistinen. Tultiin ilmoittamaan sen kuolemasta papille, ja se sanantuoja hajoitti tämän pelottavan joukon tulollansa. Ja siinä oli toinenkin pelastus. Siistiseltä jäi hyvä talo ja keski-ikäinen leski, joka oli täysin Kaisan arvoinen. Ei ihme että sulhasemme päähän iski oitis se ajatus että nyt ei hätää: Kummallekin riittää nyt leskiä. Siistinen olikin jo eläesssänsä kerran humalassa heille tenänyt että jos hän kuolee, niin joko pojan tai isän pitää käydä rippikoulu ja naida hänen leskensä.

Se käskyhän oli jo kuin joku hyvä enne ja vihjaus heille.

* * *

Oltiin siinä hieman. Sekä isä että poika hautoi asiaa. Aivan jo unohtui matkaharmikin ja oppitoveritkin jo jurottivat tavallista menoansa: Ne olivat jo lakanneet heitä paistamasta.

Lisäksi kerrottiin että Leskisen ja Kaisan kau-
poista ei ollut ainakaan vielä nyt tullut valmista.
Oli siis toivoa Kaisastakin.

Nyt he olivat syöneet vankasti huttua. Poika
tupakoi ja koki miettiä sekä Kaisaa että Siisti-
sen leskeä, mutta unetti. Lesket tahtoivat sot-
keutua sekaisin. Siinä lämpimässä tuhjottaessaan
veltostuikin hän siis miettimään helpompaa asiaa.
nimittäin että:

»Mitenhän pitkä ruumiskirstu pitää tehdä Siis-
tiselle . . . Kun se eläessään oli niin pitkä mie-
hen roikale!»

»Riittääköhän» koki hän pitää ajatusta hereillä
mutta torkutti . . .

»Riittääköhän . . .»

Ei hän jaksanut päästä selville miten pitkää
hän tarkoitti. Kaikki oli yhtä unen-tuhjakkaa.
Isä puolestansa laski siinä unettavassa tupakoi-
misrauhassa:

»Se olisi tää . . .»

Pää painui nuokuksiin . . . Hän pinnisti:

»Tää Siistisen leski nimittäin . . .»

Taas nuokutti, mutta hän ponnisti:

»Tää . . .»

Ei se selvinnyt, se mitä hänen piti miettiä, sillä uni sotki . . .

»Tää . . .»

Yhtä turhaan.

»Sekö paholainen siinä sotkee!» harmistui hän jo minkä unelta voi.

»Tää . . .»

Mutta silloin oli hän torkahtaa jo nenällensä, kavahtui siihen, selvittäytyi unesta ja muistaen pää-asian kysäsi pojaltansa:

»Tuota, Pekka . . . Niin jotta olisiko sinulla mitä sitä vastaan jos minä naisin sitten näistä leskistä toisen?»

Poika tuhjotti tupakoimisunessa ja mietiksi.

»Nimittäin joko tään Siistisen lesken, tahi sitten sen Saastamoisen Kaisan? Jos naisin?» toisti ukko tiedustelunsa.

»Ka=a» lupaili nyt jo puheluun heräävä poika, imasi välisavun ja jatkoi, lupailleen:

»Ka mikäpäs siinä . . . Ainahan me nyt jaksetaan näissä pikku asioissa sopia!»

Ja entistä lujemmin päättivät miehet nyt painaa rippikoulussa isyy- ja avio-oikeuksiansa kohti. Sitä asiaa miettiesssänsä ja tupakoides-

sansa eivät he huomanneet sitäkään, että Leskinen ajaa porhalsi talon ohi. Ylväänä, selkäkenossa se nyt ajaa laskettelikin jatkamaan Kaisan kosimista.

XVI.

Vallesmanni, kuten sanottu, oli muun vihansa lisäksi vielä suuttunut maksuttomien matkojensa johdosta. Kostoksi oli se peloitellut ja uhkailut panevansa syytteeseen haureellisesta elämästä. Ja olikinhan hänellä aihe: Olihan hän tavannut miehet naisen vieraana niin kovin ohkaisissa puissa, vieläpä sydänyöllä.

Siis uusi harmi!

»Rupeaakohan tää asia sitten taas pyörähtämään pahannepäin!» huolestui jo ukko kerran, varsinkin kun lukkari oli ryhtynyt sitä peloittelema jatkamaan.

Varsinkin juuri se lukkarin ilkiö oli heittäytynyt häijyksi. Nytkin se taas tiukkasi ja peloiteli. Vaati lukemaan kuudennen käskyn, jonka hän, kuten jo sanottu, oli käsenyt opetella ul-

koa. Nytkin se varustautui sitä tiukkaamaan. Ukko Sikanen oli juuri siinä koulutuvan lämpimässä vaipunut miettimään sitä uteliaisuutta kutkuttavaa kysymystä, että kukahan se ne housut riisui, kun lukkari ärjäsi hänet hereille. Aivan hän hölmistyi ja pökertyi siitä.

»Niin... niin ukko!... Anna tulla vaan! Mitä kielletään kuudennessa käskyssä?» kovisteli lukkari. Ukko Sikanen joutui pulaan, eikä tiennyt miten pelastua.

Mutta yhä vaan tiukkasi lukkari. Nyt se jo haukkui ja uhkaili ja peloitteli taas lailla ja jos millä, niin että ukko alkoi jo pökertyä.

»Härkä!» ärjäsi jo lukkari ja tiukkasi lujasti, aivan huutamalla:

»Etkö sinä, sonni, tiedä mitä kielletään kuudennessa käskyssä?»

»Ka!» tapaili ukko kuin hätäytyen: »Ka... Tuota... Ei...»

Ja pulasta pelastuaksensa tokasi hän siinä hätäpäivissensä umpimähkään:

»Mutta jos se tää poika sattuisi tietämään... Tää Pekka... Tällä kun on äitiinsä hyvä muisti...»

Se pelastikin hänet pulasta. Lukkari alkoi näet tiukata nyt samaa käskyä ja asiaa Pekalta.

Mutta ei sekään muistanut. Vaikka kuin koetti syleksiä niin ei vain herahtanut oikea tieto.

»Toinen härkä!» haukkui lukkari ja tiukkasi vain asiaa. Pekka koki nyt tapailla jotain, haipuillen:

»Ka... siinä kielletään... siinä käskyssä...»

Mutta siinä hänellä meni jo kaikki sekaisin. Ja pinteestä pelastuakseen hän silloin äkkiä ilmoitti:

»Ei sitä nyt tällä kertaa muista... kun tässä pökertyy...»

Lukkari vihelsi, pyöritti päätänsä murheellisesti, huokaili ja käski:

»Sano sinä Killiäisen poika, mitä kielletään kuudennessa käskyssä!»

»Ka» tapaili poika, kyynäspäät polviin nojatuna, kumarassa, sylkäsi ja tokasi:

»Eikös siinä kiellettäne se... se tää huorinteko.»

»Ka!... Sehän se!» tokasi siihen ukko Sikanen äkkiä aivan tarraamalla, käyttäen siten toisen viisautta hyväksensä.

Ja siitä haureusasiasta se lukkari nyt pauhasi kin pitkät päivät. Juuri Sikasia hän siitä asiasta piti tiukalla. Nytkin se oli taas haukkunut siitä kaupunkimatkasta ja öisestä tapauksesta ja pe- loitellut lailla ja sakoilla ja vankeudella.

»Ja entäs», nuuskasi se nyt ja käänsi puheen: »Entäs tääkin entinen poikasi jo?... Niin jotta eihän sinulla tähänkään mitään sen laillisempaa isän oikeutta?» tiukkasi hän ilkeästi.

»Niinkö tähän Pekkaan?» viivytteli ukko kiertelyllä vastaustansa ja kun lukkari yhä vain sitä ilkeästi tiukkasi, jatkoi hän kierrellen, kuin pu- lassa pökerrellen:

»Ka... Niin jotta mitäpäs tähän erikoisia oi- keuksia pitäisi... Tää Pekka on niin kesy ja siivo poika, jotta... Kestää tää kotona ilman pi- telyäkin...»

Ja häntä harmitti koko tämä koulu, tämä vai- van paikka. Mutta lukkari vain jatkoi. Helve- tin tulellakin se jo peloitteli ja uhkasi peloitel- lessaan käskevänsä vallesmannin panemaan ukon syytteeseen tästä vanhastakin synnistä: luvata- tomasta pojasta.

»Mitäs siihen sanot!» ilkkui hän aivan ja al- koi soimata laiskuudesta ja tuhmuudesta.

»Et vielä iitä tuntisi, jos se tiellä vastaan tulisi?» ökyysi se ja haukkui ja soimasi pataluhaksi koko Sikasen suvun.

* * *

Huolekkaaksi se painoi siis nää koulun loppupäivät. Eväsvoikin alkoi kulua vähiin. Siinä syödessä tuli taas ukko miettineeksi niitä lukkarin ja vallesmannin uhkauksia ja lisäksi häntä vielä harmitti, kun poika lokkasi aina voita semmoisen murikan kuin olisi sitä loppumattomasti. Hän yritti jo, arvellen pojallensa:

»Jokohan nuo hylt sitten rupeavat tosissaan hätyyttämään kärejiin tästä...»

Taas se poika lokkasi voita. Hän koki työntää sen eteen silakkavatia.

»Tästä nyt...» koki hän välillä.

Taas se häijy! Voipytystä jo näkyi eräästä kohti pohja. Alkoi jo suututtaa pojan ahneus.

»Söisit sinäkin näitä silakoita!» pureksi hän välillä silakkaa, esimerkiksi pojalle. Sen suu oli ruokaa täynnä. Taas hän yritti:

»Tästä...»

»Ei se hylky näy ottavan esimerkistäkään vaa-ria», harmitti häntä jo pojan voi-ahneus.

»Niin mistä!» tokasi nyt jo poika, sillä suu sattui olemaan puoliksi tyhjä.

»Ka... Tästä... josta se lukkari... Tästä huorinteosta?» selitti isä syöntitouhussa. Poika söi ja mietiksi asiaa. Ukko kehui taas silakoita ja niin saatiin ateria loppuun.

* * *

Piiput savusivat jo rauhallisesti. Nyt oli Pekka ennättänyt miettiä asian ja äkkiä alkoi hän tupa-koivalle isällensä selittää:

»Siinä nyt taas Kaisan asiassa ei ole huorunden suhteen mitään pelkoa.»

Sitä yöllistä, housuttomuuskohtausta hän tar-koitti, lisäten:

»Sillä siinä on peli selvä».

Imaistiin savut ja syläistiin. Nyt jatkoi poika:

»Sen sijaan on sinulla... niinkuin jo lukkari uhkaili, kipeimpänä kohtana tää minä».

Tuntui aivan hyvältä kun oli itse syytön ja isä vikapää. Rauhallisesti hän jatkoi:

»Kun sinulla ei ole minun niitä... täysiä lailisia oikeuksia ja kiinnitystä, niin... ne voisivat oikeudessa vähän sakottaa napsata.»

Se asia se nyt näyttikin ukosta kaikista pi-

meimmältä: Omatunto! Alkoi tupakoimissynkeys. Vihdoin puolustautui isä:

»Ka!... Niin jotta minkäpä sille voi... Kun sinä näet kerran osuit tulemaan!»

Oli ihan painostavaa. Asia näytti tyyten pimevän. Kuin itseänsä puolustellen nureksi ukko surullisena, ikäänkuin yksin muristen:

»Se on tää rakkaus aina semmoinen... Niin jotta siinä ei nainen järin kauvaa neitseenä pysy...»

Ja taas vaiettiin. Ulkonakin oli niin kovin harmaata ja syksyistä. Vihdoin äänsi toki poika. Alkaen tyynesti alistua kohtalonsa alle, arveli hän ruokalevolle kallistumista valmistaen:

»Ka... Minkäpä sille nyt osaa!... Varsinkin näin vanhalle asialle!»

Mahallensa hän vetäytyikin penkille. Onneksi alkoi uni painostaa isääkin ja kohta veisasi tuvassa kaksi lukkaria sovinnollista, autuaallista kuorsuutansa.

* * *

Välillä oli ollut pyhäpäivä.

Ja nyt tuntuikin taas rupeavan valkenemaan.

Pyhänä olivat he jo käyneet Siistisvainajan lesken taloa tarkastamassa, syöneet siellä vankan

hautajaisrokan ja olivat nyt tyytyväisiä elämäänsä. Siinä taas ruuan jälkeen istuksiessa ja tupakoidessa selitteli jo isä:

»Tää oma talo vaikka jaetaan sitten tasan ja muutetaan kumpikin eukkomme konnuille niin ... Mikä hätä meillä on rikkaina miehinä eläessä!»

Pekka savuutti piippuansa ja koki muistella sitä Siistisen ruumiskirstun pituutta, eikä siis voinut vastata.

»Oli saakelivie, siinä kirstulla pituutta!» loikoili hänen päässänsä ajatus.

»Niin että ...»

Että ei suinkaan sen polvet tarvinneet olla koukussa niin pitkässä arkussa pötköttäessä — sitä hän yritti miettiä, mutta ei päässyt alkua etemmä, sillä ajatuskyky yhä vaan loikoi.

»Niin että ...»

Ei se herännyt sitä polvien koukistumis-asiaa jatkamaan.

»Että», nykäsi hän vieläkin sitä laiskaa ajatusta kylestä. Mutta ei. Hän antoikin sen ikään kuin nukkua. Tuntui silloin niin hyvältä, lepoon pääsylvä, ikäänkuin olisi Siistisvainaja laiskana

suoristanut arkussansa polvensa suoriksi. Niin kului hyvä tovi.

»Vai etkös sinä jo niin sanonutkin, jotta sinulla ei tule olemaan mitään sitä vastaan... jotta minä nain toisen lesken?» toisti nyt ukko jo.

»Ka», heräsi poika ajatustyöstä ja lupaili:

»Niinkuin sovittu, niin... Mikäpäsi siinä!»

He laskivat ja miettivät edelleen. Kaikki näytti selvältä:

»Kun nyt vaan tää rippikoulu loppuisi ajoissa!» kiirehti vain ukko.

»Ka niin!... Sittehan se on peli selvä», imasi poika savut.

Ja niin edelleen. Ja pian tämä koulu onkin jo loppuun istuttu. Parin päivän kuluttua on jo loppu käsissä ja itse pappi kuuluu silloin tulevan härkäkoululaisillekin ilmoittamaan, kutka heistä on katsottu jo kypsyneeksi isän tärkeään tehtävään, sen velvollisuuksiin ja huoliin.

Oli niin rauhallista, unettavaa. Poika jo vetikin unta, mutta ukko istua tuhjotti ja miten ollakaan, niin alkoi häntä taas kiusata se entinen uteliaisuus, että:

»Kukahen hylky tuo todellakin ne housut ja lasta vetäsi!»

»Hän koki miettiä. Päähän pesiytyi makea uni. Isoa kirkonkelloa soitettiin ja sen ääni mojahteli tajunnassa jo epäselvänä.

»Olikohan tuo...»

Se vetäisijä, olikohan tuo se tai se, koki uteliaisuus taistella unta vastaan.

»Tuo... se vetäisijä...»

Taas mojahti kello, mutta nyt kuului sen ääni jo ikäänkuin kauvempaa. Uni nääs...

»Se joka nää housut» yritti vielä ajatus.

Taas mätkähti kellon kieli ja sotki. Nyt sen ääni jo kuului kuin hyvin kaukaa... Kirkko tuntui pakenevan jonnekin... sinne järven taa, sillä tajunta uneutui. Pää nuokkui.

»Vai olikohan tuo...» yritti hän vieläkin, mutta...

»Ka!... Perr!» heräsi hän äkkiä kauhuissansa, sillä hän oli siinä miettiessänsä torkahtanut niin syvällisesti, että eikös tipahtanut penkiltä nenälensä lattialle.

Ihan ne nyt loppupäivinä soittivat kirkonkelloa ja härkäkoululaisetkin kuletettiin kirkkoon toisten joukkoon kuulemaan tuomiotansa.

Pappi istui suntion pikku-lehterissä, yski kerta sen ja alkoi luetella:

»Johan Hermannin Pekurinen hyväksytään eh-toolliselle kiitoksella...»

Samoin se ja se ja se, jatkoi hän luetteloa, kääntäen:

»Aleksander Antti Johannes Puikkurinen hyväksytään, mutta kehoitetaan ahkeroimaan sis-luvussa».

Samoin... se... ja se... ja se... Äänetönnä kuunteli joukko tuomiotansa. Pappi jatkoi:

»Petter Tauno Oskari Hakulinen hyväksytään hyvän ja nuhteettoman elämänsä tähden, vaikka hänen tietonsa muuten ovatkin vaillinaiset».

Seurasi nyt semmoisten luettelo. Pappi jatkoi:

»Mikko Albertti Pöyhöstä ei hyväksytä, koska...»

Ja nyt tuli tuomituiden pitkä luettelo. Kovin monelta olikin nyt taas kielletty avio-oikeus. Se luettelo päättyi Sikasen sukuun. Sille piti pappi aivan erityisen puheen, alkaen:

»Ja sitten seuraa Sikanen, isä ja poika...»

Hän huokasi siinä murheellisesti ja mietti. Kuin itseksensä hartaasti valittaen puhui hän:

»Minun sydämeni tahtoo nyt taas murheelliseksi tulla!...»

Eikä ihme! Olihan Sikasien kosimismatka ennen kuulumaton koko rippikoulujen historiassa. Pappi katsoi aivan korkeutta kohti kuin korkeudelle suruansa osottaen:

»Mutta!» huokasi hän vihdoin, jatkaen murheellisena:

»Mutta kun Herra viisaudessaan koettelee ihmistä, niin Hän lyö paimentakin sille armossa uskomansa lampaan pahuudella!»

Ja nopeasti, murheellisena nousi hän ja poistui sakaristoon. Sikasetkin ehtivät vain nähdä, miten se pitkä, musta papinkappa lattiaa pitkin viillen seurasi herransa jälestä.

»Niin jotta mitä se sanoi?» oli ukko Sikanen epäselvillä tuomiostansa. Joku selitti silloin sen sisällön ilmoittaen:

»Ka sitä vaan, jotta et sinä eikä Pekka pääse vielä ripille».

»Kato tuota paholaista!» pääsi silloin hölmistyneeltä ukolta. Armotta oli siis koko Sikasuku tuomittu isyysoikeuksien puutteessa kuolemaan sukupuuttoon. Ukko mietti tovin. Oli kuin olisi pää painunut jo alas. Vihdoin raa-

pasi hän korvallistansa ja ilmoitti pojallensa ihmettelevän:

»No . . . Tämäpä asia kävikin sitten, taisi, ohraisesti!»

»Ka!» tapaili poika, mutta selvisi ja lisäsi tyyneästi:

»Niin jotta mikäpäs siinä . . . Tullaan ensi syksynä uudella puhdilla niin . . .»

»Tottapahan silloin lörähtää läpi», lisäsi hän ja niin alkoivat he varustautua kotimatkalle.

XVI.

Lähenemme nyt jo loppua.

Tälle elämänhaluiselle suvulle oli nyt toistaiseksi tehty mahdottomaksi täyttää lain ensimmäinen käsky: olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa.

Mutta vain toistaiseksi, kuten Pekan uhkauksesta jo huomasimme. Siistisen ja Saastamoisen leski oli heillä yhäkin mielessä ja he olivat asioistansa varmoja kuten tähänkin asti.

Ja nyt juuri viime päivinä oli ukkoa kohdannut vielä pikku onni: Hän pääsi yhdestä painajaisesta, sillä eräs Lieksan mies oli hänelle ilmoittanut kuka se oli häneltä housut valmiiksi jalasta pois vetänyt.

»Vai Pellisen vävy se ruoja oli!» huudahti ukko siihen ihmeissäänsä, muisteli kaupunkiin

menoansa ja miten hän oli samaista vävyä löytänyt ja arveli silloin:

»Minä jo arvelin silloin jälestäpäin . . . kun olin sitä jo vähä hatistanut, jotta eiköhän tuo hylky nyt sitä kosta!»

Pekkakin siihen puheluun osui tulemaan ja ukko ilmoitti hänelle:

»Se onkin, kuulemma, ollut Pellisen vävy veljineen . . . se jonka työtä oli koko tää ilve . . .»

Pekka sylkäsi ja pyyhkäsi suunsa nutunhihalla, sillä hänkin hoksasi nyt että oli tapellut samaisten miesten kanssa. Asia oli siis selvä ja niinpä hän kysyikin nyt oudostuneena:

»Niin jotta Pellisen vävykö sinä sanoit?»

»Ka . . . Se tuo kuuluu ottaneen talteen», myönteli ukko ja selitteli nyt pojallensakin:

»Minä sitä menomatalla vähän mukiloin ja hätyytin, niin tottapa se on siinä nukkuessa siten ottanut omansa takaisin.»

Pekka tupakoi mietteissensä. Ei hän halunnut nyt ilmoittaa että oli sitä hänkin ollut samaisten veljesten kanssa käsirysyssä jos tosin hänelle laihassa. Sen sijaan hän hetken mietittyänsä piti viisaampana ukolle tyynenä järkeillä:

»Ka . . . Sittepä se kävikin vain niin puolin jotta isien pahat teot etsiskeltiin lastenkin päälle . . . Kun ne nyt sinun velkoja perivät ottamalla housut korjuuseen minunkin jaloistani.»

»Ka!» tokasi ukko, ja lisäsi miltei hyvillään oudostellen:

»Kas kun tuo pakana ei toki älynnyt siinä avuttomassa tilassa ollessaa sen pahemmin . . . Ja jotta sai toki tietää kuka tuo hylky on!»

Ja aivan tuntui nyt helpoittavan oloa kun ajatuskyky oli päässyt vapautumaan moisesta uteliaisuustunteesta.

* * *

Nyt polkivat he jo, isot, tyhjät eväskontit selässä, salotaivalta kotia kohti. Olikin leuto, sopiva syyssää. Ajatuksiinsa vaipuneina he polleksivat, poika edellä, ukko perästä. Tuntuikin olo ikäänkuin helpolta kun oli päässyt vapaaksi henkisen työn painostuksesta. Aivan sitä huvikseen astua jutkutteli salotietä pitkin.

Ja nyt alkoi taas ukkoa vaivata se toinen uteliaisuus: se että kuka ihme se Johannes oli. Sitä hän hautoi päässänsä kuin jotain epäselvää sammakonkutua.

Astua jutkutettiin. Pojankin päässä heräsi jokin ajatuspahanen, kehkeytyi vähitellen tajunnaksi. Ja äkkiä hän sen sanoa tokasikin, arvelen:

»Oli se aika pyykki . . . Tää rippikoulu;»

Isä kuuli pojan jotain puhuneen, mutta se Johannes-ajatus esti selvästi tajuamasta mitä se sanoi. Hän hoki itsekseen:

»Olikohan tuo paholainen oikein naimisissa oleva mies . . . se Johannes!»

Ei se selvinnyt hänelle. Astua jutkutettiin yhtä menoa vaan ja vaiettiin.

»Ja olikohan tuo . . . Tää Johannes . . .»

Astuntahan se kai sotki ajatuskykyä . . .

»Niin jotta olikohan tuo» koki hän vielä pinnistää. Ei selvinnyt.

»Kehno! . . . Kun se lukkarikaan ei sitä järkiään sanonut! . . .»

Ja lopulta alkoikin se samainen ajatus jo aivan väsyttää ja siitä eroon päästäksensä hapuili hän nyt sitä Pekan äskeistä pyykkipuhetta. Saihan hän siitä jotain riekaletta kiinni ja kysäsi nyt:

»Niin jotta pyykistäkö sinä puhuit, vai mistä?»

»Ka-a!» myönteli poika ja toisti:

»Sitäpä minä vaan tässä sanoin jotta on se tää rippikoulu miehelle semmoinen pyykki ja pesu, jotta kyllä siinä irtanee lika!»

»On tuo pakana!» myönteli isäkin sen todeksi. Ja taas astua juntattiin. Taas mietti isäukko. Nyt hän jo taas alkoi selitellä:

»Vaikka jäi siinä yksi asia vielä epäselväksi . . .»

Sitä Johannesasiaa hän tarkoitti, astua painoi, mietiksi sitä epäselväksi jäänyttä asiaa ja nyt taas jatkoi:

»Niin jotta eipähän osannut pyykätä niin järjään, jotta olisi tullut selväksi kuka tuhoton mies se Johannes oli!»

Mutta ääneti vain astua pötkötteli poika ja täytyi kokea sen kintereillä pysyä.

* * *

Lie oltu jo puoli-taipaleessa. Pekankin päässä oli alkanut nyt herätä ja elelehtää ajatustoimi. Hän oli näet yrittänyt ajattelemaan sitä Siistisen lesken naimakauppaa mutta ei ollut osunut järjään asian ytimeen, vaan oli ajatus jäänyt loikomaan niissä Siistis-vainajan polvissa. Siinä nimittäin, että olivatkohan ne polvet ruumiskirstussa koukussa vai sopivatko suoriksi. Hän mietiksi:

»Niin jotta tuota ne . . .»

Astua jutkuttaa siinä täytyi. Ajatus pysähtyi^skin siis ja piippu lerppasi ikenissä. Polettiin puoli virstaa.

»Ne Siistis^svainaan, ne!» sai hän nyt jo irti. Ukko siellä selän takana kuului ahkerasti astua kumpsuttavan. Jo oli menty koko virsta.

»Ne polvet . . .»

Se herahti nyt jo lisää ajatuskyvystä. Aivan tuntui hellittävän kun ajatusvoima pääsi jo sen^skin pinteestä. Oli kuin olisivat koukistuksesta väsyneet Siistis^svainaan polvet venähtäneet siellä arkussa hieman suoremiksi, päästen siten jo osaksi lepoon. Yhä vain astua pötkytettiin.

»Ne Siistis^svainaan . . . ne . . .» heräsi taas ajat^stelu mutta ei johtanut sen etemmä, vaan jäi hautumaan. Tuntui niin hiton hyvältä tää ko^stiin meno. Saunan ihana löylykin jo kiehtoi mieltä autuudella . . . Kaksi virstaa oli taas pai^snettu.

»Niin jotta, olivatkohan ne suorassa, vai kou^skussa, ne . . .»

Suuhun tuntui kokoutuvan mehukasta sylkeä ja se kai se sotki nyt. Olisi maistunut niin makealta, jos olisi saanut sen syläistä ruikata.

Mutta ei sitä joutanut nyt ajatustyöltä. Polettiin taas virsta.

»Ne polvet!» sai hän siinä ajatustyönsä loppuun. Tuntui kuin olisivat Siistisvainajan polvet rojahtaneet arkussa suoriksi. Toisin sanoen: ajatuskyky pääsi lepoon. Tuntui aivan hyvältä.

Sylkikin oli jo itse suusta pois valahtaa, niin makeasti syletti. Hän siis auttoi sitä, nautti siitä avustuksesta ja niin keskeytyi nyt loppuunsaatettu ajatustyö tyyten. Ja niin astua jatkutettiin edelleen. Päässä vain kajasti nyt joku epäselvä, lepoon päässyt varmuus: varmuus siitä että joko Siistisen leski tai Saastamoisen Kaisa leipoo ensi syksynä hänellä emäntänä omassa talossa.

* * *

Nurmeksen Jussi Vakkilainen oli oikeastaan Pielisjärveltä kotoisin. Nurmekseen hän oli joutunut siten että oli onnistunut pääsemään Ollikaisen leskelle mieheksi ja kotivävyksi.

Siinä lähellä Sikasien kotitaloa ajoi se nyt vastaan ja tuttu mies kun oli niin tervehti sanoilla:

Prtruu, saakelin koni!

Ja nyt hän jo jatkoi:

»Tuo hevosen paholainen kun on ruvennut tuota häntäänsä huiskuttamaan, niin se vasta ilvettä pitää!»

Sikaset pysähtyivät, sylkäsivät ja poika vastasi:

»Ka!»

Oltiin siis jo asiassa kiinni. Vakkilainen jatkoi kysyen:

»Ja mistä sitä vielä iletään niinkuin olla tulossa.»

»Ka . . . Eipä tässä erikoisesta mistään», kierteli isä ukko, sillä iletettiin se sanoa että vielä tällä iällä rippikoulusta, ja poika auttoi nyt isäänsä, vakavasti ja tosissaan valehdellen:

»Tää isä käväsi Polvijärvellä sivujaan hierottamassa ja minä kaivaa sipasin laskuon!»

»Mhyy!» sylästä ruikkasi Vakkilainen ja nyt vahvasti ukko:

»Ka niin . . . Rupesi kesätöiden jäleltä nivuslihoja kolottamaan niin arvelin joutavatpa heitä Polvijärven akat hieroa raapaista».

Onneksi viuhautti Vakkilaisen hevonen silloin taas häntäänsä joten Vakkilaisen täytyi ruveta kiroilemaan ja ärjymään sille, ja niin keskeytyi kysely siihen.

Mutta äkkiä menikin Vakkilainen omaan asiaansa, ilmoittaen:

»No tää Siistinen se kuuluu viimeinkin toki kuolleen.»

Ja nyt alkoi Vakkilainen selitellä: Hänen akkansa oli kuollut viimeviikolla ja kun hän oli kuullut Siistisen eukon jääneen leskeksi niin oli päättänyt korjata sen lämpimältänsä.

»Siinähan näet onkin meillä oikeastaan jo vanha rakkaus . . . Täältä lapsuuden ajoilta . . . Vaikka se sitten tää . . .»

Aivan hän siinä tapaili mitä sanoa. Vanha rakkaus näet nykäsi mieltä muuksi.

»Tää», tapaili hän jatkoa: »Tää maailma hyväkäs, tulla töllähti väliin ja sai minun arvelemaan jotta eihän tässä nyt pää mene vaikka ottaa välillä täänkin Ollikaisen lesken . . .»

Asia selvisi. Tiesivät ne Sikasetkin että kyllä siinä vanhaa, luvatonta rakkautta oli aikoinansa ollut, koskapa oli ollut jo käräjäasiakin nousta Siistisen ja Vakkilaisen välille.

Siispä vaiettiin ja syleksittiin. Ukko Sika-
nen siinä mietteissään jo nosti hevosen häntääkin.

»Vai mitä siitä te arvelette?» tiedusti nyt Vakkilainen.

»Niin mistä?»

»Ka tästä jotta . . . Olisiko tuota minun ottaa ja naida tää Siistisen leski?» selitti Vakkilainen.

Taas oli tulla vaitiolo.

»Ka . . . Mitä hän tää poika arvellee!» tokasi vihdoin ukko.

Mutta poika oli nyt anteliaampi ja ilmoitti kyselijästä eroon päästäkseen:

»Ka . . . Eipähän meillä ole mitään järin suurta sitä vastaan . . . Ei minulla itselläni enemmän kuin tällä isäukollakaan . . .»

»No . . . Sitähän minäkin!» riemastui Vakkilainen ja ymmärtäen Pekan puheen omalla tavallaan jatkoi hän, kehuen:

»Sitä . . . sitähän minäkin jo sanoin Nurmeksesta lähtiessäni jotta . . .»

Miten rennosti, oman ja maakuntansa tavan mukaan hän siinä alkoi parempiansa lasketellen:

»Jotta!» kehui hän oma-puoleisiansa, »jotta ei niistä Nurmeksen akoista ole muuksi kuin jotta huonoa saippuaa niistä nyt vielä voisi keittää mutta . . . Häh! . . . Äh . . . Perr! . . . karjui ja ärjyi hän välillä hevoselleen joka taas tupasi ilveillensä.

»Mutta», jatkoi hän nyt, »mutta ei sillä saip= pualla lika lähtisi . . . niin päätin lähteä pyy= hältämään eukokseni tään Siistisen lesken niin on toki miehellä muija.»

Mutta taas viuhautti hevonen häntäänsä ja hänen täytyi keskeyttää ja ryhtyä ärjymään ja kiroilemaan sille.

* * *

Olikin siinä jo asiat valehdeltu aivan reilaan.

»No!» näpsäsi Vakkilainen hevosensa hölk= kään, ja niin oli taas Sikas=suku yhtä pienempi ja köyhempi.

»Mitä se . . . Niin jotta meinaako se naida si= nulta sen sinun osalle langenneen Siistisen les= ken . . .?» tiedusti silloin isä, siten omaa asiaansa kavalasti ajaen.

Mutta poika oli nyt anteliaalla tuulella. Hän kuivasi suunsa ja ilmoitti:

»Ka . . . Joutaa ottaa . . . Kun tää rippikoulu= kaan ei vielä tällä puhdilla lykästynyt, niin . . .»

Mällin hän pani välillä, teki tarpeelliset tem= put ja lopetti rauhallisena:

»Niin ilmestyyhän niitä uusia leskiä siksi kun tää rippikoulu pyyhkäistään läpi.»

»Ka», tapaili isä. Yritettiin tosin vielä asian uutta vaihetta itsekseen mietiskellä, mutta oli tultu jo Takasuolle menevän tien tiehaaraan. Pekka kaivoi siinä lapionsa havukasasta, nosti sen olalle ja kehoitti isäänsä:

»Niin jotta lämmitetään sauna ja pestään pois nää rippikoulu-pyykin vaivat ja jälet.»

Eikä Sikasen talossa olekaan koskaan muulloin peseydytty ja kylvetty niin perinpohjin ja niin herkullisesti kun sinä iltana. Ja kun kilpa-kosijat sitten makean, vankan illallisen syötyänsä laskeutuivat tyytyväisinä levolle, arveli onnellinen, elämäänsä ihastunut poika:

»Niin jotta pääsihän siitäkin Siistisen eukosta nyt vähemmillä vaivoilla ja rahamenoilla leskeksi... Kun ei asiaa ennättänyt pahaksi onnekseen viedä jo vihkimiseen asti!» Niin että olisi pitänyt leskeksi jäämisen kautta ero saada!

Hautajaismenot olivat siis säästyneet. Ei siis valittamisen syytä ja kohta todistikin rauhallinen kuorsuu että he olivat tyytyväisiä matkaansa ja lukutyönsä tuloksiin.

Oli kulunut aikaa viikko toinen. Olivat kaikista parhaat syksyiset joutoajat. Ei huolta työstä, ei nukkujalle kiusaa liiasta valosta. Senkun veteli vain makeita unia.

Nytkin oli semmoinen ihanan-hautova kostea ja harmaa tyyni päivä. Tupa oli maukkaan lämpöinen.

Ja kaikki asiat alkoivat mennä onnellista menoansa. Vakkilainen oli vienyt Siistisen lesken sitä kyytiänsä ja eli sen kanssa nyt jo onnellisessa esi-avioliitossa. Iloa ja onnea oli vain häirinnyt se pikku seikka että Siistisen talo oli mennyt mies-vainajan veloista, joita ei luultu ollenkaan olevan.

Mutta senkin vahingon oli korvannut eräs onni . . . Leski näet kuului sittenkin vastoin odotusta tuoneen taloon Siistisen peruja, joten Vakkilainen voi toivoa saavansa pian esikoisen, jota olikin ikävöinyt. Tieto tästä oli joutunut Sika-senkin korviin, mutta eivät he olleet nyt läheensä onnea kadehtineet.

»Ka!» arveli isä-ukko syödessä pojallensa: »niin jotta sittepä se olikin sinulle hyvä onni jotta toki Vakkilainen nuolasi sen Siistisen lesken ennen aikojaan Pielisjärveltä pois!»

Se totuus alkoi kuumottaa puuroa suuhunsa lusikoivan pojankin aivoissa jo. Tuntui kuin olisi osunut jostain pahasta asiasta pelastumaan. Ukko mietiksi. Asia tuntui vakavalta.

»Sitä on oltava varova sillä . . .» arvella tuherti hän siinä palaa pureksiessansa ja jatkoi, selittää tökertäen:

»Sillä ne nää Pielisjärven miehet ovat sitä sorttia . . .»

Ruoto oli tarttua kurkkuun. Hän kakisti sen pois ja jatkoi:

». . . sitä sorttia Aatamia ovat nää Pielisjärven miehet jotta . . . kun ne ne vain vähän . . . kaukaa näköhollin päästäkään katsahtavat vaimoon päin niin jo on perillinen valmis.»

Asia tuntui vakavalta. Vaiettiin, syötiin. Taas jatkoi ukko:

«Niin jotta oli hyvä kun ei asia päässyt lykästymään ja onnistumaan pahannepäin!»

»Ka-a». mietiksi poikakin, pureksi palaansa, nielasi ruuan alas ja lisäsi:

»Enemmähän se olisi ollut rapsu kuin rakkaus . . . Jos asia olisi sattunut niin päin pyörähtämään.»

Ja rauhallisena nuoleksi hän lusikkansa puh-
taaksi, pisti sen seinärakoon, kävi turistamassa
nenänsä, nuolasi suupielensä ruuasta puhtaaksi
ja niin oli hän taas autuaalliseen ettoneuneen
valmis.

* * *

Mutta menemme edelleen. Oli taas eräs hau-
tova päivä. Sikaset olivat juuri ikään palanneet
Kaisan ja Leskisen häistä. Tyytyväisiä he oli-
vatkin häihin ja Leskiseenkin ja koko asiaan,
etenkin kun olivat häissä saaneet lopullisesti
kuulla, että Saastamoisenkin Kaisan talo menee
miltei näppiänuollen Siistisvainajan veloista,
joiden takaajana Saastamoisvainaja oli ollut.

»Olikin se Partanen ja Kaisa laittanut hyvät
hääruuat!» todisti ukko nyt kotona tupakoi-
dessa pojallensa. Kakkiin tuloksiin voi siis olla
tyytyväinen. Varsinkin liharokka oli ollut mai-
niota ja surkeilematta olivatkin he täyttäneet
vatsansa voimakkaalla ruualla.

Ei siis ihme että unetti ja painosti. Siinä
unen edellä kun olo oli nyt niin hyvä, ilmestyi
ajatuksenkin tapaista pojan päähän. Havainno-
lisista ne alkoivat. Hän muisteli Leskistä, sai

jo ajatusriekaleesta hieman selvää ja tokasi sen isällensä, arvellen:

»Onhan sillä tällä Kaisan Leskisellä toki oikea jyryparta!»

Ukko ei vastannut. Kai se siinä unen edellä tuhjottaessansa lie miettinyt omiansa. Pekka jatkoi ajatustyötänsä. Ensin yritti miettiä sitä härkäkauppaa, mutta sen ajattelevinen tuntui liika raskastöiseltä nyt näin unen edellä. Hän siis luopui siitä.

Mutta nyt ilmestyi sopivaa ajatussyötä. Siinä laiskana ja puoli-unisena tupakoidessansa osui hän näet muistamaan rippikouluvaivansa. Miten toista, miten suloista olikaan siihen verraten elämä nyt!

»Mutta sepä hänen parrastansa!» lausuikin hän siis nyt isällensä, lopettaen siten sen raskastöisemmän partaajatuksen.

* * *

Ja niin pääsi uusi ajatustyö alkuun. Ajatus jatkui nyt vetelänä, kuin laiska mato. Hänen päässänsä kajasti nyt veltto muisto: rippikoulu kaikkienensa . . . ne avioliittopuuhat ja . . .

Häntä haukotutti. Isäkin tuhjotti jo unisena tupakoiden. Vielä koki poika toki ajatella.

»Se tää», tapaili ajatuskyky. Ei tahtonut jaksaa.

»Tää», yritteli hän miettiä. Päässä oli jo makea unen-tuntu. Niin oli koko pää unesta makea kuin hunajainen mehiläispesä.

»Tää rippikoulu . . .»

Ei tahtonut tulla enää ajatuksesta mitään sillä raukasi.

»Niin jotta . . .»

Kissa toki naukasi siinä haikeasti. Hän heräsi siihen ja ollen nyt jonkunverran valveutuneempi selitti nyt unisena tupakoida tuhjottavalle isällensä:

»Niin jotta hyvinpäinpä tää asia nyt kääntyi-kin . . . Niin jotta kun tää Kaisakin kerran vietiin niin ei ole enää mikä pakoittaisi lähtemään uudelleen rippikouluun . . .»

Ukko tuhjotti. Ei näyttänyt kuulevankaan. Tuntui niin autuaalliselta. Tyytyväisenä vääntäytyi poika penkille makuullensa ja ollen jo puoli-unessa koki jatkaa:

»Niin jotta paras se on kun . . .»

Voim-pahuus miten nukutti.

». . . kun ihminen ei luovu tästä», koki hän jatkaa. Silmiä veti umpeen . . .

»tästä . . .» yritti hän toki. Ei tahtonut enää kyetä.

»... vanhanpojan ...»

Uupuu hiisvie ajatuskyky kesken ...

»... autuudesta!» sai hän toki viedyksi lop-
puun ennenkuin jyriävä kuorsuu alkoi pauhata
hänestä.

Ja kylellensä penkille kallistautui isäkin pit-
källensä ja lämmin tupa hautoi aivan autuaalli-
sesti.

* * *

Mutta omituista. Ukko ei voinut saada unen-
päästä kiinni. Nyt alkoi häntä taas kiusata se
ainainen Johannes-uteliaisuus. Kai se rippikou-
lussa kylvetty Sanan siemen iti. Aivan häntä
jo harmitti kun ei tiennyt kuka ihme se sen-
niminen mies oli.

»Niin yletön mies kaikissa menoissaan ...
Mutta ei näet vain selviä kuka tuo on ...»
laski hän. Uni karkkosi yhä loitomma silmistä.
Taas hän koki:

»Osasi saarnatakin Syyrakit ja kaikki muut
ylettömät ... mutta otappa ja sokaise nyt tietö!»

Harmitti se. Miltei jo vihaksi pisti. Hän
koki jo päästä irti koko asiasta.

Mutta ei. Yhä se uteliaisuus vaan kiusasi.
Turhaan hän koki savujakin imeä.

»Niin jotta olisi se mukavaa tietää tuo asia, jotta kuka hän mokoma oli!» laski hän taas.

Omituista.

»Kuka . . . kukahan tuo ruoja oli!» Se kysymys jo aivan kaiveli ja kiusoitti.

»Mutta olipa tuo nyt kuka hyvänsä!» koki hän välinpitämättömyydellä vapautua koko asiasta ja sijoittautui paremmin mahallensa ja koki nukkua. Pekka omasta puolestansa kuorsasi jo että jyrisi.

Mutta ei! Ei vaan antanut ukolle rauhaa se ilkeä, kiusaava uteliaisuus. Hän koki jo aivan kuorsata, mutta ei auttanut . . . Uni oli aivan hukkaan menossa:

»Paholainen! Niin jotta kun nyt ei uhotto- masta enää eroon pääse . . .» alkoi hän jo tuskastua koko asiaan. Hän koki nukkua nyt selällään, mutta ei auttanut . . . Ihmeellistä! Kai se jo hermostutti. Oli kuin olisi hiiri jossain rapissut ja häirinnyt unelta odotettavan nautinnon:

»Niin tuopa nyt vasta ilvettä pitää!» yritti hän taaskin koettaen mahallansa lojua. Mutta ei vaan tarttunut unikoukku.

»Kehno . . . en paremmin sano!» tuskastui hän jo, mutta se vaan pilasi asiaa.

Ja viimein ei hän voinut sitä enää vaieten sietää. Hän nousi, ja nykien Pekkaa hereille kehoitteli:

»Pekka! . . . Nousehan vähän! . . . Minulla on vähä kysymistä!»

»Häh?» kohotti unenpöpperöinen, älyttömän näköinen Pekka turjakkeista päätänsä, joka näytti todelliselta unenpesältä. Ja nyt ukko ilmoitti hänelle:

»Ka, sitä minä vain arvelin sinulta kysyä jotta mikähän mies se sittenkin oli se Johannes, kun se pahanhengen yletys nyt minun päässäni niin uhottoman ilkeästi rapisuttaa ja kiusaa?»
